

גמרא סדורה

מסכת

שבת

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

יצא לאור על ידי עמותת

"וכל בניך לימודי ה"

תשרי תשע"ג

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!



להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ד. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרת רווח.
 אודה מאוד על משלוח הארות, הערות ותיקונים
 לא מוגה

מסכת שבת פרק א' - "יציאות השבת"

רפ"י

1. ב, א-ב

משנה

יציאות השבת, שתיים שהן ארבע בפנים, ושתיים שהן ארבע בחוץ.

ביצד?

העני עומד בחוץ, ובעל הבית עומד בפנים.

פשט העני את ידו לפנים, ונתן לתוך ידו של בעל הבית.

או שנטל והוציא,

העני - חייב,

ובעל הבית - פטור.

פשט בעל הבית את ידו לחוץ, ונתן לתוך ידו של העני.

או שנטל מתוכה, והכניס,

בעל הבית - חייב,

והעני - פטור.

פשט העני את ידו לפנים, ונטל בעל הבית מתוכה.

או שנתן לתוכה, והוציא,

שניהם - פטורין.

וכן אם פשט בעל הבית את ידו לחוץ, ונטל העני מתוכה,

או שנתן העני לתוכה, והכניס.

שניהם - פטורין.

גמרא

תנן התם:

"שבועות - שתיים שהן ארבע,

ידיעות הטומאה - שתיים שהן ארבע.

מראות נגעים - שנים שהם ארבעה.

יציאות השבת - שתיים שהן ארבע."

ב,א

ב,ב

מאי שנא הכא דתני:

"שתיים שהן ארבע בפנים, ושתיים שהן ארבע בחוץ,"

ומאי שנא התם דתנא:

"שתיים שהן ארבע" ותו לא?

הכא דעיקר שבת הוא - תני אבות, ותני תולדות.

התם דלאו עיקר שבת הוא - אבות תני, תולדות לא תני.

"אבות" - מאי ניהו?

"יציאות", ויציאות תרי הויין!

וכי תימא: מהו לחיוב ומהו לפטור - והא דומיא ד"מראות נגעים" קתני.

מה התם פולוהו לחיובא, אף הכא נמי פולוהו לחיובא!

אלא אמר רב פפא:

הכא דעיקר שבת הוא - תני חיובי ופטורי.

התם דלאו עיקר שבת הוא - חיובי תני, ופטורי לא תני.

חיובי - מאי ניהו?

"יציאות",

יציאות - תרתי הויין!

מתני'

יציאות השבת. הוצאות שמרשות לרשות האמורות לשבת ובגמי מפרש דהכנסות נמי קא קרי יציאות הואיל ומוציא מרשות לרשות:

שתיים שהן ארבע בפנים. לאותן העומדים בפנים שתיים מן התורה הוצאה והכנסה דבעייה ובפי הזורק (לקמן צו:). ברישיה נפקא לן מויצו משה ויעבירו קול במחנה וגוי לא תפיקו מרה"י לר"ה להביא נדבה למחנה לויח ויום השבת היה כדיליף התם ועל שתיים אלו חייב חטאת על שגתו ועל זדונו כרת ועל התראתו סקילה וכן בכל מלאכת שבת:

שהן ארבע. מדבריהם הוסיפו שתיים לאסור לכתחלה ואם עשה פטור ולקמן מפרש להו ואזיל:

ושתיים שהן ד' בחוץ. שתיים מן התורה הוצאה והכנסה דעני העומד בחוץ ושתיים מדבריהם כשהמלאכה נעשית על ידי שנים זה עוקר וזה מניח לכתחלה אסור ואם עשה פטור כדיליף בגמרא (דף ג.) שנים שעשאוה פטורים:

פשט העני את ידו. וחפץ בתוכה:

ונתן לתוך ידו דבעייה. דעביד ליה עקירה ברה"ר והנחה ברה"י:

או שנטל מתוכה והוציא. החפץ והניח ברה"ר דעביד ליה עקירה [ברה"י] והנחה [ברה"ר]:

העני חייב. שעשה מלאכה שלמה והרי שתיים מן התורה לעומד בחוץ:

ובעל הבית פטור. פטור לגמרי ואפי' לכתחלה מותר דהא לאו מידי עבד והכי מפרש בגמי (דף ג.):

פשט בעה"ב כו' בעה"ב חייב. והרי שתיים מן התורה לעומד בפנים:

פשט העני את כו'. דעביד ליה עקירה ונטל בעה"ב מתוכה והניח בפנים ועביד ליה בעל הבית הנחה:

או שנתן לתוכה. דעביד ליה בעל הבית עקירה והוציא העני והניח:

שניהם פטורין. שלא עשה האחד מלאכה שלימה אבל אסורין לעשות כן לכתחלה שמא יבואו כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלימה בשבת הרי שתיים מדבריהם אחת לעני בחוץ ואחת לבעייה בפנים ואי"ת שנים הן לכל אחד ואחד עקירה לעני ועקירה לבעייה הנחה לעני והנחה לבעייה לקמן פריך לה ומשני דלא חשיב אלא עקירות שהן תחלת המלאכה ואיכא למימר שמא יגמרנה:

גמ'

תנן התם. במסכת שבועות:

שבועות שתיים. שבועות של ביטוי להרע או להיטיב שתיים הן להתחייב עליהן קרבן עולה ויורד האמור בפרשה (ויקרא ה) דנפקי מלהרע או להטיב דמשמע להבא אוכל ולא אוכל:

שהן ארבע. יש לך לרבות עוד שתיים מריבוי הכתוב לכל אשר יבטא האדם לרבות לשעבר אכלתי ולא אכל לא אכלתי ואכל:

ידיעות הטומאה. האמורות בקרבן עולה ויורד (ויקרא ה) או נפש כי תגע וגוי ואמרינן במס' שבועות (פ א דף ז ע ב) שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו שלאחר שנטמא אכל קודש או נכנס למקדש וילפינן התם (דף ד.) שאינו מתחייב אלא בידיעה תחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים כגון שידע שנטמא ונעלם ממנו טומאה ואכל קדש ומשאכל ידע שאכלו בטומאה שתיים הן ממשמעות הכתוב (שם) ונעלם ממנו והוא טמא משמע שנעלם ממנו טומאה אבל זכור הוא שאכל קדש וזוהו מקדש הרי שתיים העלם טומאה לגבי קדש והעלם טומאה לגבי מקדש:

שהן ארבע. יש לך לרבות עוד שתיים מריבוי ונעלם ונעלם ב' פעמים לרבות את הזכור לטומאה אבל נעלם ממנו קדש כסבור שחולין הן או נעלם ממנו מקדש:

מראות נגעים. ליטמא בהן שנים הן שאת ובהרת:

שהן ארבע. מריבוי ספחת שהוא משמע טפילה כמו ספחני נא אל אחת וגוי (שמואל א ב) מרבה טפילה לזו ולזו תולדה לשאת ותולדה לבהרת ושנו חכמים בהרת עזה כשלג שניה לה כסיד ההיכל שאת כצמר לבן שניה לה כקרום ביצה מראה לשון זכר הוא משום הכי תני שנים שהן ד':

המשך רשי בעמוד הבא

רש"י

תני אבות ותולדות. יציאות והכנסות שהיציאות אבות הן דמויעבירו קול במחנה (שמות לו) לא משמע אלא הוצאות אלא מסברא אמרינן (בריש הזורק דף צו:) מכדי מרשות לרשות קפיד קרא מה לי אפוקי מה לי עיולי: **תרתני הויין.** דעני ודבעל הבית ומאי שהן ארבע דקתני התם:

מהן לחיוב ומהן לפטור. יציאות דעני ודבעל הבית לחיוב ויציאות שתיים של פטור שתי עקירות של הוצאה כגון פשט בעל הבית ידו מלאה לחוץ ונטל עני מתוכה הרי פטור של בעל הבית דקחשיב ליה תנא דמתני' וכגון פשט העני ידו ריקנית לפניו ונתן בעל הבית לתוכה הרי פטור שני של הוצאה (ס א של עני) שהוא אסור לכתחלה דגזרינן שמא יעשה הנחה על עקירתו והיינו שהן ד' דקתני התם:

והא דומיא דמראות נגעים קתני לה מה התם כולהו לחיובא. שבאיזו מהן שנטמא בה ונכנס למקדש חייב ולהכי פריך ממראות נגעים דאילו שבועות וידיעות פלוגתא היא דאיכא מייד בשבועות (דף כה.) אינו חייב אלא על העתיד לבא ובידיעות נמי איכא למאן דאמר (שם דף יד:) אינו חייב אלא על העלם טומאה:

חיובי תני. כדמפרש לקמיה ב' הוצאות וב' הכנסות וכולן לחיוב ביחיד שעשאם עני לבדו או בעייה לבדו:

חיובי מאי נינהו יציאות. כלומר יציאות קתני דמשמע הוצאה לכך מתמהה הי מחיובי קתני עייכ יציאות לחודייהו ותרתני הוא דהויין ומשני הכנסות נמי קתני בהדייהו:

מדתנן המוציא מרשות לרשות. קחשיב מנין אבות מלאכות בפרק כלל גדול:

מי לא עסקינן כו'. דהא עייכ אהכנסה נמי חייב כדקתני מתני' העני חייב וקתני המוציא:

מתניתין. דהכא נמי דיקא דהכנסה נמי קרי הוצאה:

דקתני יציאות. ועל כרחיך לא מצית מפרש לה דיציאות לחודייהו קאמר ומאי שהן ארבע חיובי ופטורי דהא מפרש הכנסה ברישא דקתני כיצד פשט העני את ידו לפניו דהיינו הכנסה וקתני לה בפירושא דיציאות אלמא הכנסה נמי קרי לה הוצאה:

רבא אמר. דקשיא לך לישנא דיציאה בין הכא בין התם רשויות קתני רשויות שתיים רשות היחיד ורשות הרבים שהן ארבע בפנים כו' כלומר ועל ידהו יש לך ארבע איסורין בפנים וכנגדן בחוץ ומהן לחיוב ומהן לפטור וההיא דשבועות כולהו לחיובא כדאוקימנא:

שתיים דהוצאה, ושתיים דהכנסה.

והא "יציאות" קתני!

אמר רב אשי:

תנא 'הכנסה' נמי 'הוצאה' קרי לה.

ממאי?

מדתנן:

"המוציא מרשות לרשות חייב",

ומי לא עסקינן דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד, וקא קרי 'הוצאה'.

וטעמא מאי?

כל עקירת חפץ ממקומו תנא 'הוצאה' קרי לה.

אמר רבינא:

מתניתין נמי דיקא,

דקתני: "יציאות" וקא מפרש הכנסה לאלתר.

שמע מינה.

רבא אמר:

'רשויות' קתני,

"רשויות שבת - שתיים".

2. ב, ב - ג, א

רפ"י

תרתני סרי הויין. ארבעה חיובי ותמניא פטורי שתי עקירות לעני בלא הנחה ושתי הנחות בלא עקירה וכן לבעל הבית כגון פשט העני את ידו מליאה לפניו ונטל בעל הבית מתוכה הרי עקירה לעני והנחה לבעל הבית או שנתן לתוכה והוציא הרי עקירה לבעל הבית והנחה לעני וכן פשט בעל הבית כו' כדקתני לה:

שיתסרי הויין. דאיכא למיחשב נמי הנך פטורי דמיתנו גבי חיובי העני חייב ובעל הבית פטור וכן בעל הבית חייב והעני פטור:

בבא דרישא. העני חייב ובעל הבית פטור ובעל הבית חייב והעני פטור מחטאת ומותר לכתחלה דהא לאו עקירה עבד ולא הנחה עבד [שהאחר] הניחה בידו:

פטור אבל אסור. פטור מחטאת אבל אסור מדבריהם לכתחלה:

צידת צבי וצידת נחש ומפיס מורסא. כולוהו בפי ר"א אומר האורג בסיפיה והתם מפרש טעמייהו מנא ליה בהו דפטור ומותר:

מורסא. קויסטורי"א
{**קויטורי"א:** כווייה (פצע מזהם):}

מפיס. עוצר שתפתח ותצא הליחה:

כי איצטריכא ליה. לאשמעינן דפטור ומותר בהנך דאית בהו מעשה כגון הני תלת ותו ליכא:
איכא טובא. כגון הנך דבבא דרישא:

פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת. כגון עקירות שהן תחלת המלאכה דאיכא למגור דילמא גמר לה אבל הנחות לא מצוי למיתי לידי חיוב חטאת דהא ליכא עקירה גבי האי וארבע דקתני בכל חד תרתני דחויבא ועקירה דפטורא דתרתני נינהו פשט העני ידו מלאה לפניו הא חדא או שנתן לתוכה בע"ה וידו של עני היתה ריקנית הא תרתני וכן באידך ורבותי אומרים פשיטות יד לפניו [לגבי שניהם] בין מלאה בין ריקנית היא תחלת המעשה וההוא הוא דקחשיב דהו להו תרתני בעני ותרתני בבע"ה כל חיוב ופטור במסכת שבת בחטאת קאי ובשוגג:

מעם הארץ בעשותה. גבי חטאת כתיב:

אמר ליה רב מתנה לאבני:

הא תמני הויין? תרתני סרי הויין!

וליתעמיד שיתסרי הויין!

אמר ליה:

הא - לא קשיא,

בשלמא אפבא דרישא - פטור ומותר לא קתני.

אלא בבא דסיפא דפטור, אבל אסור - קשיא!

מי איכא בכולי שבת 'פטור ומותר'?

והאמר שמואל:

כל פטורי דשבת - פטור אבל אסור,

בר מהני תלת ד' פטור ומותר:

צידת צבי,

וצידת נחש,

ומפיס מורסא!

כי איצטריד ליה לשמואל פטורי דקא עביד מעשה,

פטורי דלא קא עביד מעשה איכא טובא.

מכל מקום,

תרתני סרי הויין!

פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת - קא חשיב,

דלא אתי בהו לידי חיוב חטאת - לא קא חשיב.

שניהן פטורין?!

והא אתעבידא מלאכה מביניהו!

תניא:

ר' אומר (ויקרא ד) "מעם הארץ בעשותה" - העושה את כולה ולא העושה את מקצתה.

יחיד ועשה אותה - חייב.

שנים ועשו אותה - פטורין."

איתמר נמי:

א"ר חייא בר גמדה:

נזרקה מפי חבורה ואמרו:

"בעשתה" - יחיד שעשאה - חייב.

שנים שעשאוה - פטורין.

גא

3. ג, א-ב

כ"י

הטעינו חבירו. שהיה גופו ברה"י והטעינו חבירו דאיהו גופיה לא עקר מידי:
אוכלין ומשקין. אורחא דמילתא נקט דבר הצריך לשבת ודרך בני אדם להתעסק בהן בשבת:
עקירת גופו. שעקר את רגליו מן הבית לאחר שנטען:
ואינו דומה לידו. הפשוטה לפניו וגופו לחוץ ונתן בע"ה לתוכה דפטור ביה תנא דמתני' אף לעני שהוציאה:
ידו לא ניח. הלכך כי הוציאה לא עקר מידי ואין דרך הוצאה בלא עקירה והנחה:
גופו ניח. ע"ג קרקע והויא עקירה. ל"א ידו בתר גופו גרידא ל"ג דיתירא היא:
בר פחתו. בן גדולים:
לא תשייליה. כלומר שאין לבו למס' זו שמא יתבייש:
מבעוד יום. דהיינו דומיא דהטעינו חברו בשבת דהכא והכא ליכא עקירה דאיסור גביה:
שאינו דומה לידו. הפשוטה לפניו וגופו לחוץ ונתן חברו לתוכה:

בעי מיניה רב **מדבי** :

הטעינו חבירו אוכלין ומשקין והוציאן לחוץ מהו? עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי ומיחייב, או דילמא לא?

א"ל: חייב.

ואינו דומה ל"ידו".

מאי טעמא?

גופו - ניח,

ידו - לא ניח.

ג,ב

אמר ליה רבי חייא לרב:

בר פחתי,

לאו אמינא לך, כי קאי רבי בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי, דילמא לאו אדעתיה.

דאי לאו רבי גברא רבה הוא כספתיה,

דמשני לך שינויא דלאו שינויא הוא.

השתא מיהת שפיר משני לך.

דתניא:

"מי שהיה טעון אוכלין ומשקין מבעוד יום והוציאן לחוץ משחשיכה - חייב, לפי שאינו דומה לידו".

4. ג, ב

רצ"י

אמר אביי פשיטא לי. ממתניתין דידו של אדם הפשוטה לרשות אחרת אינה נזרקות אחר גופו לגמרי להיות כרשות שהוא עומד בה בין שהוא רשות היחיד בין שהוא רשות הרבים:

כרה"ר לא דמיא מידו דעני. דקתני מתני' דכי נטל בע"ה מתוכה פטור:

וכרה"י לא דמיא. אם פשוטה לרשות הרבים:

מידו דבע"ה. דקתני נטל עני מתוכה פטור:

בעי אביי. השתא דחזינן דלאו בטר גופו שדינן לה לענין איחויבי מדאורייתא אלמא איפלוג רשותא מי אחמור עלה רבנן למיהוי כרמלית דהיכא דהושיט ידו מלאה לרשות אחרת לא יחזירנה אצלו ותהא כך פשוטה עד שתחשך דכיון דלאו בטר גופו גרידא נעשית לה רשות אחרת מדרבנן דגזור רשות מדבריהם לשבת שאסור להכניס ולהוציא ממנו לרה"י ולרה"ר ושמו כרמלית כדתניא בפרקין (דף ו. ד') רשויות לשבת כרמלית לשון יערו וכרמלו שאינו לא הילוך תמיד לרבים ולא תשמיש רה"י:

מי קנסוה. הואיל והתחיל בה באיסור: **למטה מי.** רה"ר הוא קנסוה רבנן ושיויה כרמלית דלא ליהדרה:

למעלה מי. דאזיר מקום פטור הוא כדתנן בהזורק (לקמן ק.) הזורק ד"א בכותל למעלה מי טפחים כזורק באזיר ופטור דלא הוי רה"ר למעלה מי הלכך לא קנסוה דלאו איסורא עביד:

ואיבעית אימא אידי ואידי למטה מי טפחים ולא ככרמלית דמיא. למהוי רשות לעצמה:

כאן מבע"י. הושיטה מבע"י מחזירה משתחשך דלאו רשות לעצמה היא אלא בטר גופו גרידא:

כאן משתחשך. הושיטה משחשיכה קנסוה ולא שתהא רשות לעצמה דא"כ אף מבעוד יום מיתסרא אלא קנסא בעלמא:

מבע"י דאי שדי ליה. כלומר היכא דהושיטה מבעוד יום שאם תאסרנה להחזירה וישליך מידו החפץ כדי להקל טרחו לא אתי לידי חיוב חטאת דלא הוי עקירה בשבת אלא הנחה לחודיה ואיסורא דרבנן הוא דאיכא דעשה מקצתה וכדתנן שניהן פטורין אבל אסורין קנסוה רבנן שלא יחזירנה אבל היכא דהושיטה משחשכה דאי שדי ליה מידו על ידי קנס שתאסרנו להחזירה נמצא מתחייב חטאת אם שוגג הוא דעביד ליה עקירה והנחה לא קנסוה רבנן דמוטב שלא נקנסו משנגרום לבא לידי חילול שבת דאורייתא ומדלא חיישת להכי תפשוט בעיא דרב ביבי דלא נמנעו חכמים מלהעמיד דבריהם מפני חשש שמא לא יעמוד האדם בהם ויעשה איסור חמור:

הדביק פת בתנור. בשבת בשוגג ונוכר שהוא שבת קודם שתאפה וקיימא לן (לקמן דף קיז:) דרדיית הפת שבות היא שהיא חכמה ואינה מלאכה:

התירו לו. את האיסור מדבריהם וירדנה קודם שתאפה ויתחייב משום אופה שהוא אב מלאכה או לא התירו לרדותה ולהוציאה מן התנור:

אמר אביי:

פשיטא לי ידו של אדם אינה לא כרשות הרבים ולא כרשות היחיד, כרשות הרבים לא דמיא - מידו דעני.
כרשות היחיד לא דמיא מידו דבעל הבית.

בעי אביי:

ידו של אדם - מהו שתעשה ככרמלית?

מי קנסוה רבנן לאהדורי לגביה, או לא?

תא שמע:

היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ, תני חדא:

"אסור להחזירה".

ותני אידך:

"מותר להחזירה".

מאי לאו, בהא קמיפלגי:

דמר סבר: ככרמלית דמיא, ומר סבר לאו ככרמלית דמיא.

לא,

דכולי עלמא ככרמלית דמיא, ולא קשיא:

כאן - למטה מעשרה.

וכאן - למעלה מעשרה.

ואיבעית אימא:

אידי ואידי למטה מעשרה,

ולאו ככרמלית דמיא,

ולא קשיא

כאן - מבעוד יום,

כאן - משחשיכה.

אדרבה, איפכא מסתברא!

מבעוד יום, דאי שדי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת - ליקנסוה רבנן.
משחשיכה דאי שדי ליה אתי בהו לידי חיוב חטאת - לא ליקנסוה רבנן.

ומדלא קא משנינן הכי,

תפשוט דרב ביבי בר אביי.

דבעי רב ביבי בר אביי:

הדביק פת בתנור, התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת, או לא התירו? תפשוט דלא התירו.

הא לא קשיא:

ותפשוט.

ואיבעית אימא:

לעולם לא תפשוט.

כאן - בשוגג,

כאן - במזיד.

רס"י

בשוגג לא קנסוה רבנן כו'. ודרב ביבי לא תפשוט מהכא לא לאיסור ולא להיתר דהאי דלא קנסוה בשוגג לאו משום חששא דדילמא שדי להו מידיה הוא אלא משום דלא עבד איסורא במזיד וחזרת ידו אינה אפילו שבות אי לא משום קנסא והכא לא קניס אבל רדיית הפת שבות הוא ונגזרה במנין ומשום קודם שיבא לידי חיוב חטאת לא בטלו גזירתם ולאיסור נמי לא תפשוט מדקנסו במזיד דהתם ליכא למיחש דילמא לישדינהו שיתחייב מיתת בית דין אבל הכא אי קנסינן ליה מלרדות על כרחיך יתחייב מיתת בית דין :
לאותה חצר. שהוא עומד בתוכה מותר להחזירה אבל לחצר אחרת הסמוכה לה אסור לזורקם :
לכי תיכול עלה כורא דמילחא. בבדיחותא אהדר ליה כשתמדוד לי כור של מלח אומר לך טעמו של דבר לישנא אחרינא לכשתאכל עליה כור של מלח לא תוכל להשוותם זו לזו :
מחשבתו. שנתכוון לפנותה מחצר זה לא נתקיימה הלכך לא גזרו אבל לחצר אחרת נתקיימה מחשבתו וגזרו דילמא זימנא אחריתי שדי להו לרה"ר :

בשוגג - לא קנסוה רבנן.
 במזיד - קנסוה רבנן.

ואיבעית אימא:
 אידי ואידי בשוגג,
 והכא ב"קנסו שוגג אטו מזיד" קמפלגי:
 מר סבר: "קנסו שוגג אטו מזיד",
 ומר סבר: "לא קנסו שוגג אטו מזיד".

ואיבעית אימא:
 לעולם "לא קנסו שוגג אטו מזיד",
 ולא קשיא:
 כאן - לאותה חצר,
 כאן - לחצר אחרת.

דא

קדבעא מיניה רבא מרב נחמן:
 היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ,
 מהו להחזירה לאותה חצר?

אמר ליה:
 מותר.

מהו לחצר אחרת?

אמר ליה:
 אסור.

ומאי שנא?

לכי תיכול עלה כורא דמילחא.
 ה"תם - לא איתעבידא מחשבתו,
 הכא - איתעבידא מחשבתו.

5. ד, א

רש"י

ולא אידכר. קודם אפייה על שגגתו שהיא שבת או שמלאכה זו אסורה:
למאן התירו. הא לא מסיק אדעתיה לבא לישאל על כך:
ואלא דאיהדר ואידכר. קודם אפייה:

מי מחייב. חטאת באפייתו:
תחלתה וסופה. תחלת המלאכה וסופה לא נודעה לו שגגתו עד שנגמרה עבירה:
לאחרים. אחר שראה ובא לפנינו לישאל לרדותה קודם שיבא חבירו לידי חיוב חטאת:
וכי אומרים לו לאדם. צא וחטא איסור קל כדי שלא יתחייב חבירך עונש חמור:
בהדיא. סקילה ובלשון פשיטותא ולא בלשון בעיא מתני רב אחא בריה דרבא מילתא דרב ביבי:

גופא:

בְּעֵי רַב בִּיבִי בַר אֲבִי:

הֲדַבִּיק פֶּת בְּתַנּוּר,

הֲתִירוּ לוֹ לְרְדוּתָהּ קוֹדֵם שְׂיָבֹא לְיַדֵי חַיִּיב חֲטָאת, אוֹ לֹא הֲתִירוּ?

אָמַר לִיה רַב אַחָא בַר אֲבִי לְרַבִּינָא:

הֵיכִי דְמִי?

אֵילִימָא: בְּשׁוּגָג,

וְלֹא אֵידְכַר לִיה - לְמָאן הֲתִירוּ?

וְאֵלָא לָאוּ, דְּאֵיהֲדַר וְאֵידְכַר - מִי מְחַיִּיב?!

וְהֲתַנּוּ:

"כָּל חַיִּיבֵי חֲטָאוֹת אֵינָן חַיִּיבִין עַד שֶׁתְּהֵא תַחֲלָתוֹ שְׂגָגָה וְסוֹפוֹ שְׂגָגָה!"

אָלָא: בְּמִזִּיד.

"קוֹדֵם שְׂיָבֹא לְיַדֵי אִיסוּר סְקִילָה" מִיבְּעֵי לִיה.

אָמַר רַב שִׁילָא:

לְעוֹלָם בְּשׁוּגָג,

וְלְמָאן הֲתִירוּ?

לְאַחֲרִים.

מִתְקִיף לָהּ רַב שֵׁשֶׁת:

וְכִי אֹמְרִים לוֹ לְאָדָם "חֲטָא כְּדֵי שְׂיִזְכֶּה חֲבִירָךְ"!?!

אָלָא אָמַר רַב אֲשִׁי:

לְעוֹלָם בְּמִזִּיד.

וְאֵימָא: קוֹדֵם שְׂיָבֹא לְיַדֵי אִיסוּר סְקִילָה.

רַב אַחָא בְּרִיָּה דְרַבָּא מִתְנִי לָהּ בְּהֲדִיא:

אָמַר רַב בִּיבִי בַר אֲבִי:

הֲדַבִּיק פֶּת בְּתַנּוּר,

הֲתִירוּ לוֹ לְרְדוּתָהּ, קוֹדֵם שְׂיָבֹא לְיַדֵי אִיסוּר סְקִילָה.

6. ד, א - ה, א

"פִּשְׁט הָעֵנִי אֶת יָדוֹ [לפִּנּוּם, וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. או שְׁנַטְל וְהוֹצִיא, הָעֵנִי - חַיִּיב, וְבַעַל הַבַּיִת - פְּטוּר]".

אָמַאי חַיִּיב?

וְהָא בְּעֵינָו: "עֲקִירָה וְהִנְחָה מֵעַל גְּבֵי מְקוֹם אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה", וְלִיכָא!

אָמַר רַבָּה:

הָא מְנִי?

רַבִּי עֲקִיבָא,

דְּאָמַר: לֹא בְּעֵינָו מְקוֹם אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה,

דִּתְנָו:

"הַזֹּרֵק מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרְשׁוֹת הַיְחִיד, וְרְשׁוֹת הַרְבִּים בְּאִמְצָע,

רַבִּי עֲקִיבָא מַחֲיִיב,

וְחַנְמִים פּוֹטְרִים".

רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: אָמַרִינוּ "קְלוּטָה כְּמִי שֶׁהוֹנְחָה דְּמִיא"

וְרַבְנָן סָבְרִי: לֹא אָמַרִינוּ: "קְלוּטָה כְּמִי שֶׁהוֹנְחָה דְּמִיא".

לְמִימְרָא: דְּפִשְׁטָא לִיה לְרַבָּה דְּבִקְלוּטָה כְּמִי שֶׁהוֹנְחָה דְּמִיא.

וּבִתְוֹךְ עֲשָׂרָה פְּלִיגִי.

וְהָא מִיבְעִיא בְּעֵי לָהּ רַבָּה.

דְּבַעֵי רַבָּה:

לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה פְּלִיגִי,

וּבְהָא פְּלִיגִי

דְּרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: קְלוּטָה כְּמִי שֶׁהוֹנְחָה דְּמִיא,

וְרַבְנָן סָבְרִי: לֹא אָמַרִינוּ קְלוּטָה כְּמִי שֶׁהוֹנְחָה דְּמִיא.

אָבַל לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה - דְּבְרֵי הַכֹּל פְּטוּר.

וְדְכוּלֵי עֲלָמָא: לֹא יִלְפִינוּ זֹרֵק מְמוּשֵׁיט.

או דִּילְמָא:

לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה פְּלִיגִי,

וּבְהָא פְּלִיגִי: דְּרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: יִלְפִינוּ זֹרֵק מְמוּשֵׁיט,

וְרַבְנָן סָבְרִי: לֹא יִלְפִינוּ זֹרֵק מְמוּשֵׁיט.

אָבַל לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה - דְּבְרֵי הַכֹּל חַיִּיב.

מֵאִי טַעְמָא?

אָמַרִינוּ: "קְלוּטָה כְּמִי שֶׁהוֹנְחָה דְּמִיא!"

הָא לֹא קִשְׂיָא:

בְּתַר דְּאִיבְעֵי הֲדַר אִיפְשִׁיטָא לִיה.

דְּסָבַר רַבִּי עֲקִיבָא: קְלוּטָה כְּמִי שֶׁהוֹנְחָה דְּמִיא.

וְדִילְמָא הִנְחָה הוּא דְּלֹא בְּעִיא,

הָא עֲקִירָה בְּעִיא!

אָלֵא אָמַר רַב יוֹסֵף:

הָא מְנִי?

רַבִּי הִיא.

הִי רַבִּי?

אִילְמָא: הָא רַבִּי,

דִּתְנִיא:

"זֹרֵק וְנָח עַל גְּבֵי זִיז כֹּל שֶׁהוּא,

רפ"י

מעל גבי מקום ד'. דהוי חשוב למייהוי הנחתו הנחה ועקירתו עקירה וידו לאו מקום ד' הוא וקתני לה מתניי בין לעקירה בין להנחה דקתני ונתן לתוך ידו של בעל הבית הרי הנחה או שנטל מתוכה הרי עקירה:

קלוטה. החפץ הואיל ונקלט באוירה של רשות הרבים כמי שהונחה בתוכו הוא ואע"ג דלא נח:

ובתוך י'. דאילו למעלה מי' לאו אויר ר"ה הוא אלא אויר מקום פטור הוא ואפי' קלוטה ליכא: זורק. ממושיט. דאילו במושיט מרה"י לרה"י דרך ר"ה אפי' למעלה מי' קיימא לן בפי הזורק דחייב דיליף מעגלות של מדבר שמושיטין את הקרשים מזו לזו והן רה"י וביניהם ר"ה ולא היו זורקים אותן שלא יתקלקלו:

ודילמא הנחה הוא דלא בעיא. מדקתני ר"ע מחייב אבל עקירה בעי מעל גבי מקום ד' מדלא קתני ר"ע מחייב שתים אחת משום הוצאה ואחת משום הכנסה:

זרק. מרה"ה מתחלת ד' לסוף ד' ונח' ע"ג זיז מכל עץ היוצא מן הכותל קרי זיז:

ד, ב

רפ"י

רבי מחייב. אלמא דלא בעי הנחה על מקום ד':
שדי נופו בתר עיקרו. והוי כמונח ברי"ה על מקום ד' דעיקר מחשב ליה לנוף:
מחייב היה ר' שתים. דהוי כאלו נח ברה"י וחזר ונעקר משם והכניס לרי"ה אלמא לא עקירה בעי ולא הנחה בעי ע"ג מקו' ד':
מקורה. שיש לה גג:
כמאן דמלי. דבר שתום מכל צד הוי כמלא חפצים עד גג דאין אוירו חשיב אויר הלכך כל הנורק לתוכו הוי כמונח:
התינח רה"י. דבעי"ה אלא רשות הרבים דעני מי מוקמת ליה במקורה:
לדגלי מדבר. וכל מלאכות דבשבת ממשכן גמרי לקמן מדנסמכה פרשת שבת לפרשת משכן בויקהל:
הא מני. דלא בעי מקום ד' אחרים היא:
עמד במקומו. זרק חפץ וקבלו אחר עמד המקבל במקומו וקבל:
חייב. הזורק דאיהו עבד עקירה והנחה:
עקר. המקבל ממקומו ורץ לקראת החפץ וקבלו:
פטור. הזורק דלא איתעביד הנחה מכחו:
דפשיט כנפיה. פרס בגדו דהוי ד':

**רבי מחייב,
 וחכמים פוטרין!?**

התם פדבעינו למימר לקמן פדאב"י.
 דאמר אב"י:

הכא באילן העומד ברשות היחיד ונופו נוטה לרשות הרבים, וזרק ונח אנופו, דרבי סבר אמרין "שדי נופו בתר עיקרו".
 ורבנן סברי: לא אמרין "שדי נופו בתר עיקרו".

אלא הא רבי,
 דתניא:

**"זרק מרשות הרבים לרשות הרבים היחיד באמצע,
 רבי מחייב,
 וחכמים פוטרין".**

ואמר רב יהודה אמר שמואל:
 מחייב היה רבי שתים,
 אחת משום הוצאה,
 ואחת משום הכנסה.

אלמא לא בעי עקירה ולא הנחה על גבי מקום ארבעה על ארבעה.

הא איתמר עלה:

רב ושמואל דאמרי תרוניהו:
 לא מחייב רבי אלא ברשות היחיד מקורה,
 דאמרין: ב"תא כמאן דמליא דמ"א,
 שאינה מקורה - לא.

הא,

וכי תימא: הכא נמי במקורה
 התינח ברשות היחיד מקורה,
 אבל ברשות הרבים מקורה מי חייב?
 והאמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב:
 המעביר חפץ ארבע אמות ברשות הרבים מקורה - פטור,
 לפי שאינו דומה לדגלי מדבר.

אלא אמר רבי זירא:

הא מני?

אחרים היא.

דתניא:

"אחרים אומרים:

עמד במקומו וקבל - חייב

עקר ממקומו וקבל - פטור".

"עמד במקומו וקבל - חייב",

הא בעינו הנחה על גבי מקום ארבעה וליכא!
 אלא שמע מינה: לא בעינו מקום ארבעה.

ודילמא: הנחה הוא דלא בעינו,

הא עקירה בעינו.

והנחה נמי דילמא דפשיט כנפיה וקבלה, דאיכא נמי הנחה.

אמר רבי אבא:

מתניתין

רש"י

טרסקל. סל:
רשות היחיד הוא. ואמאי מחייב משום הוצאה:
לימא. מתניתין דלא חשיב ליה רה"י דלא כרבי יוסי ברבי יהודה:
וזרק. מרשות הרבים:
ונח על גביו חייב. דאע"ג דלמטה לא הוי קנה רחב ד' הואיל ובראשו ארבע אמרינן גוד אחית מחיצה והוי רה"י גמור:
למעלה מ'. הוי רה"י הואיל ורחב ד':
שלשל. השפיל כמו היה משלשל בחבל:
למטה מג'. דהויא כקרקע:
והא עומד קתני. העני עומד בחוץ והא יושב הוא:
בשוחה. כופף עצמו:
ואיבעית אימא. בעומד בגומא וידו סמוכה לשפתה:
איכפל תנא כו'. טרח התנא בכל זאת ולא היה לו להודיענו דמוציא מרשות לרשות חייב אלא על ידי דברים הללו שאין דרכן בכך לתני פשט כנף בגדו לפנים דהוי ד':

כגון שעקר מטרסקל¹, והניח על גבי טרסקל, דאיכא נמי הנחה.

והא "ידו" קתני!

תני: "טרסקל שבידו".

התינח טרסקל ברשות היחיד, אלא טרסקל שבברשות הרבים - רשות היחיד הוא! לימא דלא כרבי יוסי בן יהודה?
 דתניא:

"רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

נעץ קנה ברשות הרבים ובראשו טרסקל, זרק ונח על גביו - חייב,
 דאי כרבי יוסי ברבי יהודה,
"פשט בעל הבית את ידו לחוג ונתן לתוך ידו של עני" אמאי חייב?
 מרשות היחיד לרשות היחיד קא מפיק!

אפילו תימא רבי יוסי ברבי יהודה,
 הָתָם - לְמַעַלָּה מְעַשְׂרָה,
 הָכָא - לְמַטָּה מְעַשְׂרָה.

קשיא ליה לרבי אבהו:

מי קתני "טרסקל שבידו"?
 והא "ידו" קתני!

אלא אמר רבי אבהו:
 כגון ששלשל ידו למטה משלשה וקבלה.

והא "עומד" קתני!

בשוחה.

ואיבעית אימא:
 בגומא.

ואיבעית אימא:
 בננס.

אמר רבא:

איכפל תנא לאשמעינן כל הני?!

אלא, אמר רבא:

ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה.

וכן כי אתא רבין, אמר רבי יוחנן:

ידו של אדם חשובה לו ארבעה על ארבעה.

אמר רבי אבין אמר רבי אילעאי אמר רבי יוחנן:
 זרק חפץ ונח בתוך ידו של חבירו - חייב.

¹ ע"פ הגהות הב"ח.

רש"י

היכא דאחשבה. זה העושה מלאכה נתכוון לתתה ליד חברו כי מתניתין:
אבל היכא דלא אחשבה. שהלכה ונחה מעצמה ביד חברו דהאי דזריק לא אחשבה ליד חברו לאנוחה בגווה דלא נתכוון לכך:

מאי קא משמע לן?
 "ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה?"
 והא אמרה רבי יוחנן חדא זימנא!

מהו דתימא: הני מילי היכא דאחשבה הוא לידיה.
 אבל היכא דלא אחשבה הוא לידיה - אימא לא,
 קא משמע לן.

7. ה, א

רס"י

עמד. המקבל במקומו וקבל:
חייב. הזורק:
פטור. הזורק דלא עביד הנחה:
מאי קמיבעיא ליה. מאי ספיקא
 איכא מאיזה טעמא יפטור הא
 עבד עקירה והנחה:
כשני בני אדם דמיא ופטור.
 דהוו להו שנים שעשאוה דכיון
 שלא הניח החפץ לילך עד מקום
 הילוכו ולנוח אלא רץ אחריו
 ועכבו הויא ליה עקירה קמייתא
 בלא הנחה:

אמר רבי אבין אמר רבי אילעאי אמר רבי יוחנן:
 עמד במקומו וקיבל - חייב.
 עקר במקומו וקיבל - פטור.

תניא נמי הכי:
"אחרים אומרים:
עמד במקומו וקיבל - חייב.
עקר במקומו וקיבל - פטור."

בעי רבי יוחנן:
 זרק חפץ ונעקר הוא במקומו וחזר וקיבלו - מהו?

מאי קמבעיא ליה?!

אמר רב אדא בר אבהו:
 "שני כחות באדם אחד" קא מבעיא ליה.
 שני כחות באדם אחד - כאדם אחד דמי, ותייב,
 או דילמא כשני בני אדם דמי - ופטור.

תיקו.

8. ה, א-ב

רס"י

מה לי הטעינו חבירו. דפטור ליה
 תנא דמתניתין דקתני או שנתן
 לתוכה והוציא שניהן פטורין:
לא תימא קיבל פשט ידו וירדו
 לתוכה דלא עבד מעשה:
אלא אימא קלט. השתא סלקא
 דעתך כשהיה הקילוח יורד הכה
 בידו אחת וקבלו בחברתה דעבד
 ליה עקירה:
קורא בספר. כל ספרים שלהם
 עשויים כמגילה:
ונתגלגל הספר מידו. וראשו
 אחד בידו:
גוללו אצלו. ובפרק בתרא
 דעירובין מוקים לה באיסקופת
 כרמלית כגון גבוה ג' ורחבו ד'
 ורשות הרבים עוברת לפניו דאי
 נפל כוליה מידיה ומהדרי ליה
 מרה"ר לאיסקופה לאו חיוב
 חטאת איכא הלכך השתא
 דראשו אחד בידו ואין כאן
 עקירה אפילו משום שבות נמי
 לא גזור:
היה קורא בראש הגג. שהוא
 רה"י:
ונתגלגל הספר מידו. וראשו
 אחד בידו:
עד שלא הגיע. ראש התחתון:
לי'. התחתונים שהוא אויר ר"ה
 גוללו אצלו:
הגיע לי'. אסור לגוללו דגזור
 רבנן משום שבות היכא דאוגדו
 בידו אטו היכא דנפק מידיה
 כוליה דלא לייתיה דאיכא
 חיובא דאורייתא:
הופכו על הכתב. כתבו לצד
 הכותל והחלק כלפי ר"ה שלא
 יהא מוטל כל כך בבזיון:
והא לא נח. ואמאי אסור לגוללו
 אצלו:
משופע. בולט מלמטה ומצר
 מלמעלה דנח ליה על אותו
 שיפוע:
מי עבידי דנייחי. אלא בדבר
 שיש לו תוך:
מהו דתימא. לאו היינו הנחתן
 דתהוי עקירתו עקירה דהא
 ניידי ואזלו:
קמ"ל. דהיינו הנחתן ועקירתן
 עקירה:

אמר רבי אבין אמר רבי יוחנן:

הכנים ידו לתוך חצר חבירו וקיבל מי גשמים והוציא - תיב.

מתקיף רבי זירא:

מה לי הטעינו חבירו, ומה לי הטעינו שמים איהו לא עביד עקירה?!

לא תימא: "קיבל",

אלא "קלט".

והא בעינן עקירה מעל גבי מקום ארבעה, וליכא!

אמר רבי חייא בריה דרב הונא:

כגון שקלט מעל גבי הכותל.

"על גבי כותל" - נמי!

והא לא נח!

כדאמר רבא:

בכותל משופע,

הכא נמי בכותל משופע.

והיכא איתמר דרבא?

אהא דתנן:

"היה קורא על האיסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו,

היה קורא בראש הגג, ונתגלגל הספר מידו,

עד שלא הגיע לעשרה טפחים - גוללו אצלו.

משגוע לעשרה טפחים - הופכו על הכתב.

והוינן בה,

אמאי: "הופכו על הכתב"?

והא לא נח!

ואימור רבא: בכותל משופע.

אימור דאמר רבא בספר, דעביד דנייח,

מים מי עבידי דנייחי?!

אלא, אמר רבא:

כגון שקלט מעל גבי גומא.

גומא? פשיטא!

מהו דתימא: מים על גבי מים לאו הנחה הוא.

קא משמע לן.

ואזדא רבא לטעמיה,

דאמר רבא:

מים על גבי מים היינו הנחתן.

אגוז על גבי מים - לאו היינו הנחתו.

ה,ב

9. ה, ב

רס"י

שמן שצף ע"ג יין. ועקר השמן והוציאו לר"ה וה"ה ע"ג מים לענין שבת אבל לענין תרומה לא סגי דלא נקט יין:
מחלוקת רבי יוחנן ורבנן דתנן **שמן.** של תרומה:
שצף ע"ג יין. של תרומה:
טבול יום. פוסל את התרומה מן התורה ביבמות בפי הערל (דף עא.):
לא פסל אלא שמן בלבד. לפי שאינו חבור זה לזה ושמן פסול הוא ולא טמא הילכך לא פסיל ליה לין ולענין שבת נמי הוי כדבר אחר הצף על המים דלאו היינו הנחתו:

אמר רבא:

מים על גבי מים היינו הנחתו.
 אגוז על גבי מים - לאו היינו הנחתו.

בעי רבא:

אגוז בכלי, וכלי צף על גבי מים?
 בתר אגוז אוליגן - והא נייח,
 או דילמא בתר כלי אוליגן - והא לא נייח דנייד?

תיקו.

שמן שצף על גבי יין,
 מחלוקת רבי יוחנן בן נורי ורבנן.

דתנן:

"שמן שצף על גבי יין ונגע טבול יום בשמן - לא פסל אלא שמן בלבד.
ורבי יוחנן בן נורי אומר:
שניהם מחוברים זה לזה."

רפ"י

10. ה, ב

היה טעון אוכלין ומשקין. משמע שלא טענו לכך אלא היה טעון ברה"י כדי להוליכו מזווית לזווית (או מבעוד יום) ומשעקר רגליו נמלך ויצא ונכנס כל היום כולו:

אינו חייב עד שיעמוד. ואח"כ יעקור עצמו לצאת דעמידת גופו ודאי כעמידת חפץ דמי הלכך כי עמד ועקר ע"מ לצאת מיחייב אבל בלא עמידה ליכא עקירה אלא עקירה ראשונה והיא לא היתה ע"מ לצאת והתורה לא חייבה אלא מלאכת מחשבת וגמרינן ממשכן שיתכוין לעשות המלאכה אבל לא יודע שהוא שבת או כסבור שמלאכה זו מותרת:

והוא שיעמוד לפוש. לנוח ההיא הויה עמידה ועקירה דבתרה הוי עקירה אבל עומד לכתף לתקן משאו על כתיפו לאו עמידה היא:

מדאמר מר. רבה דהוא רביה דאביי:

תוך ד' אמות. המעביר ד' אמות ברה"י ועמד תוך ד' אמות לפוש וחרו והשלים והניח או עמד שם:

פטור. שלא העביר ד' אמות בעקירה אחת ואם לכתף עמד בתוך הד' אמות וכשהשלים ד' אמות הניח או עמד שם לפוש חייב ועמידה דתוך ד' לאו עמידה היא שהיתה לכתף:

חוץ לד' אמות. המעביר ד' אמות שלימות ועומד חוץ לד' אמות אם לפוש עמד הוי הנחת גופו כהנחת חפץ ואם לכתף עמד אין זו עמידה ואם נטלה אחר מידו אחרי כן שניהם פטורין:

אמוראי נינהו. ר' אלעאי ור' אמאי:

מר אמר לה בהאי לישנא ומר אמר לה בהאי לישנא. ומיהו ר' יוחנן חדא זימנא אמרה:

אמר רבי אבין אמר רבי אילעאי אמר רבי יוחנן:

היה טעון אוכלים ומשקין, ונכנס ויצא כל היום כולו - אינו חייב עד שיעמוד.

אמר אביי:

והוא שעמד לפוש.

ממאי?

מדאמר מר:

תוך ארבע אמות עמד לפוש - פטור,

לכתף - חייב.

חוץ לארבע אמות,

עמד לפוש - חייב.

לכתף - פטור.

מאי קא משמע לן?

שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך - הא אמרה רבי יוחנן חדא זימנא!

דאמר רב ספרא אמר רבי אמאי אמר רבי יוחנן:

המעביר חפצים מזווית לזווית, ונמלך עליהן והוציאן - פטור,

שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך!

אמוראי נינהו

מר אמר לה - בהאי לישנא,

ומר אמר לה - בהאי לישנא.

11. ה, ב - ו, א

רש"י

חנות. רה"י:
פלטיא. רחבה והוא רה"ר:
דרך סטיו. מקום איצטבאות שיושבים סוחרים ושם כרמלית עליה דלאו להילוכה הוא כרה"ר:
חייב. הואיל ולא עמד בסטיו לפוש אין כאן הנחה אלא בפלטיא:
ובן עזאי פוטר. כדמפ' קסבר מהלך כעומד דמי ונמצא נעקר מרה"י ומונח בסטיו ועוקר מסטיו ומניח ברה"ר:
היכא אשכחן כה"ג. דמפסקא רשותא אחריתי מיחייב דילמא לא חייבי רחמנא אלא במוציא מרה"י לר"ה בהדיא:
מידי דהוה אמעביר חפץ בר"ה. יותר מד' אמות וכל כמה דלא מנח ליה פטור וכי אנחיה חייב ואע"ג דאיפסיק הילוכא ביני וביני:
מתחלת ד' לסוף ד'. אמות מצומצמות:
לכולי עלמא מקום חיוב. אם יטלהו חוץ לד' ויניחהו כאן שהרי העבירו ד' שלימות:
אצדי ר"ה. מרה"י לר"ה כגון חצר שנפרץ לר"ה דהוי מקום המחיצה צדי ר"ה ופליגי בה ר' אליעזר ורבנן בעירובין בפ' כל גגות ואמרי רבנן דלאו כר"ה דמו ואפ"ה כי אפיק מרה"י לר"ה דרך שם חייב:
היכא דליכא חיפופי. כגון ההיא דעירובין:
היכא דאיכא חיפופי. נועצים יתדות קטנות לפני הכותל שיחופו שם עגלות וקרונות ולא יחופו בכותל ויפילוהו:

תנו רבנן:

"המוציא מחנות, לפלטיא, דרך סטיו - חייב, ובן עזאי: פוטר".

בשלמא בן עזאי, קסבר: "מהלך כעומד דמי".
 אלא רבנן, נהי נמי דקסברי: "מהלך לאו כעומד דמי".
 היכא אשכחנא כהאי גוונא דחייב?

אמר רבי ספרא אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן:

מידי דהוה אמעביר חפץ ברשות הרבים.
 התם, לאו אף על גב דכמה דנקיט ליה ואזיל - פטור,
 כי מנח ליה - חייב.
 הכא נמי - לא שנא.

מי דמי?!

התם, כל היכא דמנח ליה - מקום חיוב הוא,
 הכא, אי מנח ליה בסטיו - מקום פטור הוא.

אלא,

מידי דהוה אמעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע.
 התם לאו אף על גב דאי מנח ליה בתוך ארבע אמות פטור,
 הכא נמי לא שנא.

מי דמי?!

התם, לגבי דהאי גברא - מקום פטור הוא,
 לכולי עלמא - מקום חיוב הוא.
 הכא, לכולי עלמא - מקום פטור הוא.

אלא, מידי דהוה אמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך צדי רשות הרבים.
 התם לאו אף על גב דאי מנח ליה אצדי רשות הרבים - פטור,
 וכי מנח ליה ברשות הרבים - חייב,
 הכא נמי לא שנא.

מתקיף לה רב פפא:

הניחא לרבנן דאמרי: צדי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמי.
 אלא לרבי אליעזר דאמר: צדי רשות הרבים כרשות הרבים דמי,
 מאי איכא למימר?

אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא:

אימור דשמעת לרבי אליעזר דאמר צדי רשות הרבים כרשות הרבים דמי היכא דליכא חיפופי,
 אבל היכא דאיכא חיפופי, מי שמעת ליה?
 הלכך להא דמיא.

וא

12. ו, א

רפ"י

מי שמע' ליה. דהוי ר"ה ואפילו
 הכי כי מפיק לר"ה דרך שם
 חייב:
 בזרק. מחנות לפלטיא דרך
 סטיו דחייב דהא לא נח
 בכרמלית מידי:
 המכניס והמוציא פטור. דמהלך
 כעומד והא נח גופו בכרמלית:

[תנו רבנן:

"המוציא מחנות, לפלטיא, דרך סטיו - חייב,
 וכן עזאי: פוטור".]

אמר רבי יוחנן:
 ומודה בן עזאי בזרק.

תניא נמי הכי:

"המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו - חייב.
 אחד המוציא, ואחד המכניס, ואחד הזרק, ואחד המושט.

בן עזאי אומר:

המוציא והמכניס - פטור,
 המושט והזרק - חייב.

13. ו, א-ב

רס"י

ד' רשויות. כולו מפרש ליה: **גדר**. כותל שהוא גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י:
סרטיא. מסילה שהולכין בה מעיר לעיר:
פלטאיא. רחבה של עיר ששם מתקבצין לסחורה:
ומבואו'. של עיר רחבים י"ו אמה:
המפולשין. משני ראשיהן לפלטאיא:
ענוש כרת. בלא התראה:
ונסקל. בהתראה:
בקעה. שדות הרבה קנפני"א { **מישור**, **שדה פתוח**, **איזור של שדות** } בלע"ז:
איסטוונית. שלפני החנויות שיושבים שם סוחרים:
והכרמלית. לקמיה פריך אטו כל הני ים ובקעה לאו היינו כרמלית דקתני תנא לעיל:
אינן לא כרשות היחיד. משום דדמיא לרה"ר דאין להם מחיצות:
ולא כרה"ר. דאינן דומין לדגלי מדבר דלאו להילוכא דרבים עבידי:
אין נושאין ונותנין בתוכן. כלומר אין מטלטלין בהן אלא בתוך ד' משום דדומין לר"ה וגזרו בהן רבנן אטו ר"ה:
ואם הוציא והכניס פטור. וזו היא כרמלית האמורה למעלה:
חצר של רבים. שפתוחין לחצר בתים רבים וחצר פתוחה לרה"ר ובני הבתים יוצאים דרך החצר לרה"ר:
ומבואות שאינן מפולשין. שראשו אחד סתום וחצרות פתוחין לו ובני החצרות יוצאין דרך מבוי לרה"ר:
עירבו. כל הבתים של חצר יחד בפת וכן לענין המבוי אם עירבו החצרות הפתוחות לו ביחד:
מותרים. להכניס ולהוציא מן הבתים לחצר וכן מן החצרות למבוי:
לא עירבו אסורין. מפני שהבית מיוחדת לבעליה והחצר רשות לכולן ונמצא מוציא מרשות לרשות אע"פ ששתייהן רה"י לעשות סייג לתורה להרחיק שלא יוציא מרה"י לרה"ר והך מילתא לאו מחילוק ד' רשויות היא דבין עירבו בין לא עירבו רה"י היא והמוציא מתוכו לרה"ר חייב:
אדם עומד על האסקופה נוטל מעני העומד בחוץ ונותן לו כו'. וזה מקום פטור שהוזכר למעלה שאינו חשוב רשות לעצמו לפי שאינו רחב ד' כדמפרי לקמן ובטל אצל רה"י ואצל רשות הרבים:
ובלבד שלא יטול כו'. דמזלזל באיסורי שבת לכתחלה לגרום הוצאה מרה"י לרה"ר וגזירה דילמא אתי לאקולי ולאפוקי להדיא מרה"י לרה"ר:
משמשת שתי רשויות. פעמים שהיא משמשת בתורת רה"י ופעמים כרה"ר ולקמיה מפרש לה בשילהי כולהי שמעתתא:
הרי זו רשות לעצמה. אע"פ שהיא מרה"י כדאמרינן לעיל בגדר גבוה י' ורחב ד' הויא רשות בפני עצמה ואין מוציאין מן הבית לתוכה ולקמן מפרש טעמא:
בשני צדי רה"ר. זו כנגד זו:
לחי מכאן ולחי מכאן. בשתי פאות של אחד מן הבתים להיכר בעלמא דקסבר רבי יהודה ב' מחיצות הוו רה"י מדאורייתא והא איכא שתי מחיצות מעלייתא מחיצות של ב' בתים:

תנו רבנן:

"אֲרַבַּע רְשׁוּתוֹת לְשֶׁבֶת:

רְשׁוּת הַיְחִיד, וְרְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִרְמְלִית, וּמְקוֹם פְּטוֹר.

אִיזוֹ הִיא רְשׁוּת הַיְחִיד?

חֲרִיץ שֶׁהוּא עִמּוֹק עֶשְׂרֵה וָרַחַב אַרְבַּעַה,

וְכֵן גֹּדֵר שֶׁהוּא גְבוּהַ עֶשְׂרֵה וָרַחַב אַרְבַּעַה - זֶה הִיא רְשׁוּת הַיְחִיד גְּמוּנָהּ.

וְאִיזוֹ הִיא רְשׁוּת הָרַבִּים?

סְרֻטָּא, וּפְלֻטָּא גְדוּלָּה, וּמְבֹאוֹת הַמְּפוֹלְשִׁין - זֶה הִיא רְשׁוּת הָרַבִּים גְּמוּנָהּ.

אִין מוֹצִיאִין מִרְשׁוּת הַיְחִיד זֶה לְרְשׁוּת הָרַבִּים זֶה,

וְאִין מְכַנְיִסִין מִרְשׁוּת הָרַבִּים זֶה לְרְשׁוּת הַיְחִיד זֶה,

בְּשׁוּגָה - חַיִּיב חֻטָּאת,

בְּמִזִּיד - עֲנוּשׁ כָּרֵת, וְנִסְקָל.

אָבֵל יָם וּבִקְעָה וְאִיסְטוֹוִנִית וְהַכְרַמְלִית - אֵינָהּ לֹא כְּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְלֹא כְּרְשׁוּת הַיְחִיד,

אִין נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּתוֹכָהּ.

וְאִם נִשְׂא וְנָתַן בְּתוֹכָהּ - פְּטוֹר.

וְאִין מוֹצִיאִין מִתּוֹכָהּ לְרְשׁוּת הָרַבִּים,

וְלֹא מִרְשׁוּת הָרַבִּים לְתוֹכָהּ,

וְאִין מְכַנְיִסִין מִרְשׁוּת הַיְחִיד לְתוֹכָהּ וְלֹא מִתּוֹכָהּ לְרְשׁוּת הַיְחִיד.

וְאִם הוֹצִיא וְהִכְנִיס - פְּטוֹר,

חֲצֵרוֹת שֶׁל רַבִּים וּמְבֹאוֹת שְׂאִינָן מְפוֹלְשִׁין

עִירְבוּ - מוֹתְרִין.

לֹא עִירְבוּ - אֲסוּרִים.

אָדָם עוֹמֵד עַל הָאִיִּסקוּפָה נוֹטֵל מִבַּעַל הַבַּיִת וְנוֹתֵן לוֹ.

נוֹטֵל מִן הָעֵנִי וְנוֹתֵן לוֹ,

וְכֹלְכֵד שְׁלֹא יִשׁוּל מִבַּעַל הַבַּיִת וְנוֹתֵן לְעֵנִי,

מִעֵנִי וְנוֹתֵן לְבַעַל הַבַּיִת.

וְאִם נָטַל וְנָתַן - שְׁלֻשְׁתָּן פְּטוּרִים.

אֲחֵרִים אוֹמְרִים:

אִיִּסקוּפָה מִשְׁמֶשֶׁת שְׁתֵּי רְשׁוּתוֹת:

בְּזִמּוֹן שֶׁהִפְתַּח פְּתוּחַ - כְּלַפְּנֵים.

פְּתַח נְעוּל - כְּלַחוּץ.

וְאִם הִיתָה אִיִּסקוּפָה גְבוּהָ עֶשְׂרֵה וָרַחַב אַרְבַּעַה - הִרִי זֶה רְשׁוּת לְעַצְמָהּ."

אמר מר:

"זו היא רשות היחיד [גמונה]".

למעוטי מאי?

למעוטי הא דרבי יהודה.

דתניא:

"יתר על כן אמר רבי יהודה:

מי שיש לו שני בתים בשני צדי רשות הרבים, עושה:

לחי מכאן, ולחי מכאן,

או קורה מכאן, וקורה מכאן,

ונושא ונותן באמצע.

אמר לו:

אין מערבין רשות הרבים בכך".

וב

רפ"י

מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דר' יהודה. בברייתא ואמרי אין מערבין רה"ר בכך למהוי רה"י ה"מ לטלטל שיהא מותר לטלטל בתוכה כדקתני אין מערבין רה"ר בכך דגזור בה משום דדמי לרה"ר:

אבל לזרוק. שהזרוק מרה"ר לתוכה מודו ליה דחייב דשתי מחיצות דאורי"י ושם רה"י עליה:

קמ"ל גמורה. כלומר זו היא שנגמרו מניין מחיצות שלה שיש לה מחיצות מכל צד כגון חריץ וכן גדר דאמרינן מד' צדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו ונמצא ראשו מוקף מד' צדדין וחללו ד' אבל דרבי יהודה לא נגמרו מחיצות שלה למניין ולא רה"י היא כלל:

ואמאי קרו ליה "גמורה"?

מהו דתימא: כי פליגי רבנן עליה דרבי יהודה דלא הוי רשות היחיד, הני מילי לטלטל, אבל לזרוק מודו ליה, קא משמע לן.

14. ו, ב

רפ"י

מפסקתן. לפסי ביראות בפרק ב' דעירובין דהקילו חכמים משום עולי רגלים בבור ברי"ה והבור עצמה רה"י שהיא עמוקה י' ורחבה ד' והממלא מתוכה ומניח על שפתה חייב והקילו חכמים לעשות ד' פסין וביניהן י' אמות דהוי חללו רה"י למלאות מן הבור וקאמר ר' יהודה אם היתה דרך רה"ר מפסקתן יסלקנה מביניהן דאתו רבים ומבטלי מחיצתה והתם רמינן דרבי יהודה אדרבי יהודה דלעיל דאמר נושא ונותן באמצע דלא אתו רבים ומבטלין מחיצות ורבנן אדרבנן ומשנינן לה:

אינו צריך. והיינו דקתני זו היא רה"ר אבל הילוך דרבים לבין הפסים לא הוי רה"ר הואיל ואיכא שם ד' מחיצות ומאי גמורה. הכא ליכא למימר מהו דתימא כדלעיל דעיקר עשייתן משום לטלטל בתוכו וקאמרי רבנן אינו צריך דרשות היחיד היא אפילו לטלטל וכ"ש דהזורק לתוכה מרה"ר חייב:

בזמן שהיו ישראל במדבר. חשיבא רה"ר:

בזמן הזה. אינו מקום הילוך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי:

אמר מר:

"זו היא רשות הרבים [גמורה]".

למעוטי מאי?

למעוטי אידך דרבי יהודה.

דתנן:

"רבי יהודה אומר:

אם היתה דרך רשות הרבים מפסקתן - יסלקנה לצדדין,

וחכמים אומרים:

אינו צריך".

ואמאי קרי ליה "גמורה"?

אלא אידי דתנא רישא "גמורה", תני נמי סיפא "גמורה".

ולחשוב נמי: 'מדבר',

דהא תניא:

"איזו היא רשות הרבים?

סרטיא ופלטאי גדולה, ומבואות המפולשין, והמדבר!"

אמר אביי:

לא קשיא:

קאן - בזמן שישאל שרויין במדבר,

קאן - בזמן הזה.

רפ"י

15. ו, ב

חייב חטאת פשיטא. כיון דתנא חדא רה"י וחדא רה"ר ניתני שתמא ואם הוציא והכניס חייב ואנא ידענא דשגגתו חטאת דהא שבת זדונו כרת הוא: **הא נמי פשיטא.** דבהתראה סקילה ממקושש:

מגילת סתרים. שהסתירוה מפני שלא ניתנה ליכתוב וכששמעין דברי יחיד חדשים שאינן נשנין בב"ה וכותבין אותן שלא ישתכחו מסתירין את המגילה:

אינו חייב אלא אחת. השתא משמע אם עשאן בהעלם אחד שלא נודע לו בין כל אחת ואחת שחטא אינו חייב אלא אחת דכל חילול דשבת גוף אחד של עבירה הוא:

מנינא למה לי. ליתני אבות מלאכות הזורע והחורש כו' למה לי לאשמעי' מנינא הא מני להו ואזיל:

חייב על כל אחת ואחת. ובא להודיענו סכום החטאות שאדם חייב באיסורי שבת בהעלם אחד ואשמעינן מ' חסר אחת הן ותו לא שאפי' עשה תולדותיהן עמהן אינו מביא על התולדה היכא דעשאה עם אביה דה"ל כעושה וחוזר ועושה דכולי חדא עבירה היא:

אינו חייב על אחת מהן. אחת יש בהן שאינו חייב עליה מיתה ולא פי' (רבי) איזו היא ואשמעי' תנא דמתניתי דקתני נסקל דהא הוצאה והכנסה מהנך דלא מספקן היא דעל זו לא אמר איסי בן יהודה:

אמר מר:

"ואם הוציא והכניס בשוגג - חייב חטאת, במזיד - ענוש כרת ונסקל".

"בשוגג - חייב חטאת",

פשיטא!

"במזיד ענוש כרת ונסקל" - אצטריכא ליה.

הא נמי פשיטא!

הא קא משמע לן:

כדרכי,

דאמר רב:

מציאתי מגלת סתרים בי רבי חייא,

וכתוב בה:

"איסי בן יהודה אומר:

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת,

ואינו חייב אלא אחת".

איני?!

והתנן:

"אבות מלאכות ארבעים חסר אחת".

והוינן בה: מנינא למה לי?

ואמר רבי יוחנן:

שאם עשאן כולן בהעלם אחת - חייב על כל אחת ואחת!

אלא אימא:

אינו חייב על אחת מהן.

והא קא משמע לן:

הא מהנך דלא מספקן.

16. ו, ב - ז, א

רס"י

בימות החמה. שאין בה זרעים :
רה"י לשבת. דהא לאו הילוך
 לרבים הוא שאין רבים
 מסתלקין מן המסילה לילך
 בשדה:
רה"י לטומאה. וספקו טהור
 דהא לאו מקום סתירה הוא
 שיש בני אדם נכנסים לה דספק
 טומאה לטמא מסוטה גמרינן
 לה והתם סתירה כתיב ונסתרה
 והיא נטמאה דבמקום סתירה
 טמאה היא לבעלה מספק
 ומכאן אתה דן לשרץ :
בימות הגשמים. שהיא זרועה
 אין אדם נכנס לה :
לעולם כרמלית הויא. והזורק
 מרה"י לתוכה אינו חייב :
כגון דאית לה מחיצות.
 ואשמעינן דאע"ג דהיקפה יתר
 מבית סאתים ולא הוקף לדירה
 שאין ביתו סמוך לה קודם
 היקף ולענין לטלטל לתוכה
 הויא ככרמלית כדאמרינן
 בעירובין שאין מטלטלין בו
 אלא בד' אפ"ה דאורייתא רה"י
 היא והזורק מרה"י לתוכה
 חייב :
כדעולא. דאמר מחיצה היא
 לקרות רה"י אלא שמחוורת
 דירה לכך אסורה לטלטל
 מדרבנן והא דקתני רה"י
 לטומאה כגון שיש פתחים
 במחיצותיה ונכנסין בזו ויוצאין
 בזו :
עולא. דאמר אמאי קרי לה
 רה"י כו' מ"ט לא אמר כגון
 דאית לה מחיצות ורה"י גמורה
 קאמר וניזיל בתר שמעתיה
 דאמר הזורק לתוכו חייב :
ורב אשי. אמר לך רה"י קתני
 וכרמלית לא קרי לה תנא רה"י :

אמר מר:

"אבל ים ובקעה והאיסטונית והכרמלית - אינן לא כרשות היחיד, ולא כרשות הרבים".

ו'בקעה - אינו לא כרשות היחיד ולא כרשות הרבים?"

והא תנן:

"הבקעה בימות החמה:

רשות היחיד - לשבת,

רשות הרבים - לטומאה.

בימות הגשמים - רשות היחיד לכאן ולכאן" (טהרות ו,ו)!

אמר עולא:

לעולם כרמלית הויא,

ואמאי קרי לה "רשות היחיד" לפי שאינה רשות הרבים.

רב אשי אמר:

כגון דאית לה מחיצות.

זא

וכי הא דאמר עולא אמר רבי יוחנן:

קרפף יותר מבית סאתים, שלא הוקף לדירה,

ואפילו כור ואפילו כוריים,

הזורק לתוכו - חייב.

מאי טעמא?

מחיצה היא, אלא שמחוורת דירין.

בשלמא רב אשי לא אמר כדעולא,

אלא עולא מאי טעמא לא אמר כשמעתיה?

אמר לך:

אי דאית לה מחיצות 'בקעה' קרי לה?!

קרפף היא!

ורב אשי?

"רשות היחיד" קתני.

רפ"י

אטו כולהו. הנך ים ובקעה ואיסטוונית לא זו היא כרמלית דהוזכר במנין רשויות הא קתני אינו לא כרה"י ולא כרה"ר ואין מוציאין כו' ש"מ זו היא רשות שלישי:

לא נצרכה. כרמלית דקתני אלא לאוסופי כרמלית אחריתי כגון קרן זוית שנכנס בו בית לתוכו והניח מקרקעו לרה"ר:

לא ניחא תשמישתיה. שאין יכולין להכנס לה להדיא דרך הילוכו אי נמי בית שפניו עומד באלכסון שזויתו אחת סמוכה לרה"ר והשניה משוכה מרה"ר ולפנים זוית הבולטת מעכבת את הרבים מליכנס בהדי' בתוך כניסה של זוית האחרת:

בין העמודים. שהיו עמודים ברחבה ותולין בהם התגרים פרגמטיא וגם איצטבאות היו לפניהם לישוב שם התגרים:

לא מסתגי להו להדיא. שהיו עמודים הרבה באורך ורוחב וזה שלא כנגד זה:

17. ז, א

[ים ובקעה ואיסטוונית] והכרמלית - [אינה לא כרשות הרבים ולא כרשות היחיד].

אטו כולהו נמי לאו כרמלית ניהו?!

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: לא נצרכה אלא לקרון זוית הסמוכה לרשות הרבים. דאף על גב דזימנין דדחקי ביה רבים ועיילי לגנה, כיון דלא ניחא תשמישתיה, כי כרמלית דימי.

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: בין העמודין נידון ככרמלית.

מאי טעמא?

אף על גב דדרסי בה רבים, כיון דלא מסתגי להו בהדיא - ככרמלית דימיא.

אמר רבי זירא אמר רב יהודה: איצטבא שלפני העמודים - נידון ככרמלית.

למאן דאמר: "בין העמודים" - כל שכן "איצטבא".
למאן דאמר: "איצטבא" - איצטבא הוא דלא ניחא תשמישתיה, אבל בין העמודים דניחא תשמישתיה לא.

לישנא אחרניא:
אבל "בין העמודין" דזימנין דדרסי ליה רבים - כרשות הרבים דימיא.

18. ז, א

רפ"י

לבינה. סתם לבינה ארכה ורחבה ג' ואין לעביה שיעור יש מהן עבות ויש מהן דקות: **וטח על פניה.** כגון דבילה שמינה או טיט:

חייב. אם זרק ד"א דהוי כמונח ברה"ר דכל למטה מ"י רה"ר הוא ובלבד שינוח (או) למטה מג' דהוי כקרקע או באויר כי האי דנדבקה בכותל וכדאמרין במתניי לקמן הזורק ד' אמות בכותל למטה מ"י טפחים כזורק בארץ וחייב וכי אמר למטה מ"י ברוחב ד' כרמלית וכשארין רחב ד' מקום פטור היינו בתשמיש המסוים כגון גב לבינה וראש כותל או עמוד דהני מסתיים תשמישתייהו אבל אויר כגון פני הכותל דבר הנדבק בו לא הוי רשותא לנפשיה אלא אי למטה מ"י הוא הוי רה"ר גמור ואי למעלה י' הוא דלא שלטי ביה רבים הוי אוירא בעלמא מקום פטור כדתנן למעלה מ"י טפחים כזורק באויר ופטור:

על גבה פטור. כדמוקי לה אביי ורבא בגבוהה ג' דלא דרסי בה רבים דהוי מקום לעצמה: **היזמי.** דורצא"י { **רונצ"א:**

קוץ } **היגי.** איגלטי"ר { **איגלינטי"ר:** **עץ ורד-הבר** }:

אע"ג דלא גבוה ג'. הוי מקום פטור לעצמו דלא דרסי בה רבים עליה שלא יזוקו: **אפילו היזמי והיגי.** דדרסי עליה בסנדליהון אבל צואה אע"ג דלא גבוה לא דרסי עלה ורב אשי אמר אפילו צואה:

אמר רבה בר שילא אמר רב הסדא: **לבינה וקופה ברשות הרבים וזרק וטח בפניה - חייב.** **על גבה - פטור.**

אביי ורבא דאמרי תריןיהו: והוא שגבוה שלשה, דלא דרסי לה רבים. היזמי והיגי - אף על גב דלא גביהי שלשה.

והי"א בר רב אמר: **אפילו היזמי והיגי,** **אבל צואה - לא.**

ורב אשי אמר: **אפילו צואה.**

כ"ט

19. ז, א-ב

ה"ג אין כרמלית פחותה מד'. רוחב ואי לא מקום פטור הוא ומותר לכתחלה להוציא משם לרשות הרבים ולרה"י: ותופסת. בגובה עד י' ולקמיה מפרש לה: אילימא דאי איכא מחיצה י' כו'. כגון בקעה המוקפת גדר והיא יתירה על בית סאתים ולא הוקפה לדירה: וקירווי משלימו. עובי קירווי: על גגו. דגובה י' הוי רה"י ומותר לטלטל בכולו:

אלא בד'. דכיון דלא גבוה המחיצה י' הוי כרמלית אלמא איפכא שמעינן לה: דעד י' הוי כרמלית. אויר של בקעה או של ים או של קרפף יתר על בית סאתים תופס את שמו עד י' אבל למעלה מי' אין שם כרמלית על אוירו בדבר שאינו מסויים כגון פני לבינה או פני כותל או קלט מן האויר למעלה מי' מותר להוציא לכתחילה משם לרה"י ולרה"ר דאין שם כרמלית עליו כי היכי דאויר למעלה מי' ברה"ר לאו רה"ר הוא כדתנן לקמן למעלה מי' כזורק באויר גבי כרמלית נמי לאו כרמלית הוא ובדבר מסויים כגון ראש עמוד וגב לבינה ליכא לאוקמיה דאי אית ביה ארבע פשיטא דלמעלה מעשרה לא הוי כרמלית דהא אפילו עמוד ברשות הרבים רשות היחיד הוא ואי דלית ביה ארבע ולמטה מעשרה מי הוי כרמלית הא קאמר אין כרמלית פחותה מארבע ואי בדקאי בכרמלית וכיון דלית ביה ד' הוי שם הכרמלית עליו אם כן מצינו חומר בכרמלית מרשות הרבים דאילו ברשות הרבים כי האי גוונא מקום פטור הוא ובטל ומותר לרשות הרבים ולרשות היחיד ואנן אמרינן בשמעתין דהאי תופסת עד י' מקולי רשות הרבים הוא הלכך לא מיתוקמא אלא באוירא:

אילימא. דאין רה"י שולטת בחצר באויר למעלה מי' אלא מקום פטור הוא ובטל אף לגבי רה"ר:

נעץ קנה. שתמיה אין רחב ד':

וזרק. מר"ה ונח על גביו:

חייב. כמונח ע"ג קרקע דלא בעי הנחה על גבי מקום ד' ברה"י כדמפרש לקמיה בשמעתין. עד לרקיע. כל אויר שכנגד רה"י בין אויר חצר בין אויר עמוד ברי"ה גבוה י' ורחב ד' כנגדו עד לרקיע שם רה"י עליו: אלא. דאין אויר רה"ר למעלה מי' והוי אוירא מקום פטור:

מתני' היא. ולמה ליה לשמואל לאשמעינן: הזורק ד' אמות. ברה"ר ונדבק בכותל כגון דבילה שמינה כדמוקי לה לקמן:

כזורק באויר. ופטור דלאו ברה"ר נח ורה"י נמי לא הוי אלא דבר המסויים ורחב ארבע:

כזורק בארץ. וחיוב דאויר רה"ר משנח משהו הוי הנחה ולא דמי לנח על דבר המסויים למטה מי' דההוא חשיב למיהו רשות חשוב לעצמו או כרמלית או מקום פטור ולא הויא הנחה ברה"ר: אכרמלית. כדפרישית:

ואקילו בה רבנן. לעיל קאי אדרב דימי ורב ששת דאקילו בה רבנן בכרמלית הואיל ואיסורה מדבריהם אקילו בה:

מקולי רה"י ורה"ר. רב דימי אשמעינן מקולי רה"י כי היכי דרשות היחיד ליתיה פחות מרחב ד' והמכניס מרה"ר עליו פטור כרמלית נמי לא הוי ומותר לכתחלה להכניס מרשות הרבים ומרה"י עליו ורב ששת אשמעינן דמקולי רה"ר נמי אקילו עלה דאינה תופסת באויר למעלה מי' כרה"י אלא למטה מי' כתורת רה"ר:

אמר רבה דבי רב שילא:

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:

אין כרמלית פחותה מארבעה.

ואמר רב ששת:

ותופסת עד עשרה.

מאי "ותופסת עד עשרה"?

אילימא: דאי איכא מחיצה עשרה - הוא דהוי כרמלית, ואי לא - לא הוי כרמלית, ולא?!

והאמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב:

בית שאין בתוכו עשרה, וקרוי משלימו לעשרה:

על גגו - מותר לטלטל בכולו,

בתוכו - אין מטלטלין בו אלא ארבע אמות.

אלא מאי "ותופסת עד עשרה"?

עד עשרה הוא דהויא כרמלית,

למעלה מעשרה - לא הוי כרמלית.

וכי הא דאמר ליה שמואל לרב יהודה:

שיננא, לא תיהווי בכמילי דשבתא למעלה מעשרה.

למאי הלכתא?

אילימא: דאין רשות היחיד למעלה מעשרה?

והאמר רב חסדא:

נעץ קנה ברשות היחיד, וזרק ונח על גביו, אפילו גבוה מאה אמה - חייב,

מפני שרשות היחיד עולה עד לרקיע!

אלא דאין רשות הרבים למעלה מעשרה.

זב

מתניתין היא!

דתנן:

"הזורק ארבע אמות בכותל:

למעלה מעשרה טפחים - כזורק באויר.

למטה מעשרה טפחים - כזורק בארץ!"

אלא אכרמלית,

דאין כרמלית למעלה מעשרה.

ואקילו בה רבנן מקולי רשות היחיד ומקולי רשות הרבים.

"מקולי רשות היחיד" -

דאי איכא מקום ארבעה - הוא דהויא כרמלית,

ואי לא - מקום פטור בעלמא הוא.

"מקולי רשות הרבים" -

עד עשרה טפחים הוא דהויא כרמלית

למעלה מעשרה טפחים - לא הויא כרמלית.

20. ז, ב

רס"י

חקק בו. בקרקע הבית באמצעיתו ארבעה באורך ורוחב: **והשלימו.** במקום חקק לחלל יי גבוה עד הקירוי נעשה כל הבית כולו חורי רה"י כמו כותלי רה"י ובהם חורים כלפי רה"י שהם כרה"י והני נמי כיון דנגד החקק רה"י גמור אינך הוי פיאות של תשמישי רה"י: **חורי רה"ר.** חורים שהכתלים כלפי רה"ר: **לאו כרשות הרבים דמו.** אלא רשות לעצמן הן ואם רחבים ד' הוי כרמלית ואי לא הוי מקום פטור: **לא נצרכה.** והכרמלית דתני בברייתא אוקמה רב דימי בקרן זוית כו': **תיהוי כחורי רשות הרבים.** ואמאי הויא כרמלית: **והא לא נח.** וכי חזרה נפלה לתוך ד' אמות דעל כרחך כשמכה בכותל קופצת לאחוריה: **ושאני צרור וחפץ גרסינן.** כלומר בכותל דאית ביה חור ואפילו הכי לא אוקמיה ר' יוחנן בדנח בחור משום דלאו אורחיהו דצרור וחפץ לנוח עיי זריקה במקום שנופלין שם: **אמאי כזורק באויר.** הא ה"ל מרה"ר לרה"י דהוה ליה גבוה יי רשות לעצמו:

גופא:

"אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב: בית שאין תוכו עשירה, וקריו משלימו לעשירה טפחים, על גגו - מותר לטלטל בכולו, בתוכו - אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות".

אמר אביי:

ואם חקק בו ארבעה על ארבעה והשלימו - מותר לטלטל בכולו.

מאי טעמא?

הוי חורי רשות היחיד, וחורי רשות היחיד - כרשות היחיד דמו.

דאיתמר:

חורי רשות היחיד - כרשות היחיד דמו.

חורי רשות הרבים -

אביי אומר:

כרשות הרבים דמו.

רבא אומר:

לאו כרשות הרבים דמו.

אמר ליה רבא לאביי:

לדידך דאמרת: חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו,

מאי שנא מהא דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:

לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה לרשות הרבים.

ותיהוי כחורי רשות הרבים!

התם - לא ניחא תשמישתיה,

הכא - ניחא תשמישתיה.

תנן:

"הזורק ארבע אמות בכותל,

למעלה מעשרה - זורק באויר,

למטה מעשרה טפחים - זורק בארץ".

והוינן בה: מאי "זורק בארץ"?

והא לא נח!

ואמר רבי יוחנן:

בדבילה שמינה שנו.

ואי סלקא דעתך: "חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו" - למה לי לאוקמה בדבילה שמינה? לאוקמה בצרור וחפץ, ודנח בחור!

זימנין משני לה: שאני צרור וחפץ, דמיהדר ואתי.

זימנין משני לה: בכותל דלית ביה חור.

ממאי?

מדקתני רישא: "זרק למעלה מעשרה טפחים - זורק באויר".

ואי סלקא דעתך: בכותל דאית ביה חור,

אמאי כזורק באויר?! הא נח בחור!

רפ"י

רבי מאיר ורבנן. במסכת יומא
גבי מזוזה:
רבי מאיר סבר. דבר שאין בו
שיעור ויש שם עובי ורחב
לחקוק ולהשלים לכשיעור
אמרינן כמאן דחקוק דמי והכא
נמי לרבי מאיר חוקקין להשלים
וחייב וסתם משנה ר' מאיר:

וכי תימא: מתניתין דלית בהו ארבעה על ארבעה,
והאמר רב יהודה אמר רבי חייא:
זרק למעלה מעשרה טפחים והלכה ונחה בחור כל שהוא - באנו למחלוקת רבי מאיר ורבנן:
דרבי מאיר סבר: חוקקין להשלים.
ורבנן סברי: אין חוקקין להשלים.
אלא לאו שמע מינה:
בכותל דלית ביה חור.
שמע מינה.

21. ז, ב - ח, א

רש"י

דאמר כרבי. דלא בעי הנחה על גבי מקום ד':
זרק ונח כו. קס"ד מרה"ר לרה"י:
ונופו נוטה לרה"ר וזרק. מתחילת ד' לסוף ד' ונח אנופו:
שדי נופו כו. דחשיב אגב עיקרו דאית ביה ד' ודרב חסדא דלא כרבי ודלא כרבנן לישנא אחרינא אמר אביי בדרב חסדא דהוי ברה"י אפי' רבנן מודו וכי פליגי רבנן בשדי נופו בתר עיקרו הוא דפליגי:

גופא:

אמר רב חסדא:

נעץ קנה ברשות היחיד וזרק, ונח על גביו, אפילו גבוה מאה אמה - חייב. לפי שרשות היחיד עולה עד לרקיע.

לימא רב חסדא דאמר כרבי?

דתניא:

"זרק ונח על גבי זיו כל שהוא:

דבי - מחייב,

וחכמים - פוטרים."

אלמא לא בעינו מקום ארבעה על ארבעה.

ח,א

אמר אביי:

ברשות היחיד - דכולי עלמא לא פליגי כרב חסדא, אלא הכא - באילן העומד ברשות היחיד, ונופו נוטה לרשות הרבים, וזרק ונח אנופו. דרבי סבר: אמרינו "שדי נופו בתר עיקרו". ורבנן סברי: לא אמרינו: "שדי נופו בתר עיקרו".

רפ"י

.22 ח, א

כוורת. עגולה היא:

גבוהה י' כלומר אפי' גבוהה י' אם אינה רחבה ו' באמצעותה חייב דאכתי חפץ בעלמא הוא ואינה רשות לעצמה דלא הוי רשות דאורי' אלא גבוהה י' ורחבה ד' על ד' כדאמר' בעירובין (דף נא.) דכל שיעורין דשבת צריך הן ואלכסונו ודבר עגול כי מרבעת לה מתוכו ומפקע עיגול שסביב הריבוע לא משכחת ביה ד' מרובעים אי לא הוי עיגולו קרוב לששה כדאמרין גבי סוכה העשויה ככבשן (סוכה פ"א דף ז:.) דעל כרחיך צריך שתמצא בתוכו אלכסון של ד' על ד' וכל טפח בריבועו טפח ותרי חומשי באלכסונו הרי ה' טפחים וגי חומשין ואביי לא דק ולחומר' הוא דלא דק ולהפרישו מאיסור שבת אף ע"ג דיש כאן אלכסון באינה רחבה ששה מחייב ליה מדרבנן עד דאיכא ששה אבל ודאי לענין קרבן לא מיייתי אי הויה ה' טפחים וגי חומשין דהוי כזורק רשות:

רחבה ו' פטור. דהוי רשות לעצמה ואנן ממשכן גמרינן שהיו זורקין מחטיהן במלאכתן זה לזה ולא היו זורקין רשויות וא"ת בדלא גבוהה עשרה נמי רשות לעצמה היא דהא שמה כרמלית ההיא לאו מדאורייתא הוה רשות אלא מדרבנן ולא להקל על דברי תורה בא כגון זו שיפטר מחטאת:

אי איפשר. הואיל וגבוהה י' שלא יהא בה קרומויות מן השתי שגבוהים מחבריהם של ערב ועולין למעלה מי שהוא אור מקום פטור וכיון דלא ניחא כולה ברה"ר לא הויה הנחה לאיחיובי:

כפאה על פיה. וזרקה אינה רחבה ו' קאי:
ז' ומשהו חייב. אם גבוהה ז' ומשהו עדיין חייב וכ"ש פחותה מכן אלא אפילו גבוהה ז' ומשהו דאיכא למימר הואיל ומחיצותיה למטה וקיי"ל הלכה למשה מסיני דאמרין לבוד אכתי כולה ניחא ברה"ר דכי מטיא פחות מג' סמוך לקרקע ואמר בהן לבוד והויה הנחה אכתי כולה באויר רה"ר היא וחייב:

אבל גבוה ז' ומחצה. וה"ה לשני משהוין פטור דמכי מטא לפחות משלשה סמוך לקרקע אמרינן לבוד במחיצותיה והרי היא כמונחת נמצאו שוליה למעלה מעשרה ואינה נוחה כולה ברה"ר ובשלא כפאה ליכא למימר לבוד דלא אמרינן לבוד אלא במחיצות והא מילתא בין לאביי בין לרבא דאביי נמי מודה דבעינן הנחה כולה ברשות הרבים אלא דאביי לא חשיב קרומויות אבל בהא מודה דבלא קרומויות איתא למעלה מי':

לתוכן עשויות. להניח בהן דבש ולא לכופן כלפי מטה הלכך אין כאן תורת לבוד:

אמר אביי:

זרק כוורת לרשות הרבים:
גבוהה עשרה ואינה רחבה ששה - חייב.
רחבה ששה - פטור.

רבא אמר:

אפילו אינה רחבה ששה - פטור.

מאי טעמא?

אי אפשר לקרומויות של קנה שלא יעלו למעלה מעשרה.

כפאה על פיה, שבועה ומשהו - חייב,
שבועה ומחצה - פטור.

רב אשי אמר:

אפילו שבועה ומחצה - חייב.

מאי טעמא?

מחיצות לתוכן עשויות.

23. ח, א-ב

רס"י

תשעה. דוקא נקט דחזי לכתופי דאינו לא גבוה ולא נמוך: **וזרק.** מתחלת ד' לסוף ד': **מכתפי עילויה.** וכיון דצריך לרבים רה"ר הוא בין רחב בין קצר: **גומא.** עמוקה ט':

מאי. גבי רה"י דעשרה תניא לעיל (דף ו.) עומקה כגובה דקתני חריץ עמוק י' ורחב ד' רשות היחיד הכא מאי אי אמרי' מנחי ביה בני רה"ר חפצים שבידם עד דהזרי ואתו דרך שם ושקלי ליה ונמצא שצריכים לו רבים הלכך רשות הרבים הוא: ה"ג רבא אמר גומא לא מ"ט תשמיש ע"י הדחק לא שמיה תשמיש הלכך לאו צורך רבים הוא אלא כרמלית הוא:

אין מטלטלין. דהוי רה"י לעצמה: **פחות מכן.** או בגובה או ברוחב מטלטלין וא"ת פחות מ' ורחבה ד' כרמלית היא לא גזור רבנן לבטולי מתורת כלים הואיל וכלי הוא: **מאי לאו.** האי וכן אסיפא נמי קאי דפחות מכן מטלטל לכתחלה אלמא רה"ר חשיב ליה ואוקמא בעמוק ט' דמשתמשין בו קצת: **לא ארישא.** אגבוהה י' ורחבה ד' דהוי רה"י קתני וכן בגומא:

נתכוין לשובות ברה"ר. המערב עירובי תחומין עירובו קונה לו שביתתו שם שיוכל לילך משם לכל רוח אלפים כאילו שבת שם וצריך שיתכוון לקנות שביתתו במקום שיכול לאכול שם עירובו אם היה רוצה לאוכלו שמתוך כן מועיל לו עירובו לקנות שביתה במקום פיתא גורם דהתם שיך איניש ואע"פ שהוא בתוך העיר כשקדש היום:

למעלה מ' טפחים עירובו עירוב. קס"ד דיכול ליטלו בשבת: **אי נימא בבור דאית ביה י'.** עמוק: **ומאי למעלה דדלאי ואותביה.** שהגביחו והניחו למעלה מ' מקרקעיתו של בור:

ומאי למטה דתתאי ואותביה. שהשפילו והניחו למטה מ' התחתונים אמאי עירובו עירוב הרי הבור רה"י הוא משפת אוגנו ולמטה וכל שמונח בו ברה"י הוא מונח וכיון דנתכוין שתהא שביתתו ברה"ר ולא הניח עירובו על שפת הבור נמצא הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר ואינו יכול להוציאו מרה"י לרה"ר לאוכלו:

אלא לאו. האי למעלה מ' דקתני בבור דלית ביה י' וה"ק אם קרקעיתו של בור למטה מ' דהוי הבור חללו י' והוי רה"י אין עירובו עירוב כל מקום שהונח שם ואם קרקעיתו של בור למעלה מ' דה"ל חללו פחות מעשרה עירובו עירוב ולא חשיב ליה כמונח בכרמלית אלמא תשמיש לרבים חשיב ליה:

הוא ועירובו בכרמלית. כגון שהיה בור זה בבקעה ונתכוון לשובות על שפתו ובור נמי כיון דלא עמוק י' כרמלית הוא:

אמר עולא:

עמוד תשעה ברשות הרבים ורבים מכתפין עליו, וזרק ונח על גביו - חייב.

מאי טעמא?

פחות משלשה - מדרס דרסי ליה רבים. משלשה ועד תשעה - לא מדרס דרסי ליה, ולא פתופי מכתפי. תשעה ודאי מכתפי עילויה.

אמר ליה אביי לרב יוסף:

גומא מאי?

אמר ליה:

וכן בגומא.

רבא אמר:

בגומא - לא.

מאי טעמא?

תשמיש על ידי הדחק לא שמיה תשמיש.

איתיביה:

רב אדא בר מתנא לרבא:

"היתה קופתו מונחת ברשות הרבים:

גבוהה עשרה, ורחבה ארבעה - אין מטלטלין,

לא מתוכה לרשות הרבים,

ולא מרשות הרבים לתוכה.

פחות מכן - מטלטלין.

וכן בגומא."

מאי לאו אסיפא!

לא, ארישא.

איתיביה:

"נתכוון לשובות ברשות הרבים, והניח עירובו בבור,

למעלה מעשרה טפחים - עירובו עירוב.

למטה מעשרה טפחים - אין עירובו עירוב."

היכי דמי?

אילמא: בבור דאית ביה עשרה,

ו"למעלה" - דדלאי ואותביה,

ו"למטה" - דתתאי ואותביה.

מה לי "למעלה" ומה לי "למטה" - הוא במקום אחד, ועירובו במקום אחר הוא!

אלא לאו, בבור דלית ביה עשרה, וקתני: "עירובו עירוב."

אלמא תשמיש על ידי הדחק - שמיה תשמיש!

זמנין משני ליה:

הוא ועירובו בכרמלית,

הב,

רפ"י

ואמאי קרי ליה. נתכוון לשבות

ברה"ר:

לפי שאינה רה"י. דאילו הואי

האי בור בחצר אפילו עמוק יי

עירובו עירוב:

וזמנין משני ליה. רה"ר דוקא

קתני ובור שהוא פחות מי

כרמלית הואי כדאמרינן דלא

שמיה. תשמיש ודקשיא לך

היכי מצוי מפיך ליה על כרחיך

קניית עירוב בין השמשות איתא

כשקדש היום והוא ספק יום

ספק לילה:

ור' היא דאמר. בעירובין (דף

וד:): דשבות שגורו חכמים

באיסורי שבת לא גזרו עליה

אלא בשבת ודאי ולא בין

השמשות הלכך מכרמלית

לרשות הרבים שבות בעלמא

הוא ובין השמשות ראוי ליטלו

משם ולאוכלו לפיכך קנה

עירוב:

ולא דחויי קא מדחינא לך אלא

דוקא. קאמינא לך. דלא שמיה

תשמיש לרבים:

רקק. גרוויל"א ומים צפין עליו:

ורשות הרבים מהלכת בו.

שעוברין באותו רקק ברגליהם:

פחות מי'. שאין המים עמוקים

י':

חייב. שהוא כרשות הרבים

גמורה:

אלא הילוך תרי זימני למה לי.

ליתני בסיפא ורקק מים

שברה"ר הזורק לתוכו חייב

רה"ר מהלכת בו לאשמועינן

דבעינן שיהא צורך לרבים למה

לי הא מרישא שמעינן ליה אלא

להכי הדר תנייה דוקא שיהא

הילוך לרבים דאף על גב דעיי

הדחק הוא שמיה הילוך אבל

אם היה צורך רבים לתשמיש

לא חשיב רשות לרבים:

ואמאי קרי ליה "רשות הרבים"?

לפי שאינה רשות היחיד.

וזמנין משני ליה:

הוא ברשות הרבים, ועירובו בכרמלית, ורבי היא,

דאמר: "כל דבר שהוא משום שבות - לא גזרו בין השמשות".

ולא תימא: דחויי קא מדחינא לך,

אלא דוקא קאמינא לך.

דתנן:

"אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו,

הזורק לתוכה ארבע אמות חייב.

וכמה הוא רקק מים?

פחות מעשרה טפחים.

רקק מים שרשות הרבים מהלכת בו,

הזורק לתוכו ארבע אמות - חייב".

בשלמא "רקק" "רקק" תרי זימני,

חד - בימות החמה,

וחד - בימות הגשמים.

וצריכא.

דאי אשמעינן "בימות החמה" - דעבידי אינשי לקרורי נפשיהו.

אבל "בימות הגשמים" - אימא לא.

ואי אשמעינן "בימות הגשמים" - אגב דמטניף, מקרי ונחית,

אבל "בימות החמה" - לא.

צריכא.

אלא 'הילוך' תרי זימני - למה לי?

אלא לאו:

שמע מינה: הילוך על ידי הדחק - שמיה הילוך,

תשמיש על ידי הדחק - לא שמיה תשמיש.

שמע מינה.

24. ח, ב

רס"י

זירזא דקני. חבילה של קנים
ארוכים:
רמא וזקפיה רמא וזקפיה.
הוליכו אמות הרבה ברשות
הרבים כענין הזה שלא נטלו
כולו מן הקרקע אלא זקפו
והשליכו וחזר וזקפו והשליכו
אין זו עקירה:

אמר רב יהודה:
האי זירזא דקני - רמא וזקפיה, רמא וזקפיה
לא מיחייב עד דעקר ליה.

רש"י

25. ח, ב

אסקופת רשות הרבים. כגון אסקופת מבוי שאין עליה תקרה ואין גבוה ג' מן הקרקע ולחי של מבוי לפנים הימנה: **רשות היחיד**. כגון עומדת תחת התקרה או לפנים מן הלחי או גבוהה י' ורחבה ד': אסקופת כרמלית אינה גבוהה י' אלא רחבה ד' היכי קתני נוטל לכתחילה סוף סוף איסור דרבנן איכא: **ומקום פטור**. מקום שאין בו ארבע על ארבע הוא מקום מסויים שיש לו ראש רחב קצת וגבוה ג' ועומד סמוך לרשות היחיד ולרה"ר והכי מוקים לה בעירובין בגבוה ג': **ובלבד שלא יחליפו**. והכי נמי קתני לעיל ובלבד שלא יטול מן העני ויתן לבעל הבית:

אמר מר:

**"אדם עומד על האסקופה:
נוטל מבעל הבית, ונותן לו.
נוטל מעני, ונותן לו."**

האי אסקופה - מאי?

אילמא: אסקופת רשות הרבים, **"נוטל מבעל הבית"!** - הא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים! ואלא: אסקופת רשות היחיד, **"נוטל מן העני"!** - הא קא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד! אלא: אסקופת כרמלית, **"נוטל .. ונותן"** לכתחילה?! סוף סוף איסורא מיהא איתא!

אלא: אסקופה 'מקום פטור' בעלמא הוא, כגון דלית ביה ארבעה על ארבעה.

וכי הא דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:

מקום שאין בו ארבעה על ארבעה טפחים - מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו, ובלבד שלא יחליפו.

26. ח, ב - ט, א

רש"י

דרך עליו. שהגביהו למעלה מי'
 דלא שליט ביה אויר רה"ר והוי
 מקום פטור:
חייב. כי הדר אנחיה ואעיג
 דדרך מקום פטור אזל:
לא נח. במקום פטור והויא ליה
 עקירה מרה"ר והנחה ברה"ר:
הכא נח. במקום פטור ביד
 העומד על האסקופה:

אמר מר:

**"ובלבד שלא יטול מבעל הבית ונותן לעני,
 או מעני ונותן לבעל הבית.
 אם נטל ונתן שלשתו פטורין".**

לימא תיהוי תיובתא דרבא,

דאמר רבא:

המעביר חפץ מתחילת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים,
 אף על פי שהעבירו אדרה עליו - חייב!

טא

התם - לא נח

הכא - נח.

27. ט, א

ר"י

פתח פתוח כו'. קס"ד במבוי שהכשירו בלחי ולחיו לפנים מן האסקופה והיינו דקא מתמה ואע"ג דלית ליה לחי מבחוץ והא אמר רב חמא כו' :

תוך הפתח. של מבוי דהיינו רחב האסקופה :

צריך לחי אחר להתירו. שהלחי המתיר את המבוי שתמיה נגד האסקופה וזקוף עליה וקסבר אסור להשתמש נגד הלחי אלא מחודו הפנימי ולפנים הוי היכר המחיצה :

וכ"ת דלית ביה רחב ד'. במשך עובי החומה לפיכך אינה רשות לעצמה ומותר להשתמש כנגד הלחי מחודו החיצון שהוא שוה לאסקופה אצל רה"ר ואין לך לחי גדול מעובי החומה שמכאן ומכאן שבהם המבוי ניתר :

הכא באסקופת מבוי עסקינן. כדקאמרת אבל לא במבוי שהכשרו בלחי אלא במבוי שהכשרו בקורה וקורת המבוי שיעור רחבה טפח בפ"ק דעירובין (דף יג.) והאסקופה ועובי הפתח מסתמא רחבים הם נמצא חציו של עובי הפתח מקורה וחציו אינו מקורה וכגון שהניח הקורה כלפי פנים לצד המבוי הלכך פתח פתוח כלפנים מחוד החיצון של קורה ולפנים וסבר לה כמ"ד מותר להשתמש תחת הקורה או משום טעם ההיכרא מלבר כדמפרש פלוגתייהו בעירובין (דף ח.) אי משום דקורה משום מחיצה דאמרינן חודה החיצון יורד וסותם :

פתח נעול. והדלת שוקף בפני האסקופה הפנימית וכל האסקופה חוץ לדלת כלחוץ ואפילו תחת הקורה דכיון דנסתם המבוי בטלה לה קורה וליכא למימר יורד וסותם דכל מחיצה שאין בין חלל המחיצות ד' אינן מחיצות ולא שייכא בהו תורת גוד אחית ולהכי לא אוקמא באסקופת בית דסתם בית פתח שלו יש לו משקוף מלמעלה ונמצא עובי הפתח כולו מקורה ואפילו פתח נעול אמרינן יורד וסותם שהרי יש בחלל עביו ד' מן הדלת לסתימת פי התקרה וה"ה דמצי לאוקמא כולו מקורה אלא שאין ברחב עביו ד' אלא משום דסתם עובי החומה אינו פחות מד' :

באסקופת בית. שכולו פתח מקורה והיינו טעמא דפתח נעול כלחוץ כגון שקירה עובי הפתח בשתי קורות דאילו תקרה שיש בה ד' אמרינן בה יורד וסותם ותו לא אתי נעילת דלת ומבטל למחיצה ואפילו הוא שוקף באמצעיתו דלא דמי למבוי דקורת מבוי קצרה היא ולא הוכשרה אלא למבוי הלכך פתח נעול בטלה מתורת קורה דהא אזל ליה מבוי אבל תקרת ד' לא בטלה ירידת סתימתה בנעילת דלת דהלמ"מ מסיני הוא גוד ולבוד ודופן עקומה במקום ד' והכא טעמא משום דשתי קורות הוו שאין בזו ארבע ולא בזו ארבע ולא ביניהן ג' והדלת מתוקן להיות נועל באמצע הלכך פתח פתוח כלפנים דכיון דאין ביניהם ג' אמרינן לבוד והוי כחדא ופיה החיצון יורד וסותם דהא השתא אית בה ד' :

פתח נעול כלחוץ. כיון דבאמצע הוא נמצא הוא מפסיק ביניהן ומחלקן זו מזו שאינן נראות יחד לומר בהן לבוד וליכא למימר בחיצונה פיה יורד וסותם דהא לית בה ד' :

"אחרים אומרים:

אסקופה משמשת שתי רשויות:

בזמן שהפתח פתוח - כלפנים

פתח נעול - כלחוץ."

ואף על גב דלית ליה לחי?!

והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב:

תוך הפתח, צריך לחי אחר להתירו!

וכי תימא: דלית ביה ארבעה על ארבעה,

והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב:

תוך הפתח, אף על פי שאין בו ארבעה על ארבעה צריך לחי אחר להתירו!

אמר רב יהודה אמר רב:

הכא באיסקופת מבוי עסקינן,

הציו מקורה וחציו שאינו מקורה,

וקירוי כלפי פנים.

פתח פתוח - כלפנים,

פתח נעול - כלחוץ.

רב אשי אמר:

לעולם באיסקופת בית עסקינן,

וכגון שקירה בשתי קורות,

שאין בזו ארבעה, ואין בזו ארבעה,

ואין בין זו לזו שלשה,

ודלת באמצע,

פתח פתוח - כלפנים,

פתח נעול - כלחוץ.

28. ט, א

"ואם היתה איסקופה גבוהה עשרה, ורחבה ארבעה - הרי זו רשות לעצמה".

מסייע ליה לרב יצחק בר אבדימי.

דאמר רבי יצחק בר אבדימי:

אומר היה רבי מאיר: כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות, והן רשות אחת,

כגון עמוד ברשות היחיד גבוה עשרה ורחב ארבעה - אסור לכתף עליו,

גזירה משום תל ברשות הרבים.

רש"י

ואם היתה איסקופה גבוהה י'

כו'. סיפא דמילתא דאחרים

דברייתא דלעיל והדר נקיט לה

לפרושה כמו אמר מר:

רשות לעצמה. ואין מטלטלין

בה אפילו מן הבית ואף על גב

דשניהם רה"י:

אומר היה ר"מ. דהוא אחרים

כדאמרינן בהוריות:

והן רשות אחת. דשניהן רה"י

אלא שזה נמוך וזה גבוה:

כגון עמוד ברה"י כו'. אסור

לכתף עליו מן החצר:

משום תל ברה"י. גבוה י' ורחב

ד' דהוי רשות היחיד דאיכא

חיובא דאורייתא מרשות

הרבים לכתף עליו:

רפ"י

29. ט, ב

מתני'

לא ישב אדם לפני הספר.
להסתפר:

סמוך למנחה. קודם למנחה:
עד שיתפלל. שמא ישכח ולא
יתפלל והא אפילו בחול נמי והא
דתני הכא משום דדמי להא
דתני גבה לא יצא החייט במחטו
ע"ש עם חשכה שמא ישכח ויצא
משתחשך:

ולא יכנס. סמוך למנחה:
לא למרחץ כו'. וטעמא דכולהו
משום שמא ימשך עד שיעבור
זמן תפלה:

ואם התחילו. אחת מכל אלו:
אין מפסיקין. אלא יגמור
ואח"כ מתפלל ובגמרא (דף י.)
מפרש בדאיכא שהות לגמור
קודם שיעבור הזמן:

מפסיקין לק"ש. דאיתא
מדאורייתא:

ואין מפסיקין לתפלה. ובגמרא
(דף יא.) פריך הא תנא ליה
רישא:

גמ'

מנחה גדולה. התחלת זמן תמיד
של בין הערבים מכי מתחיל
להעריב דהיינו מחצו שבע
ולמעלה דהא חצי שש וחצי שבע
חמה עומדת בראש כל אדם
וקודרת כנגדה למטה ואינה
נוטה לשום צד ומחצו ז'
ולמעלה נוטה ברקיע למערב
סמוך למנחה מהתחלת שבע:

מנחה קטנה. בטי ומחצה שהיו
רגילין שלא לאחרו יותר מכן
כדאמר" בתמיד נשחט סמוך
לה מתחילת י':

אם התחילו אין מפסיקין.
בתמיה ויעבור הזמן לימא תהוי
תיובתא כו' דקתני הכא יגמרו
סעודתם:

בן אלעשה. חתנו של רבי היה
ופזר מעות ללמוד תספורת של
כ"ג [נדר"י נא.] שהיה מספר כל
ראשו ולא לגמרי אלא מניח כל
השערות קצת כדי שיהא ראשו
של זה בצד עיקרו של זה והיינו
כסום יכסמו [את ראשיהם]
(יחזקאל מד) ומימשיך טובא:

בורסקי גדולה. עורות הרבה
ובתחלת תקונן:

לכולא מילתא דמרחץ. לחוף
ראשו ולהשתטף בחמין ובצונן
ולהזיע:

שמא ישבר הזוג. של מספרים
ויהא צריך לחזר אחר זוג אחר:
למרחץ. נמי לא תימא לכולא
מילתא דמרחץ אלא להזיע
בעלמא:

יתעלפה. פשמ"ר {להתעלף}
בלע"ז:

לעיוני בעלמא. שאין זה תחלת
עשייתה ואפ"ה לכתחלה לא
יכנס לה סמוך למנחה גדולה:

משנה

ט, ב, לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל.

לא יכנס אדם למרחץ,

ולא לבורסקי.

ולא לאכול,

ולא לדין.

ואם התחילו - אין מפסיקין.

מפסיקין לקרות קריאת שמע,

ואין מפסיקין לתפלה.

גמרא

הי "סמוך למנחה"?

אילימא למנחה גדולה - אמאי לא?

הא איכא שהות ביום טובא!

אלא: סמוך למנחה קטנה.

"אם התחילו אין מפסיקין".

נימא תיהוי תיובתא דרבי יהושע בן לוי,

דאמר רבי יהושע בן לוי:

כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המנחה!

לא! לעולם: סמוך למנחה גדולה, ובתספורת בן אלעשה.

"ולא למרחץ" - לכולא מילתא דמרחץ.

"ולא לבורסקי" - לבורסקי גדולה

"ולא לאכול" - בסעודה גדולה.

"ולא לדין" - בתחילת דין.

רב אחא בר יעקב אמר:

לעולם בתספורת דידן.

לכתחילה אמאי לא ישב?

גזירה שמא ישבר הזוג.

"ולא למרחץ" - להזיע בעלמא.

לכתחילה אמאי לא?

גזירה שמא יתעלפה.

"ולא לבורסקי" - לעיוני בעלמא.

לכתחילה אמאי לא?

רש"י

דילמא חזי פסידא בזביניה.
 שמא נתקלקלו בתוכה העורות:
ומטריד. יצטער ויהא טרוד
 בצערו ולא יתפלל:
וסתרו דינא. יסתרו מה שפסקו
 ויחזרו בהן וחוזר להיות תחלת
 הדין:

דילמא חזי פסידא בזביניה ומטריד.

"ולא לאכול" - בסעודה קטנה.

לכתחלה אמאי לא?

דילמא אתי לאמשוכי.

"ולא לדין" - בגמר דין.

לכתחלה אמאי לא?

דילמא חזי טעמא וסתר דינא.

30. ט, ב - י, א

רפ"י

מאימתי התחלת תספורת. דנימא שוב אין מפסיק כדתנן אם התחילו כו': מעפורת. סודר ונותנו על ברכיו שלא יפול השער על בגדיו: משיערה מעפרתו הימנו. סודרו הוא ראשון להפשטת בגדיו: משיקשור בין כתפיו. את בתי זרועותיו שקורין ברצירי"א (ריבציי"ר: להפשיל את השרוולים): הא לן והא להו. בני בבל היו חוגרין את עצמן בחוזק וכשאוכלין צריכין להתירם ובני ארץ ישראל לא היו נוהגין כן בהתרת חגורה קודם נטילת ידיים: למאן דאמר תפלת ערבית רשות. במסכת ברכות (דף כז:): מפני שהיא כנגד הקטר חלבים ואימורים שאין מעכבין כפרתן: לא מטרחינן ליה. להפסיק אלא יגמור ואחר כך יתפלל: ולמאן דאמר חובה כו'. בתמיה: לא שכיחא שכרות. אין דרך להשתכר מבע"י לפיכך גומר ויתפלל אבל בלילה עשוי להשתכר בסעודתן: הכון לקראת אלהיך. התנאה לפניו:

מאימתי התחלת תספורת?

אמר רב אבין:

משנינח מעפורת של ספרין על ברכיו.

ומאימתי התחלת מרחץ?

אמר רב אבין:

משיערה מעפרתו ממנו.

ומאימתי התחלת בורסקין?

משיקשור בין כתפיו.

ומאימתי התחלת אכילה?

רב אמר:

משיתול ידיו.

ורבי חנינא אמר:

משיתיר חגורתו.

ולא פליגי:

הא - לן

והא - להו.

אמר אב"י:

הני חברין בבליאי,

למאן דאמר תפלת ערבית רשות,

כיון דשרא ליה המייניה - לא מטרחינן ליה.

ולמאן דאמר חובה מטרחינן להו?!

והא תפלת מנחה דלכולי עלמא חובה היא,

ויתנן:

"אם התחילו - אין מפסיקין".

ואמר רבי חנינא:

משיתיר חגורו!

התם - לא שכיחא שכרות,

הכא - שכיחא שכרות.

אי נמי

במנחה - כיון דקביעא לה זימנא, מירתת ולא אתי למפשע.

ערבית - כיון דכולא ליליא זמן ערבית, לא מירתת, ואתי למפשע.

מתקיף לה רב ששת:

טרחיחוטא למיסר המייניה?!

ליקו הכי וליצלי!

משום שונאמר:

"הכון לקראת אלהיך ישדאל" (עמוס ד, יב).

יא

.31 י, א

רש"י

רמי פוזמקי. נותן אנפילאות חשובים ברגליו ובלעיז קאלצוויס {קלצוני"ש: נעלי-בד}: שדי גלימא. משליך אדרתו מעליו שלא יראה כחשוב: ופכר ידיה. חובק ידיו באצבעותיו מרצי"ר {טריציי"ר: לשלב (מלה במלה: לקלוע)} בלעיז כאדם המצטער מאימת רבו: חיי עולם. תורה תפלה צורך חיי שעה היא לרפואה לשלום ולמזונות: נגה. איחר: מסרהב. ממהר לעמוד:

רבא בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי, אמר: "הפון לקראת אלהיך ישראל" (עמוס ד, יב).

רבא שדי גלימיה, ופכר ידיה, ומצלי, אמר: "כעבדא קמיה מריה".

אמר רב אשי:

חזינא ליה לרב פהנא כי איכא צערא בעלמא, שדי גלימיה ופכר ידיה ומצלי, אמר: "כעבדא קמיה מריה".

כי איכא שלמא לביש ומתכפי ומתעטף, ומצלי. אמר: "הפון לקראת אלהיך ישראל" (עמוס ד, יב).

רבא חזייה רב המנונא דקא מאריך בצלותיה. אמר: מניחין חיי עולם, ועוסקים בחיי שעה?!

והוא סבר: זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד.

רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא והווי עסקי בשמענתא.

נגה לצלויי והוה קא מסרהב רבי ירמיה.

קרי עליה רבי זירא: "מסיר אונזו משמע תורה גם תפלתו תועבה" (משלי כח, ט).

רפ"י

.32 י, א

דיינין מתעטפין בטליתן. כשפותחין בדין מאימת שכינה ושלא יפנו ראשן לכאן ולכאן ותהא דעתן מיושבת עליהם: **עסיקי ואתו**. בדין אחר וכבר מעוטפים הן וכשנגמר אותו דין בא לפנייהם דין אחר סמוך למנחה הויא התחלתן משיפתחו בעלי הדין בטענות דהכא ליכא למימר משיתעטפו: **עמודי**. שעליית בית המדרש נשען עליהם: **חליש לבייהו**. מצטערין שלא עסקו אותו יום בתורה: **תנא להו חייא בר רב**. שגדול שבר הדיינים ולא יצטערו ול"י דאין זה [משמעות] לשון לבייהו אלא לשון חלש דעתייהו ולשון חלש לבייהו לשון תענית הוא שלא סעדו כל היום תנא להו חייא בר רב שאין צריכין לישב ולידון כל היום אלא מקצת היום ומה שאמר מן הבקר עד הערב מדרש הוא שחשוב הדבר כמעשה בראשית שנאמר בו ערב ובוקר: **שמלכך**. דיינך שהדיין קרוי מלך שנאמר מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי ט):

מאימתי התחלת דין?

רבי ירמיה ורבי יונה.

חד אמר: משיתעטפו הדיינים.
וחד אמר משיתפתחו בעלי דינים.

ולא פליגי,

הא - דעסקי ואתו בדינא.

הא - דלא עסקי ואתו בדינא.

רב אמר ורב אסי הוו יתבי וגרסי ביני עמודי,
וכל שעתיא ושעתא הוו טפחי אעיברא דדשא ואמרי:
אי איכא דאית ליה דינא, ליעול ולייתי.

רב הסדא ורבה בר רב הונא הוו יתבי בדינא כולי יומא,

הנה קא חליש לבייהו.

תנא להו רב חייא בר רב מדפתי:

"ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב"² (שמות יח, ג).

וכי תעלה על דעתך שמשא יושב ודן כל היום כלו?

תורתו מתי נעשית?

אלא לומר לך כל דין שדן דין אמת לאמתו, אפילו שעה אחת,

מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית.

בתיב הבא: "ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב" (שמות יח, ג),

ובתיב התם: "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" (בראשית א, ה).

עד מתי יושבין בדיון?

אמר רב ששת:

עד זמן סעודה.

אמר רב חמא:

מאי קרא?

דכתיב: "אי לך ארץ שמלכה נער ושדוף בבקר יאמלו.

אשדוף ארץ שמלכה בן חורים, ושדוף בעת יאמלו בגבורה ולא בשתי" (קהלת י, טז-יז).

"בגבורה" - של תורה,

"ולא בשתייה" - של יין.

² ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב

.33 י, א

רש"י

לודים. אומה שקורין קנלינש {קניליב"ש: כנענים} ואוכלי אדם הן והם רעבתנין: **מאכל יורשים.** יורשי הון רב שלא טרחו בו ואין עסוקים ודואגין לשוט אחרי מזונות ולעסוק במלאכה: **כזורק אבן לחמת.** קשה לגוף ולי נראה לא קשה ולא יפה: מרחצאות שלהן גי חדרים היו לו פנימי להזיע ולהשתטף אמצעי שיווד לתוכו מן המרחץ ולובש חלוקו ויוצא לחיצון וגומר לבישתו ונח שם שעה מיגיעת המרחץ:

תנו רבנן:

"שְׁעָה דְּאִשׁוּנָה - מֵאֲכָל לֹדִים.

שְׁנִיָּה - מֵאֲכָל לְסָטִים.**שְׁלִישִׁית - מֵאֲכָל יוֹרְשִׁים.****רְבִיעִית - מֵאֲכָל פּוֹעֲלִים.****חֲמִישִׁית - מֵאֲכָל כָּל אָדָם.**

איני?!

וְהָאָמַר רַב פֶּפְאָה:

רְבִיעִית - זְמַן סְעוּדָה לְכָל אָדָם!

רְבִיעִית - מֵאֲכָל כָּל אָדָם.

חֲמִישִׁית - מֵאֲכָל פּוֹעֲלִים.

שְׁשִׁית - מֵאֲכָל תְּלַמְיָדֵי חֲכָמִים.**מִכָּאן וְאֵילָּךְ: כְּזוֹרֵק אֶבֶן לְחֻמַּת."**

אמר אביי:

לֹא אָמְרוּן אֱלָא דְּלֹא טְעִים מִיְדֵי בְּצַפְרָא,

אֲבָל טְעִים מִיְדֵי בְּצַפְרָא - לִית לֵן בַּהּ.

רפ"י

34. י, א-ב

עומדים ערומים. פנימי: **מקרא.**
 ק"ש: **ערומים ולבושים.** אמצעי שיוצא בו ערום וממהר לכסות את עצמו ויוצא לחיצון: **וחולץ תפילין.** מראשו ואין צ"ל שאם אווזן בידו בתיק שלהן שאינו מניח והא דתני ואין צ"ל כו' איידי דבעי למיתני מציעתא ואינו מניח ואינו חולץ שאמצעי לא כמרחץ גמור הוא ומקצת תורת מרחץ עליו הלכך היו בראשו אין צריך לחלוץ היה אווזן אסור להניחן שם בראשו אלא יוצא לחיצון ומניחן: **אף על פי שאין בו צואה.** שפינוה משם: **בחדתי.** שלא רחץ בו אדם מעולם אלא שהזמינו לכך:

שאני בית הכסא דמאיס. ושם מגונה עליו מש"ה מספקא לן בהזמנתו:

אמר רב אדא בר אהבה:
 מתפלל אדם תפלתו בבית המרחץ.

מתיבי:

"הנכנס לבית המרחץ,

מקום שבני אדם עומדים ולבושין:

יש שם מקרא ותפלה. ואין צריך לומר: שאילת שלום.

ומניח תפילין, ואין צריך לומר שאינו חולץ.

מקום שבני אדם עומדים ערומים ולבושין:

יש שם שאילת שלום, ואין שם מקרא ותפלה.

ואינו חולץ את התפילין, ואינו מניח לכתחלה.

מקום שבני אדם עומדין ערומים:

אין שם שאילת שלום,

ואין צריך לומר: מקרא ותפלה.

וחולץ תפילין. ואין צריך לומר שאינו מניחן!"

פי קאמר רב אדא בר אהבה במרחץ שאין בו אדם.

והא אמר רבי יוסי בר חנינא:

מרחץ שאמרו - אף על פי שאין בו אדם,

בית הכסא שאמרו - אף על פי שאין בו צואה!

אלא פי קאמר רב אדא: בחדתי.

והא מבטיא בעא ליה רבינא

הזמינו לבית הכסא - מהו?

יש זימון, או אין זימון?

ולא איפשיטא ליה.

לאו הוא הדין למרחץ?

יב, לא, דילמא שאני בית הכסא דמאיס.

.35 י, ב

רש"י

ויקרא לו. גדעון להקב"ה ה'
 שלום: הימנותא. להזכיר
 אמונה בבית הכסא

"אין שם שאילת שלום".

מסייע ליה לרב המנונא משמיה דעולא דאמר:
 אסור לאדם שיתן 'שלום' לחבירו בבית המרחץ,
 משום שנאמר: "ויקרא לו ה' שלום"³ (שופטים ו', כד).

אלא מעתה, 'הימנותא' נמי אסור למימר בבית הכסא,
 דכתיב: "האל הנאמן"⁴ (דברים ז, ט)!

וכי תימא הכי נמי,
 והאמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא, אמר רב:
 שרי למימר 'הימנותא' בבית הכסא!

התם - שם ה' גופיה לא איקרי הכי,
 דמתרגמינן "אלהא מהימנא".
 הקא - שם גופיה איקרי "שלום",
 דכתיב: "ויקרא לו ה' שלום" (שופטים ו', כד).

³ ויבן שם גדעון מזבח לה' ויקרא לו ה' שלום
⁴ האל הנאמן שומר הברית והחסד

רפ"י

.36 י' ב

צריך להודיעו. מתן פלוני אתן לך וזהו דרך כבוד דשמא יתבייש לקבלה ומתוך כך מתרצין בדברים ואינו בוש בדבר וכן אם נתנה בביתו שלא מידיעתו צריך להודיעו שמידו באה לו שמתוך כך יהא אוהבו: **לדעת כי אני ה' וגו'.** להודיעם אני בא שאני רוצה לקדשם: **שייף ליה משחא.** ישפשפנו בשמן בין ענינו דבר הנראה שתשאלנו אמו מי עשה כן ויאמר לה התינוק פלוני עשה וגם פת נתן לי: **ומלי ליה כוחלא.** נותן כחול סביב עינו וכן לשונו בתלמוד: **לכשפים.** שתחשדנו שכשפו: **לאגלויי.** מי נתנו לו: **מתן שכרה כו'.** והוא הודיעם [עיי' משה] בעל פה מה שכרה: **רב חסדא.** כהן הוה כדאמרינן (ברכות פ"ו דף מד.) גבי עיר אחת היתה בא"י ובה שמונים זוגות אחים כהנים הנשואים שמונים זוגות אחיות כהנות ובדקו מסורא עד נהרדעא ולא אשכחו אלא תרתי בנתייה דרב חסדא דהוה נסיבי לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא: **הוה נקיט תרתי מתנתא דתורא.** זוג של זרוע לחיים וקביה שנתנה לו ורשאי להאכילן לישראל ואע"ג דרב חסדא בח"ל הוה לא ילפינן מהכא דמתנות נוהגות בזמן הזה דהאידנא נהוג עלמא כותלתא סבי (ברכות דף כב.) כרבי יאשיה בכלאים וכרבי יהודה בטבילת בעלי קריין לת"ת וכרבי אלעאי בראשית הגז שהיה אומר אינו נוהג אלא בארץ וכן מתנות בימי רב חסדא אכתי לא נהוג כר' אלעאי ובימי ר"נ בר יצחק נהוג כוותיה בראשית הגז ולא במתנות והשתא קא חזינא דנהוג אף במתנות וכי היכי דאחזו במנהג בראשית הגז בימי ר"נ ולא מחינא בהו ונהגנא כולא כוותיה השתא דנהוג אף במתנות לא משנינן מנהגא: **חדתא.** חדשה שלא שמעתיה: **מילתא אלבישי' יקירא.** מעיל דמיו יקרים למי שרגיל ללובשו כלומר לפי שאתה תלמידו של רב ורגיל בשמועותיו אתה מחזר אחריהם:

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הנותן מתנה לחבירו, צריך להודיעו. שפאמר: **"לדעת כי אני ה' מקדשכם"**⁵ (שמות לא, ג).

תניא נמי הכי:

"כי אני ה' מקדשכם" (שמות לא, ג),

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה:

מתנה טובה יש לי בבית גנדי ושבתי שמה,

ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם.

מכאן אמר רבן שמעון בן גמליאל:

הנותן פת לתינוק, צריך להודיע לאמו.

מאי עביד ליה?

אמר אביי:

שאף ליה משחא, ומלי ליה כוחלא.

והאידנא דחיישינן לכשפים - מאי?

אמר רב פפא:

שאף ליה מאותו המין.

איני?! והאמר רב חמא בר חנינא:

הנותן מתנה לחבירו אין צריך להודיעו,

שפאמר: **"ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו"** (שמות לד, כט)!

לא קשיא:

הא - במילתא דעבידא לאגלויי.

הא - במילתא דלא עבידא לאגלויי.

והא שבת דעבידא לגלויי!

מתן שכרה לא עביד לגלויי.

רב חסדא הוה נקיט בידיה תרי מתנתא דתורא,

אמר: כל מאן דאתי ואמר לי שמעתיא חדתא משמיה דרב יהיבנא ליה ניהליה.

אמר ליה רבא בר מחסיא: הכי אמר רב:

הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו.

שפאמר: **"לדעת כי אני ה' מקדשכם"** (שמות לא, ג).

יהבה ניהליה.

אמר: חביבין עלך שמעתיא דרב פולי האי?

אמר ליה: אין.

אמר ליה: היינו דאמר רב:

מילתא אלבישיהו יקירא.

אמר ליה: אמר רב הכי?! בתרייתא עדיפא לי מקמייתא,

ואי הוה נקיטנא אחריתי, יהיבנא לך.

⁵ אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם

37. י, ב - יא, א

וְאָמַר רַבָּא בַר מַחְסֵיָא אָמַר רַב חָמָא בַר גּוּרְיָא אָמַר רַב: לְעוֹלָם אֵל יִשְׁנָה אָדָם בְּנוּ בֵּין הַבְּנִים.
שְׁבִשְׁבִיל מַשְׁקַל שְׁנֵי סְלָעִים מִיֵּלֶת שִׁנְתָּן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף יוֹתֵר מִשְׁאָר בְּנָיו, נִתְקַנְאוּ בוֹ אַחֵיו וְנִתְגַּלְגַּל הַדְּבָר וַיִּרְדּוּ אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרָיִם.

רַס"י
משקל ב' סלעים. לאו דוקא נקט בתלמידי רבינו יצחק הלוי מצאתי כתונת פסים סביב פס ידו נתן מילת ולא כל הכתונת:

שישיבתה קרובה. שנתיישבו בה מקרוב כלומר עיר חדשה: **דמקרבא**. לנוס שם: **וּזוּטא**. ולא צריכין אתם להקפיד על קיומה: **הא קא חזו לה**. למה ליה למימר להו: **שישיבתה קרובה**. שנה אחת קדמה לה סדום כדמפרש של סדום חמשים ושתים דע"כ בוני מגדל בארץ שנער היו ולא היה ישוב בעולם אלא באותה בקעה כדכתיב (בראשית יא) ויהי כל הארץ שפה אחת וגוי ויהי בנסעם מקדם ומשמם נפוצו למקומות אחרים כשנתפלגו ובנו להם עיירות ומשנתפלגו עד שחרבה סדום אינו אלא חמשים ושתים שנה שהרי בסוף ימי פלג נתפלגו הארצות כדתניא בסדר עולם אמר רבי יוסי נביא גדול היה עבר שקרא בנו פלג כי בימיו נפלגה הארץ ואם תאמר בתחלת ימיו והלא יקטן אחיו קטן ממנו והוליד משפחות ונתפלגו ואם תאמר באמצע ימיו לא בא הכתוב לשתום אלא לפרש נתן לך סימן ולא תדע באיו משנותיו אלא בסוף ימיו צא וחשוב שנותיו של פלג ונמצא שנה שמת בה היא שנת מ"ח לאברהם וכשחבר סדום שנת צ"ט לאברהם שהרי בו ביום נתבשרה שרה ולשנה אחרת ילדה ואברהם בן מאת שנה וגוי (שם כא): **ושלותה**. האמורה בה גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה וגוי (יחזקאל טז) וכתוב נתיב לא ידעו עיט לא הדריכוהו וגוי (איוב כח): **עשרים ושש דכתיב שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר**. אין זו שלוח וייג מרדו אין זו שלום שהיו בהן מלחמות הרי כ"ה שנים ושנת כ"ו נהרג כדרלעומר והיתה בשלוח כ"ן הנותרים מנ"ב: **לרומם בית אלהינו**. ועל ידי כך זכינו לתת לנו גדר ביהודה: **קשקושי ואברורי**. בירניות ומגדלים: רב אשי ראש ישיבה היה במתא מחסיא ומנעם מלהגביה בתיהם יותר מבהכ"נ: **תחת ישמעאל**. לשמשו: **ולא תחת נכרי**. אדומים שהיו רשעין יותר: **חבר**. אומה מבני פרסיים: **תלמיד חכם**. אם יקניטנו יענישנו וכן יתום ואלמנה מפני שדמעתן מצויה: **חולי**. הוא חולי ארוך המנוונה והולך ומתיש כח כגון אשתא וחולי הראש: **כאב**. הוא ההולך ובא כגון כאב שן כאב מכה: **מיחוש**. חששא בעלמא לפי שעה וקל:

וְאָמַר רַבָּא בַר מַחְסֵיָא אָמַר רַב חָמָא בַר גּוּרְיָא אָמַר רַב: לְעוֹלָם יִחֹזֵר אָדָם וְיֵשֵׁב בְּעִיר שְׁיִשְׁיבְתָהּ קְרוּבָה, שְׁמִתוּךְ שְׁיִשְׁיבְתָהּ קְרוּבָה עֲזוּנְתִיהָ מוּעֲטִין.
שְׁנָאָמַר: "**הִנֵּה נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרוּבָה לְנוֹס שְׁמָה וְהִיא מוּצָעָר**" (בראשית ט, כ), מֵאִי "**קְרוּבָה**?"
אִילֵימָא: דְּמִיקָרְבָא וְזוּטָא - וְהָא קָא חֲזוּ לָהּ!
אִלָּא מִתּוּךְ שְׁיִשְׁיבְתָהּ קְרוּבָה, עֲזוּנְתִיהָ מוּצָעָרִין.

אמר רב אבין:
מאי קרא?

דְּכִתִּיב: "**אמולטה נא שמה**" (בראשית יט, כ).
"**נא**" - בְּגִימְטָרִיא חִמְשִׁין וְחָד הָיִי, וְשָׁל סְדוּם חִמְשִׁים וּשְׁתַּיִם.
וְשְׁלֹתָהּ ^א- עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ, יא,א
דְּכִתִּיב: "**שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעמר**
ושלש עשרה שנה מרדו.
ובארבע עשרה שנה" (בראשית יד, ד-ה).

וְאָמַר רַבָּא בַר מַחְסֵיָא אָמַר רַב חָמָא בַר גּוּרְיָא אָמַר רַב: כָּל עִיר שֶׁגָּוְוְתִיהָ גְבוּהִים מִבֵּית הַכְּנֶסֶת - לְסוּף חֲרָבָה.
שְׁנָאָמַר: "**לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבתינו**" (עזרא ט, ט).

וְהֵנִי מִיְלֵי בְּבִתִּי,
אֲבָל בְּקִשְׁקוּשֵׁי וְאָבְרוּרֵי לִית לָן בָּהּ.

אמר רב אשי:
אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה.

וְהָא חֲרָבָה!

מְאוּתוֹ עוֹן - לֹא חֲרָבָה.

וְאָמַר רַבָּא בַר מַחְסֵיָא אָמַר רַב חָמָא בַר גּוּרְיָא אָמַר רַב: תַּחַת יִשְׁמַעְאֵל וְלֹא תַחַת נְכָרִי,
תַּחַת נְכָרִי וְלֹא תַחַת חֶבְרִי.
תַּחַת חֶבְרִי וְלֹא תַחַת תְּלִמִיד חֶכְם.
תַּחַת תְּלִמִיד חֶכְם וְלֹא תַחַת יְתוּם וְאֵלְמָנָה.

וְאָמַר רַבָּא בַר מַחְסֵיָא אָמַר רַב חָמָא בַר גּוּרְיָא אָמַר רַב: כָּל חוֹלִי, וְלֹא בַחוּלֵי מַעִים.
כָּל כְּאָב, וְלֹא כְּאָב לְב.
כָּל מִיחּוּשׁ, וְלֹא מִיחּוּשׁ רַאשׁ.
כָּל רְעָה, וְלֹא אִשָּׁה רְעָה.

רש"י

חללה של רשות. עומק לבם
 שהוא צריך להיות לו לב לכמה
 מדינות למס הקצוב ולכמה
 מלחמות ולכמה משפטים והכל
 ביום אחד: עיגלא תילתא.
 שלישי לבטן שהוא משובח מפני
 שהבהמה בקטנותה אינה עדיין
 בכחה והולד ראשון ושני אינו
 בריא:

ואמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב:
 אם יהיו כל הימים דיו, ואגמים קולמוסים, ושמים יריעות,
 וכל בני אדם לבלרין - אין מספיקים לכתוב חללה של רשות.

מאי קראה?

אמר רב משרשיא:

"שמים לדים וארץ לעמק ולב מלכים אין חקר" (משלי כה, ג).

ואמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב:
 יפה תענית לחלום,
 כאשר לנעורת.

אמר רב חסדא:

ובו ביום.

ואמר רב יוסף:

אפילו בשבת.

רב יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב אשי.

עבדי ליה עיגלא תילתא.

אמרו ליה: לטעום מר מידי.

אמר להו: בתענית תיבנא.

אמרו ליה: ולא סבר ליה מר להא דרב יהודה?

דאמר רב יהודה: לנה אדם תעניתו, ופורע!

אמר להו: תענית חלום הוא. ואמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב:

יפה תענית לחלום כאשר לנעורת.

ואמר רב חסדא: ובו ביום.

ואמר רב יוסף: אפילו בשבת.

38. יא, א

רס"י

והא תנא ליה רישא אם התחילו אין מפסיקין. וגבי תפלה קיימינן ולמה ליה למיהדר למיתני ואין מפסיקין לתפלה: אתאן לדברי תורה. ומילתא אחריתי נקט: **חברים העוסקין בתורה מפסיקין.** תורתן לקריאת שמע דזמנה דאורייתא ובשכבך ובקומך ואין מפסיקין לתפלה: **אבל אנו.** הואיל ומפסיקין תורתנו לאומנתנו כ"ש שנפסיק לתפלה: **עיבור שנה.** שהיו עולים שבעה לעלייה ונושאים ונותנים אם השנה ראויה וצריכה להתעבר כדאמר בסנהדרין (יא:). על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה:

"ואם התחילו - אין מפסיקין. מפסיקין לקרות קריאת שמע, ואין מפסיקין לתפלה".

הא תנא ליה רישא: "אין מפסיקין!"

סיפא אתאן לדברי תורה.

דתניא:

"חברים שהיו עוסקים בתורה - מפסיקין לקריאת שמע, ואין מפסיקין לתפלה".

אמר רבי יוחנן:

לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחביריו, שתורתן אומנותן. אבל כגון אנו - מפסיקין לקריאת שמע לתפלה.

והתניא:

"ב"שם שאין מפסיקין - לתפלה, כך אין מפסיקין - לקריאת שמע!"

כי תני ההיא - בעיבור השנה.

דאמר רב אדא בר אבהו,

וכן תנו סבי דהגרוניא:

"אמר רבי אלעזר ברבי צדוק:

משחינו עוסקין בעיבור השנה ביבנה,

לא היינו מפסיקין - לא לקריאת שמע ולא לתפלה".

39. יא, א-ב

רפ"י

מתני' שמא ישכח ויצא. משתחשך: ולא יפלה את כליו. מבער כנים מבגדיו דמתרגמינן בערתי פליתי (דברים כו) ולקמן (יב.) מפרש טעמא: ולא יקרא לאור הנר. בספר שמא יטה הנר להביא השמן לפי הפתילה שידלק יפה ונמצא מבעיר בשבת: החזן. חזן הכנסת המקרא שבעה הקוראים בתורה ופעמים שאינו יודע היכן צריכין לקרות למחר ורואה היכן קורין תינוקות של בית רבן בשבת זו והן קורין בסדר לאור הנר בבית הכנסת ויודע שהיא פרשה של שבת זו ל"א חזן מלמד תינוקות ורואה היכן יתחילו למחר והיכא יסיימו פרשיותיהן: כיוצא בו. לעשות הרחקה לעבירה אמרו: לא יאכל הזב עם הזבה. וכ"ש טהור עם הזבה: מפני הרגל עבירה. מפני שמתוך שמתחדין יבא לבעול זבה שהיא בכרת: גמי לא יעמוד אדם ברה"י ויושיט פיו וראשו לרה"ר לאחוז כלי ולשתות גזרה שמא יוציא הכלי אליו ונמצא מתחייב חטאת: וכן בגת. לקמיה מפרש לה: כרמלית. כגון בקעה דמדרבנן הוא דאסור להכניס ולהוציא: מהו. לעמוד ברה"י או ברה"ר ויושיט ראשו לכתחלה לתוכו וייתה: היא היא. כשם שאסרנו זו במשנתנו כך זו אסורה: היא גופה. אפי' יוציא הכלי מתוכה לרשות היחיד או מתוכה לרה"ר מדרבנן בעלמא הוא: ואנן ניקום ונגזור. הושתת ראשו אטו הוצאת כלי: אי נימא רה"י. כגון גבוה י' וקאמר דלא יעמוד ברה"ר וייתה לתוכה תנינא: ואי רה"ר. כגון אינה גבוה ג': לענין מעשר. דשתיה על הגת ממש שלא עקרו ממש להוציאו חוצה הויא שתיות עראי ופטור ממעשר כל זמן שלא ירד לבור שהוא גמר מלאכתו למעשר אבל להוציאו ממש הוי קבע שאין בדעתו להחזיר המותר ואע"ג דלא נגמר מלאכתו למעשר אסור: בחמין. שמזוגו בחמין שוב אינו ראוי להחזיר המותר שלא יחמיץ את היין מחמת החמין:

משנה

לא יצא החיט במחטו סמוך לחשכה, שמא ישכח ויצא. ולא הלביל בקולמוסו. ולא יפלה את כליו. ולא יקרא לאור הנר. באמת אמרו: החזן רואה היכן תינוקות קוראין. אבל הוא - לא יקרא. כיוצא בו: לא יאכל הזב עם הזבה, מפני הרגל עבירה.

גמרא

תנן התם:

"לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים, ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד. אבל אם הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה - מותר. וכן בגת".

יא,ב

איבעיא להו:

כרמלית - מאי?

אמר אביי:

היא היא.

רבא אמר:

היא גופא גזירה,

ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה!?

אמר אביי:

מנא אמינא לה?

דקתני: "וכן בגת".

מאי "גת"?

אי רשות היחיד - תנינא!

אי רשות הרבים - תנינא!

אלא לאו - כרמלית.

רבא אמר:

"וכן בגת" - לענין מעשר.

וכן אמר רב ששת:

"וכן בגת" - לענין מעשר.

דתנן:

"שותין על הגת, בין על החמין, בין על הצונן - ופטור.

דברי רבי מאיר.

רבי אלעזר ברבי צדוק - מחייב.

וחכמים אומרים:

על החמין - חייב.

על הצונן - פטור, מפני שהוא מחזיר את המותר" (מעשרות ד,ד).

תָּנִן:

"לֹא יֵצֵא הַחַיִּיט בְּמַחְטוֹ סִמוּךְ לַחֲשִׁיכָה, שְׁמָא יִשְׁכַּח וַיֵּצֵא".
מַאי לָאוּ דִתְחוּבָה לֹא בְּבָגְדוֹ!

לֹא,

דְּנַקִּיט לִיָּה בִּידֵיהּ.

תָּא שְׁמַע:

"לֹא יֵצֵא הַחַיִּיט בְּמַחְטוֹ הַתְּחוּבָה בְּבָגְדוֹ".
מַאי לָאוּ בְּעָרְב שֶׁבֶת!

לֹא,

כִּי תִנְיָא הֵיא בְּשֶׁבֶת.

וְהִתְנַיָּא:

"לֹא יֵצֵא הַחַיִּיט בְּמַחְטוֹ הַתְּחוּבָה בְּבָגְדוֹ בְּעָרְב שֶׁבֶת עִם חֲשִׁיכָה!"

הָא מַנִּי?

רַבִּי יְהוּדָה הִיא,

דְּאָמַר: אוּמָן דְּרַךְ אוּמָנְתוֹ - חַיִּיב.

דִּתְנַיָּא:

"לֹא יֵצֵא הַחַיִּיט בְּמַחְטוֹ הַתְּחוּבָה לֹא בְּבָגְדוֹ,

וְלֹא נֶגֶד בְּקִיסָם שְׁבָאֲזָנוּ,

וְלֹא סוֹרֵק בְּמִשְׁיחָה שְׁבָאֲזָנוּ,

וְלֹא גָרְדִי בְּאִירָא שְׁבָאֲזָנוּ,

וְלֹא צָבַע בְּדוּגְמָא שְׁבָצוּאָרוּ,

וְלֹא שׁוּלְחָנִי בְּדִינָר שְׁבָאֲזָנוּ.

אִם יֵצֵא - פְּטוּר, אֲבָל אֶסוּר.

דְּבַרֵי רַבִּי מַאִיר.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר:

אוּמָן דְּרַךְ אוּמָנְתוֹ - חַיִּיב,

וְשֶׁאֵר כָּל אָדָם - פְּטוּר".

רַס"י

מַאי לָאו דִתְחוּבָה בְּבָגְדוֹ. שאִין דְּרַךְ הוּצָאָה בְּכַךְ וּאִפִּי הוּצִיאָה לְרִשׁוֹת הַרְבִּים מִשְׁחֻשְׁכָּה שְׁבוֹת בְּעֵלְמָא הוּא וְקָא גִזוּר סִמוּךְ לַחֲשֻׁכָּה אִטו חֲשֻׁכָּה אִלְמָא גִזְרִינן לְאִיסוּר שְׁבֶת גִּזְרָה לְגִזְרָה:

כִּי תִנְיָא הֵיא. בְּשֶׁבֶת עֲצֻמָּה דְּחֵדָּא גִזְרָה אִיכָּא גִזְרָה תְּחוּבָה בְּבָגְדוֹ אִטו הִיכָּא דְּמִפִּיק בִּידֵים: אוּמָן. הַמוּצִיא דְּרַךְ אוּמָנְתוֹ שֶׁהוּא רְגִיל לְצִאת לְפָרְקִים כֵּן בַּחֹל חַיִּיב דֵּהֲשֵׁתָא לְדִידֵיהּ לִיכָּא אִלָּא חֵדָּא גִזְרָה דְּגִזְרִינן סִמוּךְ לַחֲשֻׁכָּה אִטו חֲשֻׁכָּה: בְּקִיסָם שְׁבָאֲזָנוּ. קִיסָם אַרוּךְ וְשׁוּה כַּעֲיִן סְרַגְלָא שְׁמִשְׁרַטְטִין בַּה סְפָרִים שְׁקוּרִין וִירִיָּא {סְרַגְל} בְּלַעֲיָז וְבוּ מִשׁוּיִן אֵת הַנְּסָרִים כְּדֶרֶךְ נִגְרִים שֶׁלֵּנוּ מִשׁוּם בְּנִטְיִית קוּ וְלִי נִרְאָה שְׁכַל הַשְּׁנוּיִין כֵּאֵן אִינוּ אִלָּא שְׁנוּתִינן אוֹתוֹ בְּנֵי הָאוּמָנוֹת עֲלִיהֶן בְּצִאתָם לְשׁוּק כְּדִי שִׁיכְרוּ מֵאִיזוֹ אוּמָנוֹת הוּא וְיִשְׁכְּרוּהוּ לְמִלְאכָּה: סוֹרֵק. בְּגָדִים שְׁקוּרִין פִּילִירִישׁ {פּוֹלוֹנִ"שׁ: כּוֹבְסִים {הַדּוֹרְכִים אוֹ הַלּוֹחֲצִים אוֹ הַחֻבְטִים בְּבֵד כְּדִי לְאַשְׁפּוּרוֹ}: בְּמִשְׁיָכָה. הוּא קוֹשֵׁר הַקּוֹצִים שְׁקוּרִין קְרָדוֹנִישׁ {פִּירוֹת שֶׁל קְרָדָה} הַקְרָדָה הִיא אֶחָד הַקּוֹצִים בְּשִׁכְיָחִים בִּיּוֹתֵר בְּצִרְפָּת, וְלַפְעָמִים מִשְׁתַּמְשִׁים בְּשִׁמָּה כְּדִי לְהַצְבִּיעַ עַל קוֹצִים סִתָּם} וְגַם אֵת הַבְּגָד תּוֹפֵר וּמַחְבֵּר בּוּ בִּי רֵאשִׁין כְּשִׁמוֹתָחוּ עַל יִתְדוֹת הָאוּמָנוֹת לְחֻבְטוֹ בְּמִקְלוֹת לְזִקּוֹף אֵת שְׁעָרוֹ: אִירָא. הוּא צִמֵּר אוֹ צִמֵּר גַּפֵּן שְׁסוֹתָם בּוּ פִי הַקְנָה לְאַחַר שֶׁהִנִּיחַ בְּתוֹכּוֹ פְּקַעִיּוֹת הָעֵרֶב וּמִשְׁיִיר בְּנִקְבַּ מִלֵּא חוּט לְאַרְיֵג וְזוֹרְקוֹ לְקַנְהָ וְהַפְקִיעַ מִתְּגַלְגַּל לְתוֹכּוֹ וְלְצִאתָּ אִינָה יִכּוֹלָה שְׁנִסְתָּם הַנִּקְבֵּ: דּוּגְמָא. מַעֲט צִמֵּר צְבוּעַ אֲדוּם וּמַעֲט צְבוּעַ שְׁחוֹר וְכֵן בְּכֹל מִינֵי צְבַע שְׁמִרָאָה בְּהֵם דּוּגְמָא לְאַחַר כֹּזָה תִּרְצוּ אוֹ כֹּזָה תִּרְצוּ:

רש"י

40. יא, ב - יב, א

כיס. שעושיין לזב וקושרו לפי האמה לקבל בו את הזוב: **הא רבי יהודה**. דזו דרך הוצאתו בחול: **במידי דלאו היינו אורחיה**. כגון כל אלו השנוין למעלה אין דרך הוצאתו אלא ביד אפילו לאומן אלא בשעה שהוא רוצה להכריז לעצמו שהוא אומן אבל כיס לזב אין דרך הוצאתו אלא בכך מי שמעת ליה דפטור: **דאי לא תימא הכי**. דמודה ר"מ במי שכל דרכו בכך: **הדיוט שחקק קב בבקעת**. הואיל ואינו אומן ואין דרך חקיקה בכך הכי נמי דפטור לרבי מאיר א"כ לא מחייב ר' מאיר בשבת אלא אומנין אלא על כרחיך הואיל וכל דרך חקיקתו של זה בכך מחייב והכא נמי הואיל וכל דרך הוצאה זו לזה בכך חייב: **זב בעל שתי ראיות**. חייב לפי שהכיס צריך לו לבדוק עצמו אם יראה עוד שלישיית ויהיה זב גמור לקרבן וכיון דצריכה לו היא ליה לדידיה דרך הוצאתו בכך: **מיבעי ליה לספירה**. דכתיב (ויקרא טו) וכי יטהר הזב וספר לו שבעת ימים ז' נקיים וצריך הוא לכיס לברר לו היום בנקיות שאילו יראה באחד מהן יסתור את הכל דבעינן רצופין דכתיב לטהרתו טהרה אחת לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן: **לבו ביום**. באותו יום שבת ראה הראיה שלישיית דשוב אינו צריך לכיס כל אותו היום שאין אותו יום ממנין הנקיים: **לא חשיב**. הלכך לאו דרך הוצאה היא לו: **כפה קערה על הכותל**. שיורדין גשמים עליו: **הרי הוא בכי יותן**. דאחשבינהו להנך משקין הראה בדעתו שצריך להן ואע"ג דלא ניחא ליה נפילה שנפלו על הפירות לאחר זמן הוי מוכשרין דתנן (מכשירין פ"א) כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר: **שלא ילקה כו'**. דהיינו אצולי טינוף לא חשיב ליה הך כפ"י: **מי דמי**. הא לא ניחא ליה בהנך משקין כלל וברצונו לא ירדו ונהי נמי דכפייית קערה חשיבא ליה אנו חשיבותא דמשקין בעינן וכפיייה זו אינה אלא לגלות עליהן שאינו חפץ בהן אבל הכא לענין שבת אחשבינתא דהוצאה קפדינן והך הוצאה דכיס חשיבא דקא מיבעי ליה להציל על בגדיו: **הא לא דמיא**. ע"כ אם להכשר זרעים באת לדמויה לא תדמיה אלא להך: **שירד דלף לתוכה כו'**. משנה היא במסכת מכשירין (פ"ד משנה ה) השנויה אחר הסיפא דהכופה את הקערה והכי תנן עריבה שירד הדלף לתוכה כו' הניחה שירד הדלף לתוכה מים הניתזין והצפים ב"ש אומרים בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן נטלה לשופכה אלו ואלו מודים שהן בכי יותן ומ"מ יש לשמוע מהך סיפא כדגרסינן בספרים (וכב"ה) נתנה לעריבה זו שירד הדלף לתוכה אע"ג דאצולי טינוף הוא אפילו הכי מדלא כפאה גלי דעתני דאחשבינהו לקבלן והוון חשובים אותן שבתוכה והך הוצאה נמי אחשבה לקבולי בהאי כיס האי זיבה אע"ג דבזיבה לא ניחא ליה אנו לחיובי אהוצאת זיבה לא מהדרינן אלא אהוצאת כיס: **הניתזין**. למרחוק: **והצפין**. מלמעלה כשהיא מלאה: **אינן בכי יותן**. דלא ניחא ליה בהו: **הא רבי יהודה**. דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה שברצונו לא תעשה ואינו צריך לעיקר (תחלתה) [תכליתה] כי הכא שאינו צריך לזיבה זו שעל ידה בא הכיס הזה ואעפ"כ חייב עליה ופלוגתייהו בהמצניע (לקמן דף צג:) גבי מוציא המת ברמטה חייב ואע"ג דהוצאת המת לא ניחא ליה ביה ור"ש פוטר:

תני תנא:

"לא יצא הזב בנכיסו,

ואם יצא - פטור אבל אסור."

ותניא אידך:

"לא יצא,

ואם יצא - חייב חטאת."

אמר רב יוסף:

לא קשיא:

הא - רבי מאיר.

הא - רבי יהודה.

אמר ליה אב"י:

אימור דשמעת ליה לרבי מאיר במידי דלאו היינו אורחיה,

במידי דהיינו אורחיה - מי שמעת ליה?

דאי לא תימא הכי,

אלא מעתה, הדיוט שחקק קב בבקעת בשבת, לרבי מאיר הכי נמי דלא מחייב!?

אלא, אמר רב המנונא:

לא קשיא:

כאן - בזב בעל שתי ראיות,

כאן - בזב בעל שלש ראיות.

מאי שנא זב בעל שתי ראיות דחייב דמיבעי ליה לבדיקה,

זב בעל שלש מיבעי ליה לספירה.

לא נצרכא אלא לבו ביום.

והא מיבעי ליה כדי שלא יטנפו כליו!

אמר רבי זירא:

האי תנא הוא דאמר פל אצולי טינוף - לא קא חשיב.

דתנן:

"הנופה קערה על הכותל,

אם בשביל שתודח הקערה - הרי זה ב"מי יותן"⁶ (ויקרא יא, לח),אם בשביל ^אשלא ילקה הכותל אינו ב"מי יותן" (ויקרא יא, לח) (מכשירין ד, ג)!

יב, א

מי דמי!?

התם - לא קא בעי להו להני משקין, כלל.

הכא - קא בעי להו להאי כיס לקבולי ביה זיבה.

הא לא דמיא אלא לסיפא:

"עריבה שירד דלף לתוכה, מים הניתזין והנצפין אינן ב"מי יותן" -

ושבתוכה הרי זה ב"מי יותן"!

אלא אב"י ורבא דאמרי תרנויהו:

לא קשיא:

הא - רבי יהודה,

והא - רבי שמעון.

⁶ וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם

41. יב, א

רש"י

עם חשיכה. ולא חיישינן דילמא נפיק בהו משתחשך: והיה על מצחו תמיד. קרא יתירא הוא להך דרשה דהא כבר קבע ליה מקום והיה על מצח אהרן: למשמש בבגדו. שלא יהא כרוך בשום דבר פן יוציאנו: הלכתא רבתי. דבר גדול יש כאן להפרישו מאיסור שבת:

תני דבי רבי ישמעאל:

"ווצא אדם בתפילין בערב שבת עם חשיכה".

מאי טעמא?

כיון דאמר רבה בר רב הונא:

חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה.

קל וחומר מציון:

מה ציון שאין בו אלא אנפיה אחת אמרה התורה: "והיה על מצחו תמיד" (שמות כח, לח), שלא יסיח דעתו ממנו.

תפילין שיש בהן אנפיות הרבה - על אחת כמה וכמה. הלכך מידבר דכיר להו.

תניא:

"חנניא אומר:

"חייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשיכה"

אמר רב יוסף:

הלכתא רבתי לשבת.

רפ"י

42. יב, א

שמה יהרוג. וביום נמי עסקינן ולאור הנר דמתני' אלא יקרא קאי: כהורג גמל. כלומר דגדול מאד: או דילמא. לאור הנר דקתני אתרווייהו קאי ותרווייהו שמה יטה אבל ביום שפיר דמי: מי אלימא ממתניתין. דקתני לאור הנר בסוף ואפי"ה מספקא לן דאיכא לפלוגי בהו ולמימר דלאור הנר אלא יקרא קאי הכא נמי איכא למימר דאין פולין אפילו ביום ולאור הנר אין קורין קאי: ת"ש. דקתני לאור הנר בתרווייהו: בני מחוזא. מפנקי ולא עבדי מלאכה ובגדיהם רחבים כשל אשה וצריכים עיון: מידע ידעי. שבגדי האנשים קצרין שעוסקינן בשדות במלאכה ושל נשים רחבים בתי יד שלהן: דזקנות. קצרים במקצת ושל אנשים מעונגין רחבים ודומין זה לזה וגזרינן שמה יטה: אבל דילדות. רחבים הרבה ואין של אנשים דומין להם: ברה"ר. בחול: מפני הכבוד. של עוברין שלא ימאסו: אפיקטויזין. הקאה גומיטא {וומיט"א: סם הקאה} בלע"ז כך מצאתי:

"לא יפלה את בליו.
[ולא יקרא לאור הנר]."

איבעיא להו:

"לא יפלה את בליו" - ביום,
שמה יהרוג ורבי אליעזר היא.

דתניא:

"אמר רבי אליעזר:

ההורג בינה בשבת באילו הורג גמל".

"ולא יקרא לאור הנר" - שמה יטה.

או דילמא תרווייהו: שמה יטה?

תא שמע:

"אין פולין ואין קורין לאור הנר".

מי אלימא ממתניתין?!

תא שמע:

"אין פולין לאור הנר,

ואין קורין לאור הנר,

ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון".

שמע מינה דתרווייהו שמה יטה!

אמר רב יהודה אמר שמואל:

אפילו להבחין בין בגדו לבגדי אשתו.

אמר רבא:

לא אמרן אלא דבני מחוזא,

אבל דבני חקליתא - מידע ידעי.

ודבני מחוזא נמי לא אמרן אלא דזקנות,

אבל דילדות - מידע ידעי.

תנו רבנן:

"אין פולין ברשות הרבים, מפני הכבוד.

כיוצא בו אמר רבי יהודה, ואמרי לה רבי נחמיה:

אין עושין אפיקטויזין ברשות הרבים מפני הכבוד".

43. יב, א

רש"י

מולל וזרק. בשבת מולל להתיש כחן שלא יחזרו אליו ובלבד שלא ימלול בדוחק ויהרוג דסבירא ליה הריגת כינה שבות ואבא שאול כר"א ומחייב חטאת הלכך גזרינן מלילה שלא יהרוג: **מקטע להו.** הורגן ובשבת: **לקנא.** ספל: **מאכולת.** כינה: **מתירין.** כדמפרש טעמא בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז:): מאילים מאדמים דמשכן מה אילים פרים ורבים אף כל שפרה ורבה וכינה אינה פרה ורבה אלא מבשר אדם היא שורצת: **וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר.** דבהני נמי פליגי ב"ש וב"ה: **אין משדכין.** בשבת משום ממצוא חפצך: **וב"ה מתירין.** דקא סברי חפצך ולא חפצי שמים: **ואין מנחמין.** משום דמצטער עם המצטערין:

תנו רבנן:

"המפלה את בליו - מולל, וזרק, ובלבד שלא יהרוג.

אבא שאול אומר:

נוטל וזרק, ובלבד שלא ימלול."

אמר רב הונא:

הלכה: מולל וזרק,

וזהו כבודו,

ואפילו בחול.

רבה מקטע להו.

ורב ששת מקטע להו.

רבא שדי להו לקנא דמא.

אמר להו רב נחמן לבנתיה:

קטולין ואשמעינן לי קלא דסנוותי.

תניא:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:

אין הורגין את המאכולת בשבת,

דברי בית שמאי.

ובית הלל מתירין.

וכו ה"ה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבן שמעון בן גמליאל:

אין משדכין את התינוקות לארס,

ולא את התינוק ללמדו ספר, ללמדו אומנות,

אין מנחמין אבלים,

ואין מבקרין חולין בשבת,

דברי בית שמאי.

ובית הלל מתירין."

רס"י

שבת היא מלזעוק. צריך להרחיב דעתם בתנחומים שלא יצטערו: יכולה היא שתרחם. אם תכבדוה מלהצטער בה: בתוך חולי ישראל. שמתוך שכוללן עם האחרים תפלתו נשמעת בזכותן של רבים: שבנא איש ירושלים. אדם גדול היה בירושלים ושמו שבנא: רחמיו. של הקב"ה מרובים: שבתו בשלום. נוחו בשבתכם לשלום: בקושי התירו. מפני שמצטער: בתפיחה. בחולה: זימנין אמר לה. בלשון קדש וזימנין אמר לה בלשון ארמי והא לאו לענין שבת נקט: דשכינה עמו. ואין המתפלל צריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו לפניו מן הפרגוד: סועד. סומך בתשות כחו ומשום רבינו יעקב סוער תרגומו של פוקד כלומר מבקר כמו ואת אחיך תפקוד לשלום (שמואל א' יז) ומתרגמי: ואת אחיך תסער לשלם ולהך לישנא גרסינן אל תקרי יסעדנו אלא יסערנו: מתעטף. מאימת שכינה כאדם היושב באימה ואין פונה לצדדין:

44. יב, א-ב

תנו רבנן:

"הנכנס לבקר את החולה: שבת היא מלזעוק, ורפואה קרובה לבוא."

רבי מאיר אומר:

יכולה היא שתרחם.

רבי יהודה אומר:

המקום ירחם עליך ועל חולי ישראל.

רבי יוסי אומר:

המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל.

שבנא איש ירושלים,

בבניסותו אומר: שלום,

ובציאתו אומר: שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא,

ורחמיו מרובים, ושבתו בשלום."

כמאן אזלא הא דאמר רבי חנינא:

מי שיש לו חולה בתוך ביתו צריך שיערבנו בתוך חולי ישראל?

כמאן?

כרבי יוסי.

ואמר רבי חנינא:

בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת.

אמר רבה בר בר חנה:

כי הוה אזלינן בתריה דרבי אלעזר לשילי בתפיחה

זימנין אמר: המקום יפקדך לשלום.

וזימנין אמר ליה: "רחמנא ידכרינך לשלם".

היכי עביד הכי?

והאמר רב יהודה:

לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי!

ואמר רבי יוחנן:

כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נוקקין לו.

שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי!

שאני חולה דשכינה עמו.

דאמר רב ענן אמר רב:

מנין ששכינה סועד את החולה?

שנאמר: "ה' יסעדנו על ערש דווי" (תהלים מא, ד).

תניא נמי הכי:

"הנכנס לבקר את החולה,

לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי כסא,

אלא מתעטף ויושב לפניו,

מפני ששכינה למעלה מראשותיו של החולה.

שנאמר: "ה' יסעדנו על ערש דווי" (תהלים מא, ד)."

ואמר רבא אמר רבין:

מנין שהקדוש ברוך הוא זן את החולה?

שנאמר: "ה' יסעדנו על ערש דווי" (תהלים מא, ד).

רס"י

.45 יב, ב

ואפי' גבוה. דליכא למיחש להטייה דכיון דגזור לא פלוג למילתייהו: **הא תרי שפיר דמי**. שאם יבא להטות יזכירנו חברו: **בשני ענינים**. בשתי פרשיות הואיל וכל אחד מעיין לעצמו אין מכיר במעשה חברו: **במדורה**. מדורת אש גדולה אסור דהואיל ויושבין רחוק זה מזה ועוד שזנבות האודים סמוכים להם אין זה מכיר בבא חברו להבעיר ולחתות:

"לא יקרא לאור הנר".

אמר רבה:
אפילו גבוה שתי קומות,
ואפילו שתי מרדעות,
ואפילו עשרה בתים זו על גב זו.

חד הוא דלא ליקרי,
הא תרי - שפיר דמי.

והתניא:
"לא אֶחָד וְלֹא שְׁנַיִם!"

אמר רבי אלעזר:
לא קשיא:
כאן - בענין אֶחָד.
כאן - בשני ענינים.

אמר רב הונא:
ובמדורה,
אפילו עשרה בני אדם - אסור.

רפ"י

.46 יב, ב

מותר. לקרות לאור הנר שאינו
רגיל להטות נר בחול מפני
חשיבותו:

[לא יקרא לאור הנר].

אמר רבא:

אם אדם חשוב הוא - מותר.

מיתבי:

"לא יקרא לאור הנר, שמא יטה.

אמר רבי ישמעאל בן אלישע:

אני אקרא ולא אטה.

פעם אחת קרא ובקש להטות.

אמר: כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים: לא יקרא לאור הנר.

רבי נתן אומר:

קרא והטה,

וכתב על פנקסו: אני ישמעאל בן אלישע, קריתי והטיתי נר בשבת,

לבשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה!"

אמר רבי אבא:

שאני רבי ישמעאל בן אלישע,

הואיל ומשים עצמו על דברי תורה פהדיוט.

47. יב, ב

רס"י

שמש קבוע. לא יבדוק מפני שאימת רבו עליו אם ימצא בהן דבר מגונה ובודקן יפה וחיישינן להטיה: **שאינו קבוע.** לא רמיא עליה כולי האי: הא והא בשמש קבוע גרסי: **בדנפטא.** שהוא מסריח מותר לבדוק לאורו דלא אתי להטות: **שמש שאינו קבוע בדמשחא מאי.** כיון שאינו קבוע אינו מטה אפילו בחול והלכך בשבת מותר או דילמא בדמשחא הואיל ולא מאיס דרכו להטות בחול הוא: **הלכה.** דמותר: **ואין מורין כן.** שלא יזלזלו: **קם שמעי.** דר' ירמיה דהוא שמש שאינו קבוע בבית רב אסי: **אמרה ליה דביתהו.** דרב אסי לרב אסי מר לא עביד הכי: **כרביה.** ר' ירמיה דאמר הלכה ומורין כן:

תני חדא:

"שמש בודק נוסות וקערות לאור הנר."

ותניא אידך:

"לא יבדוק!"

לא קשיא:

כאן - בשמש קבוע.

כאן - בשמש שאינו קבוע.

ואיבעית אימא:

הא והא בשמש קבוע, ולא קשיא:

הא - בדמשחא.

והא - בדנפטא.

איבעיא להו:

שמש שאינו קבוע, בנר של שמן - מהו?

אמר רב:

הלכה ואין מורין כן.

רבי ירמיה בר אבא אמר:

הלכה ומורין כן.

רבי ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי.

קם שמעיה, קא בדיק לנהורא דשרגא

אמרה ליה דביתהו: ומר לא עביד הכי!

אמר לה: שבקיה, פרביה סבירא ליה.

רפ"י

ראשי פרשיות. ומריצן בפיו שמתוך שראש הפרשה שגורה בפיו הוא נזכר בכולה למחר ומסייע את שבעה הקורין בנקודה וטעמיה בלחש: **ואימת רבן עליהן.** אין פושטין יד לשום דבר ואפי' בחול אלא על פי רבן:

48. יב, ב - יג, א

"ולא יקרא לאור הנר].

באמת אמר: החזן [רוֹאֵה היכן תינזקות קוראין, אבל הוא - לא יקרא".

והאמרת רישא "רוֹאֵה", מאי לאו - לקרות!

לא! לסדר ראשי פרשיותיו.

וכן אמר רבה בר שמואל:

אבל מסדר הוא ראשי פרשיותיו.

וכולה פרשה - לא?

מיתבי:

יג, א

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:

התינזקות של בית רבן היו מסדרין פרשיות וקורין לאור הנר!"

איבעית אימא:

ראשי פרשיותיו.

ואי בעית אימא:

שאני תינזקות,

הואיל ואימת רבם עליהן לא אתי לאצלני.

49. יג, א

רש"י

פרצה. גברה כמו ופרצת ימה
 וקדמה (בראשית כח): שלא
 שנינו לא יאכל טהור עם
 הטמאה. מפני הערוה לפי שלא
 הוצרכו לכך שכולן אוכלין
 חוליהן בטהרה היו ולא היו
 אוכלין עם נשותיהן טמאות:
 אטו זב פרוש לאו דברים
 טמאים קאכיל. והלא כל מגעו
 טמא: מעשרין הן. ולא גזרי
 גזירה לגזירה:

"כִּי־יֵצֵא בּוֹ: לֹא יֵאכַל הַזֵּב [עַם הַזֵּבָה, מִפְּנֵי הַרְגֵל עֲבִירָה]".

תניא:

"דבי שמעון בן אלעזר אומר:

בוא וראה עד היכן פרצה טהרה בישראל,

שלא שנינו: 'לא יאכל הטהור עם הטמאה',

אלא: "לא יאכל הזב עם הזבה, מפני הרגל עבירה".

כִּי־יֵצֵא בּוֹ: לֹא יֵאכַל זֵב פְּרוּשׁ, עִם זֵב עִם הָאָרֶץ, שְׁמָא יִרְגְּלֵנוּ אֲצִלוֹ".

וכי "מרגילו" אצלו מאי הוי?

אלא אימא:

שְׁמָא יֵאכִילְנוּ דְּבָרִים טְמֵאִין.

אטו זב פרוש לאו דברים טמאין אכיל?!

אמר אביי:

גזירה שְׁמָא יֵאכִילְנוּ דְּבָרִים שְׂאִינן מִתּוֹקְנִין.

ורבא אמר:

רוב עמי הארץ - מעשרין הן!

אלא: שְׁמָא יֵהָא רְגִיל אֲצִלוּ וְיֵאכִילְנוּ דְּבָרִים טְמֵאִין.

רפ"י

50. יג, א-ב

שתישן עם בעלה. במטה כגון שהוא טמא דליכא למיחש משום טהרה או בזמן הזה שאין בו טהרה מי חיישי להרגל עבירה או דילמא כיון דאיכא היכרא מדכר דכירי: על השולחן. שאוכל עליו מותר להניח בשר העוף אצל הגבינה דקסברי בית שמאי בשר עוף בחלב לאו דאורייתא ולא גזרי העלאה אטו אכילה: ואינו נאכל. עמו: וב"ה אומרים כו'. ש"מ דאסור: דליכא דיעות. שני בני אדם שיזכרו זה לזה וה"ה נמי דמצוי לשנויי דליכא שינוי להיכרא ומיהו דעדיפא נקט דאפי' דיעות ליכא: שאין מכירין. דלא אתי חד למשקל מדחבריה ומיכל: אבל מכירין. אסור ואשה ובעלה [נמין] מכירין זה את זה וש"מ דאסור: שינוי ליכא. שאוכלין בדרך אכילה: איכא שינוי. שאין דרך לישן אלא בקירוב בשר כדכתיב שארה כסותה ועונתה ואמר מר שאר זה קירוב בשר שאם אמר אי איפשי אלא היא בבגדה והוא בבגדו יוציא ויתן כתובה במסי כתובות (פ"ד דף מח.). אל ההרים לא אכל. בפרק אלו הן הנשרפין בסנהדרין (דף פא.) מפרש ליה שלא נתפרנס בזכות אבות שלא הוצרך לכך לפי שהוא צדיק:

איבעיא להו:

נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו?

אמר רב יוסף:

תא שמע:

"העוף עולה עם הגבינה על השלחן.

דברי בית שמאי.

בית הלל אומר:

לא עולה, ולא נאכל".

שאני התם - דליכא דיעות.

הכי נמי מסתברא,

דהיכא דאיכא דיעות שאני.

דקתני סיפא:

"דבן שמעון בן גמליאל אומר:

שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד,

זה אוכל בשר וזה אוכל גבינה, ואין חוששין".

ולאו אתמר עלה?

אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל:

לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה,

אבל מכירין זה את זה - אסורים.

והני נמי - מכירין זה את זה נינהו!

הכי השתא?!

התם - דיעות איכא, שינוי ליכא.

הכא - איכא דיעות, ואיכא שינוי.

איכא דאמרי:

תא שמע:

"דבן שמעון בן גמליאל אומר:

שני אכסניים - אוכלין על שלחן אחד, זה בשר וזה גבינה".

ואתמר עלה:

אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל:

לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה,

אבל מכירין זה את זה - אסור.

והני נמי - מכירין זה את זה נינהו.

התם - דיעות איכא, שינוי ליכא.

הכא - איכא דיעות ואיכא שינוי.

תא שמע:

"לא יאכל הזב עם הזבה - משום הרגל עבירה".

הכא נמי - דיעות איכא, שינוי ליכא.

תא שמע:

"אל ההרים - לא אכל,

רס"י

מה אשת רעהו כו'. דאסור לן יחוד מן התורה בקדושין (פ"ד דף פ.) מאחיד בן אמך: **ופליגא**. דרב יוסף דפשט מדרשה דהאי קרא לאיסור אדרבי פדת: **גילוי עריות**. תשמיש ממש ושאר קורבה ואפי' קירוב בשר מדרבנן והיא בבגדה אפי' מדרבנן ליכא למגזר: **ושימש תלמידי חכמים**. להסבירו סתומות המשנה וטעמיה והוא הנקרא תלמוד: **נדתיך**. כל שבעה של ראייה ראשונה: **ליבונך**. כגון זבה שסופרת שבעה נקיים משפסקה וצריכה להיות לובשת לבנים לבדיקה שמא תראה ותסתור ספירתה: **בנדת טומאתה**. ועד שתבא במים לטבילה היא בנדתה דמרבין מתהיה בנדתה בהוייתה תהא עד שתבא במים בתורת כהנים: **מטה חדא הואי**. רחבה ולא קירוב בשר הואי וסבר דשרי בהכי: **סינר**. פורציניט {**חגורה**} שהיא חוגרת בו ומגיע ממתנים ולמטה:

ועיניו - לא נשא אל גלולי בית ישראל, ואת אשת רעהו - לא טמא, ואל אשה נדה - לא יקרב (יחזקאל יח, ו), **מקיש "אשה נדה" ל"אשת רעהו", מה "אשת רעהו" הוא בנגדו והיא בנגדה - אסור, אשתו נדה - הוא בנגדו והיא בנגדה - אסור.**

ופליגא דרבי פדת. **דאמר רבי פדת:** לא אסרה התורה אלא קורבה של גלוי עריות בלבד, **שנאמר: "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה"** (ויקרא יח, ו).

עולא, כי הוה אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחיותיה אבי חדיהו, ואמרי לה: אבי ידיהו.

ופליגא דידיה אדידיה, **דאמר עולא:** אפילו שום קורבה אסור, **משום: "לך לך" אמרי נזירא, "סחור סחור לכרמא לא תקרב."**

תני רבי אליהו: **"מעשה בתלמיד אחד ששנה הרבה, וקרא הרבה, ושימש תלמידי חכמים, ומת בחצי ימיו. והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ואמרה להם: כתוב בתורה "כי הוא חניף ואורך ימים"** (דברים ל, ט), **בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה, מפני מה מת בחצי ימיו? ולא היה אדם מחזירה דבר. פעם אחת נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע. ואמרתי לה: בתי בימי נדוהך מה הוא אצלך? אמרה לי: חס ושלום, אפילו באצבע קטנה לא נגע בי. בימי לבונך? אכל עמי, ושתה עמי, וישן עמי בקירוב בשר, ולא עלתה דעתו על דבר אחר. ואמרתי לה: ברוך המקום שהרגו, שלא נשא פנים לתורה. שהרי אמרה התורה: "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב"** (ויקרא יח, ט).

כי אתא רב דימי, אמר: מטה חדא הואי.

במערבא אמרי: אמר רב יצחק בר יוסף: סינר מפסיק בינו לבינה.

יגב,

רפ"י

51. יג, ב

מתני' ונמנו ורבו. באו למנין
ונמצאו של ב"ש מרובין: גמ'
ה"ג ואלו תנן הני דאמרן או
דלמא אלו תנן הני דבעינן
למימר קמן. ואלו קאי אדלעיל
לא יפלה את כליו ולא יקרא
לאור הנר ואלו מן ההלכות כו'
או דילמא אלו תנן וקאי לקמן
אאין שורין דיו: ת"ש. דאתרתי
קמייתי קאי אבל אינך לאו
משמונה עשר דבר נינהו ולקמן
בגמרא מפרש להו:

מְשֻׁנָּה

וְאֵלוּ מִן הַהֲלָכוֹת שְׁאֵמְרוּ בְעֵלְיֵית חֲנֻנְיָהּ בְּוִזְקִיהָ בְּוִזְוֹן.
שְׁעָלוּ לְבַקְרוֹ, נִמְנוּ וְרָבוּ בֵּית שְׁמַאי עַל בֵּית הַלֵּל,
וְשִׁמוּנָה עֶשֶׂר דְּבָרִים גָּזְרוּ בּוֹ בְיוֹם.

גְּמָרָא

אָמַר לִיה אַבְיִי לְרַב יוֹסֵף:
"אֵלוּ" תֵּנֵן,
אוּ "וְאֵלוּ" תֵּנֵן?

"וְאֵלוּ" תֵּנֵן - הֵינִי דְאֵמְרוּ.
אוּ "אֵלוּ" תֵּנֵן - דְּבַעֲיֵנוּ לְמִימַר קָמֵן?

תָּא שְׁמַע:

"אֵין פּוֹלִין לְאוֹר הַנֵּר,
וְאֵין קוֹרִין לְאוֹר הַנֵּר,
וְאֵלוּ מִן הַהֲלָכוֹת שְׁאֵמְרוּ בְעֵלְיֵית חֲנֻנְיָהּ בְּוִזְקִיהָ בְּוִזְוֹן".
שְׁמַע מִינָהּ: "וְאֵלוּ" תֵּנֵן.

52. יג, ב

רש"י

מגילת תענית. לפי ששאר כל משנה וברייתא לא היו כתובין דאסור לכתבם וזו נכתבה לזכרון לדעת ימים האסורין בתענית לכך נקרא מגלה שכתוב במגלת ספר:

מחבבין את הצרות. שנגאלין מהן והנס חביב עליהן להזכירו לשבחו של הקב"ה הוא וכותבין ימי הנס לעשותן יום טוב כגון אלן יומין דלא להתענא בהון כו': **אין אנו מספיקין.** לפי שהן תדירות. ל"א אין אנו מספיקין מלעשות י"ט בכל יום: **אין שוטה נפגע.** אין פגע רע בא עליו כלומר אינו מכיר בפגעיו כך כמה נסים באים לנו ואין אנו מכירין בהן: **בשר מת שבחי.** הגדל באדם החי מחמת מכה או מחמת כויה אינו מרגיש באיזמל כשחותכין אותו: **דברי תורה.** כגון נבילה וטרפה וגוי לא יאכלו הכהנים הא ישראל אוכלים וכגון וכן תעשה בשבעה בחודש היכן נרמז קרבן זה בתורה: **גרבי.** למאור ולמזונות: **דרשן.** כדרשינן להני קראי במנחות (דף מה.) דמשום דאשתרי מליקה בחטאת העוף גבייהו הוצרך להזהירם על מליקת חולין שהיא נבילה:

תנו רבנן:

"מי כתב מגילת תענית?

חנניה בן חזקיה וסיעתו,

שהיו מחבבין את הצרות.

אמר רבן שמעון בן גמליאל:

אף אנו מחבבין את הצרות,

אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב - אין אנו מספיקין.

דבר אחר:

אין שוטה נפגע.

דבר אחר:

אין בשר המת מרגיש באיזמל."

איני?!

והאמר רב יצחק:

קשה רימה למת, כמחט בבשר החי,

שנאמר: **"אף בשרו עליו יקאב ונפשו עליו תאכל"** (איוב יד, כט)!

אימא:

אין 'בשר' המת שבחי מרגיש באיזמל.

אמר רב יהודה אמר רב:

ברם זכור אותו האיש לטוב, חנניה בן חזקיה שמו,

שאלמלא הוא נגזו ספר יחזקאל. שהיו דבריו סותרין דברי תורה.

מה עשה?

העלו לו שלש מאות גרבי שמן, וישב בעלייה ודרשן.

53. יג, ב - יד, א

רפ"י

האוכל אוכל ראשון. מן התורה אין אוכל מטמא אדם האוכלו חוץ מנבלת עוף טהור אבל נבלת בהמה לא כדאמר במסכת נדה (פ"ה דמ"ב:) מי שאין לו טומאה אלא באכילתה יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנה וכ"ש אוכל ראשון שאינו אב הטומאה אבל הן גזרו באותו היום כדמפרש טעמא לקמן בכולהו ושיעורן לפסול את הגויה בחצי פרס בפרק יום הכפורים (יומא ד' פ:) והתם נמי אמר הנח לטומאת גויה דלאו דאורייתא ומצאתי בספר ערוך משונה טומאה זו מטומאה דאורייתא דסגי לה בטבילה לתרומה דלא בעיא הערב שמש דתניא בספרי אין האוכל אוכלים טמאין ולא השותה משקין טמאין טמא טומאת ערב: **והבא.** לאחר שטבל מטומאתו במים שאובין בו ביום: **וטהור.** גמור שנפלו על ראשו כו': **והספר.** כל כתבי הקודש תורה נביאים וכתובים פוסלין תרומה במגען: **והידים.** סתמן קודם נטילתן: **וטבול יום.** ולקמן פריך טבול יום מדאורייתא הוא: **והאוכלין והכלים שנטמאו במשקין.** לקמן בעי לה: **מאן תנא.** מי הוא האומר כן: **פסלי.** את התרומה ואותה תרומה לא תפסול אחרת שוב במגעה:

לא מטמו. את התרומה להיות שניה והיא תחזור ותפסול אחרים: **האוכל אוכל ראשון.** נעשה גופו ראשון ומטמא את התרומה להיות שנייה והיא תחזור ותפסול שלישי: **שני.** פוסל ואינו מטמא: **שלישי.** אינו פוסל תרומה במגעו אבל הקדשים פוסל ובפ"ב דשחיטת חולין מפרש טעמא דתרוייהו: ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון הוי שני וכן האוכל אוכל שני הוי שני. והתם מפרש טעמא מצינו שהשני עושה שני ע"י משקין דמשקין אפי' הן שניים נעשין תחלה ועושין מגען שני ואף כאן החמירו בשני לעשות האוכלו כיוצא בו: **שלישי שני לקדש.** האוכל אוכל שלישי עושה גופו שני לקדש והתם מפרש טעמא דהאי אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא וטהרתן טומאה היא אצל הקדש הלכך שמירה דידה לאו שמירה היא לענין קודש וחיישינן באוכל שלישי דידיה דילמא ראשון הוא והאוכלו שני: **בחולין שנעשו על טהרת תרומה.** כלומר באיזו חולין אתה מוצא אוכל שלישי בחולין שנעשו על טהרת תרומה דאילו חולין גרידא לא משכחת בהו שלישי:

"וְשִׁמּוֹנָה עֶשֶׂר דְּבָרִים גָּזְרוּ בּו בַּיּוֹם".

מאי גינהו "שִׁמּוֹנָה עֶשֶׂר דְּבָרִים"?

דתנן:

"אלו פוסלין את התרומה:

האוכל אוכל ראשון.

והאוכל אוכל שני.

והשותה משקין טמאין.

והבא ראשו ורובו במים שאובין.

וטהור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין.

והספר.

והידים.

והטבול יום.

והאוכלים והכלים שנטמאו במשקין".

מאן תנא: **"האוכל אוכל ראשון, והאוכל אוכל שני"** - מפסל פסלי,

יד א, טמוני - ^אלא מטמו?

אמר רבה בר בר חנה:

רבי יהושע היא.

דתנן:

"רבי אליעזר אומר:

האוכל אוכל ראשון - ראשון.

ואוכל אוכל שני - שני.

אוכל שלישי - שלישי.

רבי יהושע אומר:

האוכל אוכל ראשון ואוכל שני - שני.

שלישי - שני לקודש ואין שני לתרומה.

בחולין שנעשו על טהרת תרומה".

54. יד, א

רש"י

מאי טעמא גזור. באדם האוכל שיהא טמא:
ופסיל להו. והתורה הזהירה על התרומה לשמרה בטהרה דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומתי לפיכך גזרו באוכל אוכלין טמאין שלא יהא רגיל אצל תרומה: **הא שכיחא.** שאדם שותה עם אכילתו: **והא לא שכיחא.** שיהא אוכל עם שתייתו:

"אוכל אוכל ד'אשון' ואוכל אוכל 'שני'".

מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה?

דזימנין דאכיל אוכלין טמאין, ושקיל משקין תרומה, ושדי לפומיה, ופסיל להו.

"שותה משקין טמאין".

מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה?

דזימנין דשתה משקין טמאין, ושקל אוכלין דתרומה, ושדי לפומיה, ופסיל להו.

היגוהו!

מהו דתימא: הא - שכיחי. והא - לא שכיחי.
 קא משמע לן.

רפ"י

.55 יד, א

"וְהָבָא רֵאשׁוֹ וְרוּבוֹ בְּמִים שְׂאוּבִין."

מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה?

אמר רב ביבי אמר רב אסי:

שבתתחלה היו טובלין במי מערות מכונסין וסרוחין.

והיו נותנין עליהן שלשה לוגין מים שאובין.

התחילו ועשאום קבע.

גזרו עליהם טומאה.

מאי קבע?

אמר אביי:

שהיו אומרים: לא אלו מטהרין, אלא אלו ואלו מטהרין.

אמר ליה רבא:

מאי נפקא מינה, הא קא טבלי בהנה?

אלא אמר רבא:

שהיו אומרים: לא אלו מטהרין, אלא אלו מטהרין.

"וְטָהוּר שְׁנִפְּלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְרוּבוֹ שְׁלִשָּׁה לֹוגִין מִים שְׂאוּבִין."

מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה?

דאי לא הא לא קיימא הא.

ה"ג היו טובלין במי מערה סרוחים מכונסין. שיש בה מ' סאה מי גשמים שהם כשרים לכל טמא חוץ מזב לבדו דכתיב ביה מים חיים: והיו נותנין עליהן. על גופן מים שאובין להעביר סרוחון המקוה: התחילו. הטובלין ועשו השאובין קבע לפיכך גזרו על השאובין טומאה לטמא אדם אחר טבילתו אבל אין מטמא שום אוכל ומשקה אלא אם כן נטמאו בשרץ: לא אלו. דמקוה לבדה מטהרין אלא אלו ואלו מטהרין דמתוך שהורגלו הכל בכך לא היו יודעין שלהעביר הזוהמא היו השאובין באין אלא לטהר: מאי נפקא לן מינה. כיון שכולן טובלין תחלה במקוה מאי איכפת לרבנן אם עשאוה הטובלין קבע אחר טבילה: אלא אלו מטהרין. וחיישינן דילמא אתי לבטולי תורת מקוה וטובלין בשאובין והתורה אמרה אך מעין ובור מקוה מים וגוי' (ויקרא יא): מ"ט. הא לאו לאחר טבילה הוה: אי לאו. דגזור אף על הטהור לא קיימא גזירה הבא אחר טבילה דאמרי מ"ש האי מהאי:

.56 יד, א

רש"י

לידי פסידא. עכברים מצויין
 אצל אוכלין ומפסידים את
 הספר אבל בחולין לא הוצרכו
 לגזור דבלאו הכי נמי לא היו
 נותנין חול אצל קדש:

"וספר".

מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה?

אמר רב משרשיא:
 שבתחלה היו מצניעים תרומה אצל ספר תורה,
 ואמרו: האי קדש והאי קדש.
 דקחזו דקאתו לידי פסידא,
 גזרו ביה רבנן טומאה.

רפ"י

57. יד, א-ב

עסקניות הן. ונוגעין בבשרו
ובמקום טנופת וגטאי לתרומה
בכך ונמאס לאוכלין כשנוגע בה
בידים מסואבות ורבותינו
מפרשים חיישינן שמא נגעו
[ידיו] בטומאה [ונטמא] וקשיא
לי אם כן ניחוש שמא נגע באב
הטומאה ונמצא ראשון
ויטמאנה ועוד מאי שנא ידים
לחודייהו בכל גופו נגזור לפסול
תרומה שמא נגעו ידיו בטומאה
ונטמא כל גופו ועוד לא תסגי
להו בנטילה אלא בטבילה:
ספר תורה ערום. אלא על ידי
מטפחת: **אילימא הא.** דסתם
ידים גזור ברישא: **הא תו למה**
לי. הך מי נפקא מכלל סתם
ידים: **אלא הא גזור ברישא.**
דסתם ידים לא גזרו (סמוך)
לנטילתן מגע לתרומה:

"והידיים".

מפני שהידיים עסקניות הן.

תנא:

"אף ידיים הנאות מחמת ספר, פוסלות את התרומה".

משום דרבי פרנך.

דאמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן:

האוחז ספר תורה ערום - נקבר ערום.

ערום סלקא דעתך?!

אלא, אמר רבי זירא:

ערום בלא מצות.

"בלא מצות" סלקא דעתך?!

אלא אימא:

ערום בלא אותה מצוה.

הי גזור ברישא?

יד, ב, **אילימא:** הא גזור ברישא - ^כיון דהך גזור ברישא, הא תו למיה ליה?
אלא, הך גזור ברישא, והדר גזור בכולהו ידים.

.58 יד, ב

רס"י

וּבֵּא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר. וּמִקְמֵי הַכָּא
 לֹא וְאוֹקְמִינן לְהָאֵי קְרָא
 בְּתֵרוּמָה בִּיבְמוֹת בְּפִרְקָא הָעֵרֶל
 (ד' עד): וְאִפִּילוּ לְנִגְיַעָה אֲשַׁכְּחֵן
 קְרָא הַתָּם כֹּל כְּלֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
 מִלְּאֲכָה בְּהֵם בְּמֵיִם וּגְוִי וְהָאֵי
 נִגְיַעָה הִיא וּבְעֵינָן הָעֵרֶב שֶׁמֶשׁ
 אֲלֵמָּא פְּסִיל בְּנִגְיַעָה דְּאֵי לֹא
 פְּסִיל לְמֵאֵי קְרִי לִיה וְטָהַר
 הַשְּׂתָא מִכְּלָל דְּמַעֲיָקְרָא לֹא הוּי
 טָהוֹר גְּמוּר וְהָאֵי כְּלֵי לֹאוּ בְּר
 אֲכִילָה הוּא וּמִיָּהוּ טְמוּיֵי לֹא
 מִטְּמִינָן דְּהָא לֹאוּ טְמֵא אִיקְרִי:
 סְמִי מַכְּאָן. הִסֵּר מַכְּאָן:

"טָבוּל יוֹם".

"טָבוּל יוֹם" - דְּאוֹרְיִיתָא הוּא!
 דְּכְתִיב: "וּבֵּא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר"⁸ (ויקרא כב, ו-ז)!

סְמִי מַכְּאָן "טָבוּל יוֹם".

⁸ נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים. וּבֵּא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא

רפ"י

59. יד, ב

"והאוכלין שנטמאו במשקין".

"במשקין" דמאי?

אלימא: במשקין הבאין מחמת שרץ - דאורייתא ניהו!
דכתיב: "וְכָל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה"⁹ (ויקרא יא, לד)!

אָלָא בְּמִשְׁקֵין הַבָּאִין מִחֻמַּת יָדִים,
וְגַזְרָה מִשּׁוֹם מִשְׁקֵין הַבָּאִין מִחֻמַּת שָׂרֵץ.

מחמת שרץ. שנטמאו בשרץ:
דאורייתא היא. שהמשקין ראשון והאוכל שני ופוסל תרומה להיות שלישי: **דכתיב וכל משקה וגו'.** ואע"ג דהאי במשקין הבאין מחמת אויר כלי חרס כתיב דהא כתיב לעיל מיניה כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל כלומר אם יש בתוכו אוכלין או משקין והני שניים ניהו שהכלי היה ראשון והם שניים ואוכל הנוגע בהן אינו פוסל את התרומה (א"ה) הא גמרינן משקין הבאין מחמת שרץ מנייהו בק"ו ובפ"ק דפסחים (דף יח:.) וכיון דמקבלי טומאה מדאורייתא ממילא עבדי לאוכל שני דהכי גמרינן סדר טומאה התם דמשקה מטמא אוכל ואוכל משקה דלא משכחת רביעי בקדש אלא בהכי דהא אין טומאה עושה כיוצא בה לא להיות אוכל מטמא אוכל ולא משקה מטמא משקה ולא אוכל ומשקה מטמאין כלים דאין כלי מיטמא אלא באב הטומאה: **מחמת ידיים.** לפני נטילה דגזרו רבנן בידיים וכן בשאר כל פוסלי תרומה השנויין לטמא משקין להיות תחלה:

גזירה משום משקין הבאים מחמת שרץ. דאשכחן בהן שהן ראשונים דאורייתא והא דגזור בכל טומאת משקין להיות תחלה ולא גזור נמי באוכלין גזירה משום אוכל הבא מחמת שרץ היינו טעמא דאחמיר רבנן במשקין משום דעלולין לקבל טומאה שאינן צריכין תיקון הכשר להביאן לידי טומאה אבל אוכלין צריכין תיקון נתינת מים להכשירן לקבלת טומאה כל הכשר שבש"ס לשון תיקון:

⁹ וְכָל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בכל כלי יטמא

60. יד, ב

כ"י

משקה הזב. היוצא ממנו רוקו וזוב ומימי רגליו: **וכי ירוק הזב וגו'.** וכבס בגדיו אלמא אב הטומאה הוא לטמא אדם ובגדים דהיינו כלים ושאר משקין היוצאין ממנו גמרינן מרוק מה רוק מתאסף תחלה ואח"כ יוצא אף כל מתעגל ויוצא כגון מימי רגליו: **מה שביד טהור טמאתי לך.** אינו צריך כאן דטומאת משא ילפינן מיניה לרוק במסכת נדה (פ"ז דף נה:): **אלא בבאין מחמת שרץ.** דלאו אב הטומאה הן והכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה כדתניא בפסחים (דף כ.). יכול יהו כל הכלים מיטמאים מאויר כלי חרס ת"ל מכל האוכל וגו' אוכל ומשקה מיטמא מאויר כלי חרס כו' אלמא לא אתי כלי טמא ומטמא ליה וכ"ש אוכל ומשקה וגזור רבנן דליטמא לענין תרומה משום משקה זב וזבה שהן אב הטומאה:

"והכלים שנטמאו במשקין".

"כלים" דאיטמאו במשקין דמאי?
אילימא: במשקין דזב - דאורייתא נינהו!
דכתיב: "וכי ירוק הזב בטהור"¹⁰ (ויקרא טו, ח).
מה שביד טהור טמאתי לך!

**אָלָא, בְּמִשְׁקֵי הַבָּאִין מִחֻמַּת שְׂרָץ,
 וְגִזְרָה מִשּׁוּם מִשְׁקֵי דְזָב.**

¹⁰ **וכי ירוק הזב בטהור** וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב

רפ"י

61. יד, ב - טו, א

[ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנוניה בן חזקיה בן גרון.
שעלו לבקרו, נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל,
ושמונה עשר דברים גזרו בו ביום
...
והידיים].

"יודים" - תלמידי שמאי והלל גזור?
שמאי והלל גזור!
דתניא:

"יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומאה על ארץ העמים,
וכן על כלי זכוכית.
שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה,
וגזר טומאה על כלי מתכות.
שמאי והלל גזרו טומאה על הידיים!"

וכי תימא: שמאי וסיעתו, והלל וסיעתו,
והאמר רב יהודה אמר שמואל:
שמנה עשר דבר גזרו, ובשמנה עשר נחלקו.
ואילו הלל ושמאי לא נחלקו אלא בשלשה מקומות.
דאמר רב הונא: בשלשה מקומות נחלקו, ותו לא!

וכי תימא: אתו אינהו גזור לתלות, ואתו תלמידיהו וגזרו לשרוף.
והאמר אילפא: ידים תחלת גזירתן לשריפה!

אלא, אתו אינהו גזור ולא קבלו מיניהו,
ואתו תלמידיהו, גזרו וקבלו מיניהו.

ואפתי, שלמה גזר!
דאמר רב יהודה אמר שמואל:
בשעה שתיקן שלמה עירובין, ונטילת ידיים, יצתה בת קול ואמרה:
"בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני" (משלי כג, טו),
"חכם בני ושמח לבי ואשיבה הרפי דבר" (משלי כז, יא)!

טו, א אתא ^ שלמה גזר לקדשים,
ואתו אינהו וגזור אף לתרומה.

על ארץ העמים. ומשום ספק
קברות שלהן דנכרי מטמא
במגע ובמשא ואהל לרבנן ולרבי
שמעון נמי דאמר אין מטמאין
באהל מטמאין הן במגע ובמשא
ורקב: ועל כלי זכוכית. דלא
כתיב באורייתא טומאה: תיקן
כתובה. שיהא כותב לה כל נכסי
אחראין לכתובה לפי שהיה
מיוחד לה כתובתה וכשהיה
כועס עליה אומר לה טלי
כתובתיך וצאי בכתובות בסוף
האשה שנפלו (דף פב:). וגזרו
טומאה על כלי מתכות. לקמן
מפרש: שמאי וסיעתו כו'. והם
עצמן היו עם תלמידיהם
במחלוקת של י"ח דבר: ובי"ח
דבר נחלקו. כלומר אותם י"ח
שגזרו במחלוקת היו אלא
שנמנו ונמצאו ב"ש רבים:
שלשה מקומות. לקמן מפרש:
לתלות. תרומה על מגען לא
אוכלין ולא שורפין: לשריפה.
שיהיו שורפין תרומה עליהן:
שלמה גזר. דכתיב (קהלת יב)
ואיזן וחקר שעשה אזנים
לתורה כלומר סייג והרחקה
ככפיפה זו שנוטלין אותה
באזנים ואין נוגעין בה: עירובין.
אזנים להוצאת שבת שאסור
להוציא מרשותו לרשות חבירו
ואעי"פ ששניהם רה"י:

.62 טו, א

רס"י

ולמחר הושו. שתזרו בהן ב"ה :

גופא:

"אמר רב יהודה אמר שמואל:
שְׂמֵנָה עֶשֶׂר דָּבָר גָּזְרוּ וּבְשֵׁמֶנָה עֶשֶׂר נִחְלְקוּ".

והתניא:

"הושו!"

בו ביום נחלקו,
ולמחר, הושו.

רש"י

63. טו, א

קב ומחצה. ירושלמי שהן ז' לוגין וביצה וחומש ביצה למדה מדברית והוא עומר לגלגולת עשירית האיפה שחייב בחלה כדכתיב עריסותיכם כדי עיסת מדבר והוסיפו שתות בירושלים נמצא שש מדבריות נכנסות בחמש ירושלמיות ולוג הנשאר וביצה וחומש ביצה עולין ללוג ירושלמי שהלוג מדברי ששה ביצים נכנסין בחמשה ביצים גדולים נמצא הלוג חסר ביצה גדולה תן ביצה וחומש ביצה תחת ביצה גדולה שהחומש הוא שתות מלבר [נוסף] על הביצה נמצאו ששה ביצים גדולים שהן לוג גדול הרי הן ששה לוגים ירושלמי דהן קב ומחצה: **משהגדילו המדות.** היא מדת צפורי שעודפי שתות על ירושלמית נמצאו הוי לוגין ה': **ה' רבעים.** לוגין שהן רביעית הקב: **חמשה ועוד חייבין.** דסבר ר' יוסי מדה מדברית היו ביצים גדולים משלנו והכי נמי א"ר יוסי בעירובין בפרק כיצד משתתפין (דף פג): כמה שיעור חצי פרס שני ביצים שוחקות והתם מפרש האי ועוד אחד מכ' בביצה לכל ביצה: **הין.** י"ב לוג: **פוסלין.** אם נפלו לתוכן קודם שנשלם אבל אם נשלם שוב אינו נפסל ואפילו המשיך לתוכן אחרי כן אלף סאה: **שחייב אדם כו'. כלומר** הין אינו לשון משנה אלא לשון תורה אלא כך שמעה מפי שמעיה ואבטליון ורבותי מפרשין [בלשון] משה רבינו ולבי מגמגם שהרי בכמה מקומות לא הקפיד על כך: **שני גרדיים משער האשפות.** במסכת עדיות מפי למה הוזכר שם אומנותם ושם מקומם לומר שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש שאין לך אומנות פחותה מגרדי שאין מעמידין ממנו לא כהן גדול ולא מלך כדאמרינן בקדושין (דף פב.) ואין שער בירושלים פחות משער האשפות והכריעו בעדותן כל חכמי ישראל: **כל הנשים.** הרואות דם: **דיין שעתן.** לטמא טהרות משעת ראייתן ואילך: **מפקידה לפקידה.** למפרע בדקה היום ומצאתה טהורה ובדקה לסוף שבוע ומצאתה טמאה חוששין למגעה מבדיקה ראשונה ואילך שמה עם סילוק ידיה ראתה: **מעת לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה.** שני זמנים הוזכרו בה למפרע להלך אחר הקל שבהן אם מפקידה לפקידה יתר על מעת לעת הלך אחר מעת לעת ואם מעת לעת יתר על מפקידה לפקידה הלך אחר הפקידה: **ממעט על יד.** ממעט אחריו: **לסמוך.** פלוגתא היא דב"ש וב"ה גבי מביאין נדרים ונדבות וסומכין ביום טוב: **כי קאמר רב הונא היכא דליכא פלוגתא דרבנותא.** שלש מקומות שאמר רב הונא לא נחלקו בהן רבותיהן הראשונים אבל סמיכה כל האבות ב"ד והנשיאים מיוסי בן יועזר עד הלל נחלקו בה במסכת חגיגה: **הבוצר.** ענבים לדורכן בגת דאילו הבוצר לצימוקין משקה היוצא מהם אין מכשירים דלא ניחא ליה: **שמאי אומר הוכשרו.** ביין הנדלף מהן על גביהן ואע"ג דאזיל לאיבוד לארץ ששותת מן הסלים גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות כדמפרש לקמיה (דף יז.). **הא שתיק ליה הלל.** ולא עמד במחלוקתו כדתניא בפרקין (שם) אותו היום היה הלל כפוף כו':

גופא:

"אמר רב הונא:

בשלישה מקומות נחלקו שמאי והלל".

"שמאי אומר:

מקב חלה,

והלל אומר:

מקביים.

וחכמים אומרים:

לא דבברי זה ולא דבברי זה,

אלא קב ומחצה חייב בחלה.

משהגדילו המדות, אמרו חמשת רבעים קמח חייבים בחלה.

רבי יוסי אומר: חמשה פטורין, חמשה ועוד חייבין" (עדויות א,ב).

ואידך:

"הלל אומר:

מלא הין מים שאובים - פוסלים את המקוה.

שמאי אומר:

תשעה קבין.

וחכמים אומרים:

לא דבברי זה ולא דבברי זה.

עד שבאו שני גרדיים משער האשפה שבירושלים,

והעידו משום שמעיה ואבטליון בשלישה לוגין מים שאובין פוסלים את המקוה.

וקיימו חכמים את דברייהם" (עדויות א,ג).

ואידך:

"שמאי אומר:

כל הנשים דיין שעתן.

והלל אומר:

מפקידה לפקידה, ואפילו לימים הרבה.

וחכמים אומרים:

לא דבברי זה ולא דבברי זה,

אלא: מעת לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה.

ומפקידה לפקידה ממעט על יד מעת לעת". (עדויות א,א נדה ב,א).

ותו ליכא?!

והא איכא:

"הלל אומר: לסמוך

ושמאי אומר: שלא לסמוך".

כי קאמר רב הונא היכא דליכא פלוגתא דרבנותא בהדייהו.

והאיכא:

"הבוצר לגת,

שמאי אומר: הוכשר,

והלל אומר: לא הוכשר".

בר מיניה דההיא,

דהתם קא שתיק ליה הלל לשמאי.

64. טו, א-ב

ר"ק

המלכות. הרשעה רומי: **פשטה.** התחילו לכובשן: **הלל ושמעון.** רבן שמעון בנו של הלל היה: **ורבן גמליאל.** הוא רבן גמליאל הזקן: **ושמעון.** הוא רבי שמעון הנהרג עם הרוגי מלכות והוא היה אביו של ר"ג דצעריה לרבי יהושע בן חנניה (ברכות פ"ד דף כז:). ושעשה מחלוקת עם ר"א בן הורקנוס (ב"מ פ"ד דף נט:): **בפני הבית.** בעוד הבית קיים: **ק' שנה.** אחרונים שלפני החורבן התחיל נשיאותו של הלל ופרנסו אלו ארבע דורות ק' שנה אלמא הלל קודם לחורבן ק' שנה: **ואילו יוסי בן יועזר.** קדים להלל כמה דורות במסכת אבות: **אתו אינהו.** יוסי ויוסי: **גזור אגושא לשרוף.** תרומה הנוגעת בגוש העפר: **ואאורא לתלות.** תרומה הנכנסת באורא ואין דבר מפסיק ביניהם כגון שידה פרוצה מתחתיה: **ואכתי.** אגושא לשרוף באושא גזור: **על ספק בית הפרס.** כלומר על ספקו של בית הפרס כגון תרומה שנכנסת לבית הפרס שהוא שדה שאבד בה קבר היינו ספק דלא ידעינן אם האהילה על הקבר אם לאו: **ועל ספיקו של עפר ארץ העמים.** דכל עפר ארץ העמים מספקא לן בקבר של מות: **ועל ספיקו של בגדי עם הארץ.** דכולהו מספקא לן שמא ישבה עליהם אשתו נדה כדתנן (חגיגה דף יח:). בגדי ע"ה מדרס לפרושים: **ועל ספק כלים הנמצאים.** דלא ידעינן אם טמאים הן: **ספק רוקין.** כל רוקין מספקא לן דדילמא דזב נינהו: **ועל ספק מי רגלי אדם.** הך ספק לא דמי להנך דלעיל אלא אפי' מספקא לן אם מי רגלי אדם הן אם מי רגלי בהמה הן דאיכא תרי ספיקי לקולא דאם תמצו לומר דאדם שמא טהור: **שכנגד מי רגלי בהמה.** רבותא אשמעינן דלא תימא: מדהני דבהמה הני נמי דבהמה: **ודאי מוען וספק טומאתן.** יודע ודאי שנגע בהן תרומה אבל אינו יודע אם הם טמאים אם לאו כדמפרש בכולהו: **שורפים.** והיינו אגושא:

"יוסי בן יועזר איש צרידה יוסי בן יוחנן איש ירושלים: גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית."

והא רבנן דשמנים שנה גזור!

דאמר רב פהנא:

כשחלה רבי ישמעאל ברבי יוסי שלחו לו:

רבי, אמור לנו שנים ושלושה דברים שאמרת משום אביך.

שלח להם, כך אמר אבא:

מאה ושמנים שנה עד שלא חרב הבית, פשטה מלכות הרשעה על ישראל.

שמנים שנה עד שלא חרב הבית גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית.

ארבעים שנה עד שלא חרב הבית גלתה לה סנהדרין וישבה לה פחגויות.

למאי הילכתא?

אמר רבי יצחק בר אבדימי:

לומר שלא דנו דיני קנסות.

"דיני קנסות" סלקא דעתך?!

אלא, אימא: שלא דנו דיני נפשות!

וכי תימא:

בשמנים שנה נמי אינהו הוו,

והתניא:

"הלל ושמעון, גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן לפני הבית מאה שנה.

ואילו יוסי בן יועזר איש צרידה יוסי בן יוחנן הוו קדמי טובא!"

טוב, אלא, אתו אינהו גזור אגושא לשרוף, ואאורא ולא כלום.

ואתו רבנן דשמנים שנה גזור אאורא לתלות.

למימרא דחדא גזירתא הוה לשריפה.

והאמר אילפא: ידים תחלת גזירתן לשריפה! - ידים הוא דתחלת גזירתן לשריפה,

הא מידי אחרנא לא?!

אלא,

אתו אינהו גזור אגושא לתלות, ואאורא ולא כלום.

ואתו רבנן דשמנים שנה גזור אגושא לשרוף, ואאורא לתלות.

ואכתי באושא גזור!

דתנן:

"על ששה ספקות שורפין את התרומה:

על ספק בית הפרס,

ועל ספק עפר הבא מארץ העמים,

ועל ספק בגדי עם הארץ,

ועל ספק כלים הנמצאים,

ועל ספק הרוקין,

ועל ספק מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה.

על ודאי מגעו, ועל אף ספק טומאתו - שורפין את התרומה.

רבי יוסי אומר:

אף על ספק מגעו ברשות היחיד - שורפין.

רש"י

באושא התקינו. כמה שנים
אחר חורבן כדאמרינן ברי"ה
(פ"ד דף לא.) גבי י" מסעות
נסעה שכינה:

וחכמים אומרים:**ב'רשות היחיד - תולין,****ב'רשות הרבים - טהורין'** (טהרות ד,ה).**ואמר עולא:**

אלו ש'שה ספיקות באושא התקינו!

אלא אתו אינהו - גזור אגושא לתלות, ואאירא ולא כלום.

ואתו רבנן דשמנים שנה - גזור אידי ואידי לתלות.

ואתו באושא - גזור אגושא לשרוף, ואאירא פדקאי קאי.

65. טו, ב - טז, ב

רס"י

ואלו חוצצין. לגבי טבילה: הזפת והמור גרסינן: בכלי זכוכית. שהן חלקין ואין אדם מקפיד על טיט ודבר אחר הנדבק בהן לפי שנופל מאיליו והני הוא דמדבקי טובא וקפיד עלייהו ואין חוצץ אלא דבר המקפיד עליו: כגון שנקבו. וטהרו מתורת כלי חרס דכלי חרס שבירתו מטהרתו: והטיף לתוכו אבר. דחשיב ליה ככלי מתכות דכל קבלת טומאתו משום אבר המעמידו הלכך אית ליה טהרה במקוה: מטמא. ולא אמרינן בטיל ליה מתורת כלי כשאר כלי חרס הנשבר דקסבר הלך אחר המעמיד ותורת כלי מתכות עליו: אלא מעתה. הואיל ושוינהו ככלי חרס: נתר. מין אדמה לבנה {קריידי"א: גיר (הלעז חסר בדפוס התלמוד שלנו)}: מיטמאין ומטמאין מאורן. נתלית טומאה באורן. נטמא מן האור חזר ותלה אוכלין באורן מטמאין את האוכלים ואע"פ שלא נגעו טמא דכתיב כל אשר בתוכו יטמא ואפי' מלא חרדל שאין נוגע בדפנותיו אלא הסמוך לדפנות: ומיטמאין מאחוריהן. אם נכנס טומאה לתוך אחוריהן מבחוץ במקום חקק בית מושבם כדרך שעושין לכלי עץ: ואין מיטמאין מגבן. דכתיב אל תוכו: יש להן תקנה. להתיכן ולחזור ולעשותן כלים: לטומאתן ישנה. אם נטמאו ונקבו וטהרו וחזר ועשה מהן כלים יחזרו לטומאתן להטעין טבילה הואיל וככלי מתכות נינהו: טהרו. דאינה כלי: חזרו לטומאתן ישנה. לקמיה מפרש טעמא: פשוטיהן טהורים. דאיתקש עץ ועור לשק דיש לו בית קבול וכלי עצם איתקש לעץ ועור בפרשת מדין (במדבר לא) כל בגד וכל כלי עור וגוי ואמרי' בהכל שוחטין (חולין דף כה:) להביא דבר הבא מן העצים מן הקרנים ומן העצמות ומן הטלפים וכלי זכוכית לקמן מפרש טעמא אמאי פשוטיהן טהורים מאחר דדמו למתכות: וטומאה ישנה. שיחזרו לה מאחר שטהרו ממנה דרבנן היא כדלקמן בהילכתא:

["יוסי בן יועזר איש צרידה יוסי בן יוחנן איש ירושלים: גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית"].

"כלי זכוכית" - מאי טעמא גזור בהו רבנן טומאה?

אמר רבי יוחנן אמר ריש לקיש: הואיל ותחלת ברייתן מן החול, שוינהו רבנן ככלי חרס.

אלא מעתה: לא תהא להו טהרה במקוה! אלמה תנן:

"ואלו חוצצין בכלים: הזפת והמור בכלי זכוכית"!

הכא במאי עסקינן:

כגון שניקבו והטיף לתוכן אבר. ורבי מאיר היא, דאמר: הכל הולך אחר המעמיד.

דתניא:

"כלי זכוכית שנקבו והטיף לתוכן אבר, אמר רבן שמעון בן גמליאל: רבי מאיר - מטמא, וחכמים - מטהרין".

טז, א אלא מעתה, אלא ליטמו מגבן!

אלמה תנן:

"כלי חרס וכלי נתר - טומאתן שוה: מיטמאין, ומטמאין מאוריהו, ומיטמאין מאחוריהו, ואין מיטמאין מגביהו, ושבידתן מטהרתן" (כלים ב,א).

נתר וכלי חרס הוא דטומאתן שוה, אבל מידי אחרינא לא!

אמרי:

כיון דכי נשתברו יש להם תקנה, שוינהו ככלי מתכות.

אלא מעתה, יחזרו לטומאתן ישנה ככלי מתכות! דתנן:

"כלי מתכות:

פשוטיהו ומקבליהו - טמאין.

נשברו - טהרו.

חזר ועשה מהן כלים - חזרו לטומאתן ישנה" (כלים יא,א).

ואילו גבי כלי זכוכית תנן:

"כלי עץ, וכלי עור, וכלי עצם, וכלי זכוכית:

פשוטיהו - טהורין.

ומקבליהו - טמאין.

נשברו - טהרו.

חזר ועשה מהן כלים - מקבלין טומאה מבאן ולהבא" (כלים ב,א).

"מבאן ולהבא" - אין, למפרע - לא!

טומאת כלי זכוכית דרבנן,

וטומאה ישנה דרבנן,

רפ"י

בטומאת כלי מתכות דאורייתא.
 גזור טומאה ישנה אבל בכלי זכוכית דעיקר תחילת טומאתו ליתא אלא מדרבנן לא גזרו טומאה ישנה: **פשוטיהן מיהא ליטמא.** ככלי מתכות דהא פשוטי כלי מתכות דאורייתא וכיון דדכוותיהו שוינהו ליטמא דליכא לשנויי בהא כדשניי בטומא' ישנה: **עבדי רבנן הכירא.** בטומאת כלי זכוכית וחילקו בה מטומאה דאורייתא להודיע שהיא מדבריהם ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים דלא שרפי תרומה משום טומאה דרבנן בר מן ו' ספיקות (לעיל דף טו.):

לעולם לכלי חרס דמו. הואיל וברייתן מן החול הלכך פשוטיהן טהורין ואין בהן טומאה [ישנה]: **הואיל ונראה תוכו.** מבחוץ דרך דפנותיו לא חשיב גב אלא תוך:

בטומאה דאורייתא - אחיתו בה רבנן טומאה.
 בטומאה דרבנן - לא אחיתו לה רבנן טומאה.

פשוטיהן - מיהא ליטמא,
 דהא פשוטי כלי מתכות דאורייתא נינהו!

עבדי בהו רבנן הפירא,
 כי היכי דלא לשרוף עליהו תרומה וקדשים,

טז,ב רב אשי אמר:
 לעולם לכלי חרס דמו,
 ודקא קשיא לך: לא ליטמו מגבן!
 הואיל ונראה תוכו ככרו.

66. טז, ב

רס"י

בשל ציון. בימי שמעון בן שטח היתה: **כל כליה.** במת שהיתה צריכה להמתין הזאת שלישי ושביעי לפיכך שברתן למהר טהרתן לבו ביום: **וריתכן.** שולדי בלע"ז {**שולדי"ר:** **לרתך**} שמחבר כסף במקום שבר:

גדר מי חטאת. נמצאו מי חטאת בטלים שאין לך אדם ממתין ז' ימים אלא שוברן ותשתכח תורת מי חטאת: **למ"ד כו'.** לא ידענא היכא: **אמרו.** שיחזרו: **בכדי טהרתו.** כמוציא רמון: **בת יומא.** בלא הערב שמש שהרואה שנטמאו ומשתמשין בהן בו ביום ואינו יודע שנשברו סובר שהטבילום: **עולה.** מועלת: **דרצפינהו מרצף.** הריקן ושברן כולן כמו מאכולת רצופה שמא לא יקבנו ליכא ושמא יאמרו איכא ואיכא דאמרי שמא לא יקבנו איכא שמא יאמרו כו' ליכא דהא מינכר עשייה שנתחדש כולו וזה נראה בעיני:

"שמעון בן שטח:
תיקון - בתנבה לאשה,
וגזר - טומאה על כלי מתכות".

"כלי מתכות" - דאורייתא נינהו!
דכתוב: "אך את הזהב ואת הכסף" ¹¹ (במדבר לא, כב-ג)

לא נצרכה אלא לטומאה ישנה.
דאמר רב יהודה אמר רב:
מעשה בשל ציון המלכה,
שעשתה משתה לבנה, ונטמאו כל כליה,
ושברתו ונתנתו לצורף וריתכן ועשה מהן פלים חדשים.
ואמרו חכמים: יחזרו לטומאתן הישנה.

מאי טעמא?

משום גדר מי חטאת נגעו בה.

הניחא למאן דאמר: לא לכל הטומאות אמרו, אלא לטומאת המת בלבד אמרו. שפיר אלא למאן דאמר: לכל הטומאות אמרו - מאי איכא למימר?

אמר אביי:
גזירה שפמא לא יקבנו בכדי טהרתו.

רבא אמר:
גזירה שפמא יאמרו טבילה בת יומא, עולה לה.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:
דרצפינהו מרצף.

¹¹ **אך את הזהב ואת הכסף** את הנוחשת את הברזל את הבדיל ואת העופרת. כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים

ר"ט

67. טז, ב - יז, א

תחת הצינור. שקבעו ולבסוף חקקו להמשיך מים למקוה דשוב אינו פוסל אבל הכלים פוסלים משום שאיבה: **ואחד כלים קטנים.** דלא תימא לא חשיבי: **ואפילו כלי גללים.** שאינם קרויין כלים לענין קבלת טומאה הוו כלים לענין שאיבה: **גללים.** שיש: **כלי אדמה.** דלאו עיי גיבול הוא ככלי נתר וכלי חרס: **מטהרין.** דשוכח לא חשיבה שאיבה הואיל ולא לכך נתכוון: **בחצר.** שלא תחת הצינור ונתמלא מן הנוטפין ונפלו למקוה שהוא טהור דבמניח תחת הצינור וכשהניחן בשעת קישור עבים ואח"כ נתפזרו ושכחו כדמוקי לקמן הוא דפליגי ביה דגלי דעתיה שרצה שיפלו לתוכו ומשום פזור עבים לא בטלה מחשבתו ראשונה אבל במונח בחצר ואפי' בשעת קישור ונתפזרו לא מוכחא מחשבה קמיתא שפיר מעיקרא הלכך בטלה: **במקומה עומדת.** במניח תחת הצינור בקישור עבים לא נמנו ורבו עליה לבטל דברי בית הלל דלא חזרו בהן: **הניחן.** תחת הצינור בשעת קישור עבים ואיחרו גשמים לבוא ויצא למלאכתו ושכחו דברי הכל הואיל ומתחלה לכך נתכוון לא בטלה מחשבתו בשכחתו: **דברי הכל טהורים.** דליכא גלויי דעתא: **בטלה מחשבתו.** דכי נתפזרו אסח דעתיה דסבר לא ירדו גשמים עוד: **בצרי להו.** י"ח דבר שאין זו מן המנין דכל זמן שלא נמנו ורבו הויה הלכה כבית הלל וטהור: **נדות מעריסתן.** מיום שנולדה דגזרינן דילמא חזאי נדות דקטנה בת יומא מטמאה בנדה דתניא אין לי אלא אשה תינוקת בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר ואשה וכותים אין דורשין מדרש זה וכי חזיין לא מפרשי לה הלכך גזור בהו רבנן: **כל המטלטלין מביאין את הטומאה.** משום אהל שאם איהל ראשו אחד על המת וראשו אחד על הכלים מביאין להן טומאת אהל המת ליטמא ז' ימים ולהיות אב הטומאה כדין אהל טמא: **בעובי המרדע.** אפילו אין בהן פותח טפח אלא כעובי המרדע ולקמן מפרש יש בהיקפו טפח חוט טפח צריך להקיפו ואף על גב דאהל דאורייתא פחות מטפח לא הוי דהלכה למשה מסיני הוא כשאר כל השיעורין הכא גזור רבנן היקפו משום עביו:

אקפח את בני. מצער היה על תורה המשתכחת ומקלל את עצמו: **אקפח.** אקברם לשון חיתוך וקיצור: **ששמע השומע.** כשנשאלה השאלה על ידי מעשה בבית המדרש ושמע שטמאוהו וטעה ולא ידע משום מה טמאוהו הם טמאו את המרדע משום כלים המאהילים על המת שהכלי עצמו המאהיל טמא בכל שיהו דלא בעינן פותח טפח אלא לשויה אהל להביא טומאה תחת ראשו השני להביא טומאה על אחרים אבל לגבי דידיה בכל שיהו וטמאוהו לאיכר טומאת ערב משום שנגע באותו כלי שהוא אב הטומאה וזה שנגע בו ראשון והשומע טעה לומר שעשאוהו לאיכר אב הטומאה לטמא ז' ולטעון הזייה: **אני אתקן שיהו דברי חכמים.** שאומרים עובי המרדע מביא טומאה קיימין יש דבר שמביאין עליו טומאה ממש לטעון הזייה מדבריהם כגון על האדם הנושאן שטמא בו טומאת מגע מן התורה גזרו עליו בעובי המרדע ליטמא טומאת אהל מדבריהם גזירה הקיפו משום עביו דכיון דמטמאת ליה על כרחך טומאה דאורייתא לאצרוכיה הערב שמש והוא לא נגע במת כסבור שמשום אהל אתה מטמאו ומשום שיש בהיקפו טפח וכיון דלא מטמאת ליה טומאת ז' אתי למימר באהל גמור נמי טומאת ערב אבל שאר אדם וכלים שאין נוגעין בו ואין עליך לטמאן כלל אין מביאין שום טומאה אלא בפותח טפח ר"ע מילתייהו דרבנן פריש: וא"ר ינאי גרסינן: **מרדע שאמרו.** דמביא את הטומאה על נושאו לטמאו שבעה מדבריהם: **אין בעביו טפח.** דאם כן הוי אהל דאורייתא: **ולר' טרפון.** דאמר לא גזרו שום גזירה אלא בדין תורה דלא טמאוהו אלא טומאת ערב משום מגע בצרי להו י"ח:

[ו"שמונה עשר דברים גזרו בו ביום".]

ואיך מאי היא?

דתנן:

"המניח כלים תחת הצינור לקבל מי גשמים, אחד כלים גדולים, ואחד כלים קטנים, ואפילו כלי אבנים וכלי אדמה וכלי גללים, - פוסליו את המקוה, אחד המניח, ואחד השוכח, דברי בית שמאי, ובית הלל: מטהרין בשוכח, אמר רבי מאיר: נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל, ומוזדים בית שמאי בשוכח בחצר שהוא טהור, אמר רבי יוסי: עדיין מחלוקת במקומה עומדת".

אמר רב מוש'שיא:

דבי רב אמרי:

הכל מוזדים כשהניחם בשעת קישור עבים - טמאים.

בשעת פזור עבים - דברי הכל טהורין.

לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו ונתקשרו

מר סבר: בטלה מחשבתו.

וקר סבר: לא בטלה מחשבתו.

ולרבי יוסי דאמר: "מחלוקת עדיין במקומה עומדת" - בצרי להו?

אמר רב נחמן בר יצחק:

אף "בנות בנותים נדות מעריסתן" (משנה נידה ד, א) - בו ביום גזרו.

ואיך מאי היא?

דתנן:

כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע.**אמר רבי טרפון:****אקפח את בני שזו הלכה מקופחת,****ששמע השומע, וטעה.****האיכר עובר ומרדעו על כתפו, ואיהל צדו אחת על הקבר - טמאו אותו,****משום כלים המאהילים על המת.****אמר רבי עקיבא:****אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימים:****שיהו כל המטלטלין,****מביאין את הטומאה על האדם שנושא אותו - בעובי המרדע.****ועל עצמו - בכל שנה.****ועל שאר אדם וכלים - בפותח טפח".**

ואמר רבי ינאי:

ומרדע זה שאמרו, אין בעביו טפח, ויש בהיקפו טפח,

וגזרו על היקפו משום עביו.

ולרבי טרפון דאמר "אקפח את בני שזו הלכה מקופחת" - בצרו להו!

יא,

אמר רב נחמן בר יצחק:

"בנות כותים נדות מעריסטן" (משנה נידה ד,א) - בו ביום גזרו.

ובאיך סבר לה כרבי מאיר.

ואיך?

"הבוצר לגת:

שמאי אומר: הוכשר.

הלל אומר: לא הוכשר.

אמר לו הלל לשמאי:

מפני מה בוצרין בטהרה, ואין מוסקין בטהרה?

אמר לו: אם תקניטני - גוזרני טומאה אף על המסיקה.

נעצו חרב בבית המדרש, אמרו: הנכנס יכנס, והיוצא אל יצא,

ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי באחד מן התלמידים.

והיה קשה לישאל ביום שנעשה בו העגל".

וגזור שמאי והלל - ולא קבלו מיניהו,

ואתו תלמידיהו גזור - וקבלו מיניהו.

מאי טעמא?

אמר רבי זעירי אמר רבי חנינא:

גזירה שמא יבצרנו בקופות טמאות.

הניחא למאן דאמר: כלי טמא חושב משקין, שפיר.

אלא למאן דאמר אין כלי טמא חושב משקין, מאי איכא למימר?

אלא אמר זעירי אמר רבי חנינא:

גזירה שמא יבצרנו בקופות מזופפות.

רבא אמר:

גזירה משום הנושכות.

אמר¹² רב נחמן אמר רבה בר אבוח:

פעמים שאדם הולך לכרמו לידע אם הגיעו ענבים לבצירה, או לא,

ונוטל אשכול ענבים לסוחטו, ומזלף על גבי הענבים,

ובשעת בצירה עדיין משקה טופח עליהם.

ואיך?

אמר רבי ישיבא אמר שמואל:

אף: "גידולי תרומה" (תרומות טד) - בו ביום גזרו.

מאי טעמא?

אמר רבי חנינא:

רש"י

בנות כותים כו': ובאיך. דמניח כלים: סבר לה. ר' טרפון כר' מאיר דחשיב ליה בייח דבר ואפיק הא ועייל הך דבנות כותים: מפני מה בוצרין בטהרה. מפני מה אתה מצריך לבצור בכלים טהורים דקאמרת הוכשר ואין אתה מצריך למסוק זיתים בכלים טהורים: יכנס. לבית המדרש: והיוצא אל יצא. לפי שהיו רוצין לעמוד במנין: קשה. לפי שהלל נשיא וענותן: וגזור שמאי והלל. ולא קבלו מיניהו ואתו תלמידיהו וגזור וקבלו מיניהו:

מ"ט. הוכשר הא לא ניחא ליה בההיא משקה דנפיק וקאזיל לאיבוד: בקופות טמאות. דאתיא טומאת הכלי ומחשבה ליה למשקה להכשיר הואיל וטומאתו והכשרו כאחת: הניחא למאן דאמר. לא ידענא היכא: חושב משקה. להכשיר אוכל שבתוכו ואף על גב דלא אחשביה הוא: מזופפות. כיון דלא אזיל לאיבוד. ניחא ליה ליציאתו: הנושכות. אשכולות הנושכות זו את זו וכשבא להפרידן נסחט המשקה עליהן וכיון דעבד בידים ולא אפשר בלא סחיטה מכשר: טבי. שם האיש: רישבא. פורס נשבין לצוד חיה ועוף: גידולי תרומה. אם זרעה ואפי' דבר שזרעו כלה כגון תבואה וקטנית:

יז,

¹² כדאי לברר את הגירסה המדויקת

רפ"י

תרומה טהורה ביד ישראל.
ועינו צרה ליתנה לכהן וזורעה לבטלה מתורת תרומה: **אי דחשידי להכי אפרושי נמי לא ליפרשו.** אלא חטה אחת מן הכרי כדשמואל ומדאפרשו ש"מ לא חשידי: **משום תרומה טמאה ביד כהן.** שאסורה באכילה ובא לזורעה וגזר שתהא בשמה הראשון והרי היא תרומה טמאה דחיישינן דילמא משהי לה עד זמן זריעה ואתי למיכל בטומאתה: **נותן כיסו לנכרי.** ולא יטלטלנו פחות פחות מדי אמות: **סנוותאה.** שם מקום: **ובנותיהן.** במס' ע"ז פרכינן בנותיהן דאורייתא נינהו: **כולן מי"ח דברים הן.** והא כולוהו חדא היא דגזרו על פיתן משום שמנן ועל שמנן כו' כדלקמן: **הניחא לר"מ.** דמנו להו להא דמניח כלים תחת הצינור הוו להו י"ח ט' דפסלי תרומה ואין קורין ואין פולין הא חדסר פשו להו ז' צינור ומרדע ובנות כותים ובוצר וגידולי תרומה ונותן כיסו ופיתן ושמנן חדא: **איכא הא.** דמוסיף רב יצחק אדאבימי על דבר אחר משום ד"א: **ועל בנותיהן משום ד"א.** ע"ז ועוד גזרו על ד"א שלא הוזכר כאן: **שמטמא בזיבה.** ואפילו אינו זב: אוכלין וכלים שנטמאו במשקין חדא חשיב להו:

גזירה משום תרומה טהורה ביד ישראל.

אמר רבא:

אי דחשידי להכי, אפרושי נמי לא ליפרשו, פיון דאפשר למעבד חטה אחת כדשמואל, ולא קעביד, הימוני מהימני!

אלא גזירה משום תרומה טמאה ביד כהן. דילמא משהי לה גביה, ואתי לידי תקלה.

ואידך?

אמר רבי חייה בר אמי משמיה דעולא:

אף: **"מי שהחשיף לו בדרך - נותן כיסו לגוי"** - בו ביום גזרו.

ואידך?

אמר בבלי אמר אבימי סנוותאה:

פתן, ושמנן ויין ובנותיהן - משמונה עשר דבר הן.

הניחא לרבי מאיר,

אלא לרבי יוסי, שבסרי הוין!

איכא הא דרב אחא בר אדא.

דאמר רב אחא בר אדא אמר רבי יצחק:

גזרו על פתן - משום שמנן.

ועל שמנן - משום יין.

"על פתן משום שמנן"?

מאי אולמיה שמן מפת?

אלא, גזרו על פתן ושמנן - משום יין.

ועל יין - משום בנותיהן.

ועל בנותיהן - משום דבר אחר.

ועל דבר אחר משום דבר אחר.

מאי "דבר אחר"?

אמר רב נחמן בר יצחק:

גזרו על תינוק גוי שמטמא בזיבה,

שלא יהיה תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור.

אי הכי, לרבי מאיר נמי תשסרי הוין!

אוכלין וכלים שנטמאו במשקין - בחדא חשיב להו.

68. יז, ב - יח, א

רס"י

מתני' סמונין. לצבע: כרשינין. למאכל בהמה ביני"א {ויצי"ש: בקיה (צמח ממשפחת הקטניות)} בלע"ז: וב"ה מתירין. משנתן את המים מבעוד יום: אונין. ארישב"א {רישטי"ש: אגודות פשתן} והן אגודות של פשתן מנופץ ונותנין אותו בקדרה לתנור ומתלבן: **שיהבילו**. שיתחממו: העין. הצבע שיקלוט מבעוד יום: מתירין. לתתה מבעו"י והיא קולטת כל הלילה: **ולא טוענין עמו**. על החמור: **ולא מגביהין עליו**. משאוי על כתיפו דנראה כמסייעו להוליך בשבת: **אלא כדי שיגיע למקום קרוב**. כלומר שיהא המקום קרוב שיוליכנו שם מבעו"י: **עם השמש**. בעוד החמה זורחת: **כלי לבן**. שהוא קשה לכבס וצריך ג' ימים ומחמירין על עצמן כבי"ש: **שטוענין**. את הזיתים בקורות בית הברד ואת הענבים בעיגולי הגת שלא היו עוצרין אותן בגלגל כמו שלנו אלא טוענין אותן בקורות כבדן והני דגת קרי עיגולין שהיו דפין עבין עשוין כעיגולין ושויין שטוענין אותן מבעוד יום והמשקה הולך וזב כל השבת ובגמרא (דף יט.) פריך מאי שנא דלא פליגי בי"ש בהא ומפרש משום דאי נמי עביד להו בשבת ליכא חיוב חטאת דכי אמרי' סחיטת זיתים וענבים אב מלאכה בפי חבית שנשברה (לקמן דף קמג:) הני מילי בזיתים וענבים שלא ריסקן מבעוד יום דהוה ליה מפרק דבר ממשאו הגדל בתוכו והיא תולדה דדש אבל הכא אין נותנין קורה על גבי זיתים עד שטוחנין תחלה בריחים וכן ענבים דורכין אותן תחלה ברגל ובלאו קורה נמי משקה נפיק ממילא אלא דלא נפיק שפיר כי השתא ולא דמי לדש: גמי מאי שנא בכולהו כו' ל"ג לה הכא אלא לקמן במשנה ושויין שטוענין: **מאן תנא נתינת מים לדיו**. ואע"פ שלא גיבל הדיו זו היא שרייתן והוי לישא דידיה בהכי ומיחייב משום לש דהא מתני' ליכא גבול ואפליגו בה מבעוד יום מכלל דבשבת חייב חטאת הוא: **האחרון חייב**. משום לש שהוא אב מלאכה: **אפר**. לאו בר גיבול הוא: **עפר**. בר גיבול הוא לטיט של בנין: **והא תניא**. תרתי מתניתא חדא דאפר וחדא דעפר: **מידי גבי הדדי תנינהו**. חדא תניא ר' חייא וחדא תניא רבי אושעיא וחדא מינייהו תניא לעפר בלשון אפר:

משנה

בית שמאי אומרים:
 אין שורין דיו וסמנים, ופרשינין, אלא כדי שישורו מבעוד יום.
ובית הלל: מתירין.
בית שמאי אומרים:
 אין נותנין אגין של פשתן לתוך התנור, אלא כדי שיהבילו מבעוד יום.
 ולא את הצמר ליורה, אלא כדי שיקלוט העין.
ובית הלל: מתירין.
בית שמאי אומרים:
 אין פורסין מצודות חיה, ועופות ודגים, אלא כדי שיצודו מבעוד יום.
ובית הלל: מתירין.
 ואין מוכרין לגוי, ואין טוענין עמו, ואין מגביהין עליו, אלא כדי שיגיע למקום קרוב.
ובית הלל: מתירין.
בית שמאי אומרים:
 אין נותנין עורות לעבדן, ולא כלים לכובס גוי, אלא כדי שיעשו מבעוד יום.
 ובכולן בית הלל מתירין עם השמש.
אמר רבן שמעון בן גמליאל:
 נוהגים היו בית אבא, שהיו נותנים כלי לבן לכובס גוי שלשה ימים קודם לשבת.
 ושויין אלו ואלו:
 שטוענין קורת בית הברד, ועגולי הגת.

יח,א

גמרא

מאן תנא נתינת מים לדיו זו היא שרייתן?

אמר רב יוסף:

רבי היא.

דתניא:

"אחד נותן את הקמח ואחד נותן את המים האחרון חייב,

דברי רבי.

רבי יוסי אומר:

אינו חייב עד שיגביל."

אמר ליה אביי:

ודילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי אלא בקמח, דבר גיבול הוא,

אבל דיו דלאו בר גיבול הוא, אימא ליחייב?

לא סלקא דעתך,

דתניא:

"אחד נותן את האפר ואחד נותן את המים האחרון חייב,

דברי רבי.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

עד שיגביל."

ודילמא מאי "אפר"? עפר דבר גיבול הוא!?

והתניא: "אפר",

והתניא: "עפר"!

מידי גבי הדדי תניא!?

רפ"י

69. יח, א-ב

תנו רבנן:

"פותרין מים לגינה ערב שבת עם חשיכה - ומתמלאות והולכת כל היום בולו.
ומניחין מוגמר תחת הכלים ערב שבת - ומתגמריין והולכין כל היום בולו.
ומניחין גפרית תחת הכלים ערב שבת עם חשיכה - ומתגפריין, והולכין כל היום בולו.
ומניחין קילור על גבי העין,
ואיספלנית על גבי מנה ערב שבת עם חשיכה - ומתרפאת והולכת כל היום בולו.
אבל אין נותנין חסין לתוך הריחים של מים, אלא בכדי שיטחנו מבעוד יום".

מאי טעמא?

אמר רבה:

מפני שמשמעת קול.

אמר ליה רב יוסף:

ולמאמר, משום שביתת כלים!

דתנא:

"ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו" (שמות כג, יג) - לרבות שביתת כלים".

אלא אמר רב יוסף:

משום שביתת כלים.

והשתא דאמרת לבית הלל אית להו שביתת כלים דאורייתא,
גפרית ומוגמר - מאי טעמא שרו?

משום דלא קעביד מעשה.

"אונן של פשתן" - מאי טעמא שרו?

משום דלא עביד מעשה, ומינח נייחא.

"מצודות חיה ודגים" דקא עביד מעשה - מאי טעמא שרו?

התם נמי בלחי וקוקרי דלא קעביד מעשה.

והשתא דאמר רב אושעיא אמר רב אסי:

מאן תנא: שביתת כלים דאורייתא?

בית שמאי היא ולא בית הלל.

לבית שמאי בין קעביד מעשה, בין דלא קעביד מעשה - אסור.

לבית הלל, אף על גב דקעביד מעשה - שרי.

והשתא דאמרת לבית שמאי אף על גב דלא עביד מעשה אסור,

יח, ב אי הכי, אמוגמר ו"גפרית" - מאי טעמא שרו בית שמאי?

התם - מנח אארעא.

גיגית, ונר, וקדרה, ושפוד - מאי טעמא שרו בית שמאי?

דמפקר להו אפקורי.

פותרין. פותרין עושין נגר קטן משפת המעין לגנה: מוגמר. לבונה ומיני בשמים נותנין על האש ומעשנין הבגדים שיהא ריחן נודף: גפרית. תחת כלי כסף שמצייירין בהם פרחים וצורות בחרט ומעשנין בגפרית והן משחירות וניכרות וקורין ניל"ר גיאיל"ר: לגפר (לגלף את המתכת באמצעות גפרית): קילור. תחבושת שקורין לרז"א: ואספלנית. רטייה: ברחיים של מים. וכ"ש ברחיים של יד ושל חמור דאדם מצווה על שביתת בהמתו: שיטחנו מבעוד יום. מפני שמשמעת את הקול ואוושא מילתא בשבת ואיכא זילותא: לרבות שביתת כלים. דכתיב לעיל מינה למען ינוח שורך וחמורך וגו': והשתא דאמרת בית הלל אית להו שביתת כלים. דהא על כרחיך האי מתניתא בית הלל מדשרי בהנך וקתני דרחיים אסור משום שביתת כלים: מוגמר וגפרית אמאי שרו. וה"ה לכל הנך דמתני' הרי המוגמר מונח בערדסקאות ונמצא כלי עושה מלאכה: לא קא עביד הכלי שום מעשה. אלא מונח על הארץ והן בתוכו אבל הרחיים עבדי מעשה ולב"ש כיון דמונחין בגווה היינו מעשה דיליה: מצודות דקא עבדי מעשה. שהפח נקשר ותופס העוף וכן יקוש שפושטים לחיות ללובדן ברגלים כשנוגעין בו קופץ ומתחבר מאליו ולוכד: בלחי. חכה שקורין איימ"א {איי"ם: חכה (ליתר דיוק, הקרס שבקצה החכה)} שהדג בולעו ומהדקו והכלי אינו זז ממקומו: וקוקרי. שעושין סלים פיה אחד רחב ופיה השני קצר מאד והדג (ס"א והחיה) נכנס שם ומוציא ראשו בפי הקצר ואין גופו יכול לצאת וכשבא להחזיר ראשו לפנים ראשי קרומות נכנסין לו תחת לחיו והשתא לא עביד כלי מידי: והשתא דאמרת כו' ב"ש היא. והא דריחים ב"ש וב"ש לא שני להו בין היכא דעביד כלי מעשה בין היכא דלא עביד דהא אסרי באונן דמתני' וכיון דב"ש היא: מוגמר וגפרית מ"ט שרו. הא מנחי בכלים: כגון דמנחי מוגמר וגפרית בארעא. ולא בכלי: גיגית. שהשכר בתוכו ואי אפשר לשופכו לארץ והשעורין נשורין כל השבת יותר מח' ימים והשבת בכלל וכן נר הדולק בשבת וכן קדרה שעל גבי כירה שאי אפשר שלא תצטמק בשבת וכן שפוד המונח בתנור כדתנן (דף יט:): משלשלין את הפסח ולא פליגי ב"ש: בדמפקר להו. לכלים ושוב אינו מצווה על שביתתן:

70. יח, א-ב

רפ"י

עססיות ותורמסין. מיני קטניות וצריכין בישול יותר: **בכדי שיעשו.** כדי שלא יהנה ממלאכת שבת: **יחתה בגחלים.** למהר בישולן: **סליק בהו קוטרא.** של עצים ומשחיר הבגדים ועשן העצים קשה להם וכן בגפרית: **לא מגלי.** משטח פי תנור וליכא למגזר שמא יחתה בגחלים: **לגזור.** שמא יחתה בגחלים: **עקורה.** מעל האור: **מגיס.** מהפך בה ובמבושל הוי בישול: **וטוחה.** מכוסה בכיסוי שלה וטוחה בטיט סביב דכולי האי לא טרח ומידכר: **והשתא דאמר מר.** דהנחת קדרה לא אסירא אלא משום חתייה: **האי קדר' חייטא שפיר דמי.** להשהותה לכתחלה מבעוד יום בתנור והיא מתבשלת כל הלילה דודאי חייטא לאו אדעתא למיכלה לאורתא אנהה התם ומשום למחר לא אתי לחתויי שהרי יש לה שהות גדול ולא דמי לעססיות ותורמסין שאין כל הלילה והיום די להן: **ובשיל שפיר דמי.** מבושלת כל צרכה שפיר דמי להניחה דלא בעי חיתוי: **שדא ביה גרמא חייא.** דלאו דעתיה למיכליה לאורתא: **גדיא.** קשי ליה זיקא: **שריק.** פי התנור בטיט סביב כיסוי אינו מוכן לחתות: **ברחא.** איל גדול לא קשיא ליה זיקא ואתי לגלויי פי התנור ליטול כיסויו לחתות: **דגדיא ולא שריק.** איכא חדא לאיסורא וחדא להיתרא:

מאן תנא להא, דתנו רבנן: **"לא תמלא אשה קדרה עססיות ותורמסין ותניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה ואם נתנו - למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו.**
ביוצא בו: לא ימלא נחתום חבית של מים ויניח לתוך התנור ערב שבת, עם חשכה, ואם עשה בן - למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו?"

לימא בית שמאי היא, ולא בית הלל.

אפילו תימא בית הלל, גזירה שמא יחתה בגחלים.

אי הכי, **"מוגמר" ו"גפרית"** נמי לגזור!

התם לא מחתי להו, דאי מחתי סליק בהו קוטרא, וקשי להו.

"אוניו של פשתן" - נמי ליגזור!

התם - פיון דקשי להו זיקא, לא מגלי להו.

"צמד ליונה" - לגזור!

אמר שמואל: ביונה עקורה.

וניחוש שמא מגיס בה!

בעקורה וטוחה.

והשתא דאמר מר: **"גזירה שמא יחתה בגחלים"**, האי קדרה חייטא שרי לאנוחה ערב שבת עם חשיכה בתנורא. מאי טעמא?

פיון דלא חזי לאורתא, אסוחי מסח דעתיה מיניה ולא אתי לחתויי גחלים.

ובשיל - שפיר דמי.
בשיל ולא בשיל - אסיר.
ואי שדא ביה גרמא חייא - שפיר דמי.

והשתא דאמר מר: **"כל מידי דקשי ליה זיקא - לא מגלי ליה"**. האי בשרא דגדיא ושריק - שפיר דמי. דברחא ולא שריק - אסור. דגדיא ולא שריק, דברחא ושריק - רב אשי: שרי. ורב ירמיה מדיפתאי: אסיר.

ולרב אשי דשרי,

רפ"י

בבשרא אגומרי. שאינו בתנור
דאפילו כיסוי ליכא ומוכן
להפוך בו ולחתות:

והתנן:

"אין צולין בשר, בצל, וביצה - אלא כדי שיצולו מבעוד יום!"

התם דברחא ולא שריק.

איכא דאמרי:

דגדיא בין שריק, בין לא שריק - שפיר דמי.

דברחא נמי ושריק - שפיר דמי.

כי פליגי דברחא ולא שריק

דרב אשי: שרי.

ורב ירמיה מדיפתיה: אסיר.

ולרב אשי דשרי,

והתנן:

"אין צולין בשר, בצל, וביצה - אלא כדי שיצולו מבעוד יום!"

התם - בבשרא אגומרי.

אמר רבינא:

האי קרא חייא - שפיר דמי,

כיון דקשי ליה זיקא,

כבשרא דגדיא דמי.

71. יח, ב - יט, א

רש"י

לא ישאלנו. שאלה דבר החוזר
בעין הלואה בדבר הניתן
להוצאה: **אלא כדי שיגיע.**
הנכרי לביתו מבעוד יום ואע"ג
דבדידיה קטרח מחמירין ב"ש
דמיחלף בשלוחו: **בית הסמוך**
לחומה. של עיר אחרת שהנכרי
דר שם שהרי יכול להניחו שם:
מפתח ביתו. של ישראל: **הן הן**
דברי כו'. לא בא ר"ע לחלוק על
בי"ה אלא לחלוק על תנא בן
מחלוקתו שאמר אליבא דבי"ה
לבית הסמוך לחומה ובא ר"ע
לומר לא אמרו בי"ה כן אלא כו':
כותח הבבלי. נותנין בו חמץ
כדאמרי' באלו עוברין ואינו
עשוי לאכול יחד אלא לטבול בו
ואינו כלה עד זמן מרובה:
שלשים יום. משמתחילין
לדרוש בהלכות הפסח חלה
אזהרת פסח עליו:

"בית שמאי אומרים:

אין מוכרין [לגוי, ואין טוענין עמו, ואין מגביהין עליו, אלא כדי שיגיע למקום קרוב.
ובית הלל: מתירין"].

תנו רבנן:

"בית שמאי אומרים:

לא ימכור אדם חפצו לגוי, ולא ישאלנו, ולא ילוננו, ולא יתן לו במתנה,
אלא כדי שיגיע לביתו.

ובית הלל אומרים:

כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה.

רבי עקיבא אומר:

שיצא מפתח ביתו".

אמר רבי יוסי ברבי יהודה:

הן הן דברי רבי עקיבא,

הן הן דברי בית הלל.

לא בא רבי עקיבא אלא לפרש דברי בית הלל.

תנו רבנן:

"בית שמאי אומרים:

לא ימכור אדם חפצו לגוי,

אלא אם כן יודע בו שיכלה קודם הפסח.

ובית הלל אומרים:

כל זמן שמוותר לאוכלו מותר למוכרו.

רבי יהודה אומר:

נותח הבבלי, וכל מיני נותח אסור למכור שלשים יום קודם הפסח".

רפ"י

72. יט, א

כלב. רמי עליה לזונו: לא ישכיר אדם כליו. לעשות בהן מלאכה בע"ש דנראה שמשכירו לו לצורך השבת: **שלא נמצא כתב ידו.** שלא יוליכנו בשבת: **אלא אם כן קצץ לו דמים.** דכיון דקוצץ לו דמים בדידיה טרח ובייש לא מודו בקצץ דאפילו בקצץ פליגי דהא לא עדיף ממוכר ומשאל ונותן מתנה אלא מילתא דבי"ה אשמעינן דבדלא קוצץ לא פליגי דאסור: **לביתו.** של מי שנשתלח לו: **לבית הסמוך.** לחומת העיר שנשתלח שם: **והלא קצץ.** ואמאי אסרי ב"ה הא אינהו שרו לעיל: **והא אמרת רישא אין משלחין.** אא"כ. קצץ: **דואר.** שלטון העיר ולו רגילין לשלוח איגרות: **שכיחא במתא.** משלחין בלא קוצץ בכדי שיגיע השליח למר לבית הדואר ולמר לבית הסמוך לחומה ורישא דאין משלחין בלא קוצץ כלל דלא קביע במתא ואם לא ימצאנו יהא צריך לילך אחריו בשבת: **מפליגין.** מפרישין מן היבשה לים וזהו לשון [הפלת] ספינה על שם שמפליג עצמו מן היישוב ומרבינו יעקב שמעתי בעירובין שאמצעיתו של ים נקרא פילגוס ואף בלשון לעז פילגס {פיליג'א: לב ים}: **ופוסק.** עם הנכרי ע"מ לשבות ואין צריך לשבות:

תנו רבנן:

"נותנין מזונות לפני הכלב בַּחֲצֵר.

נטלו וַיֵּצֵא - אין נזקקין לו.

בַּיּוֹצֵא בו: נותנין מזונות לפני הגוי בַּחֲצֵר.

נטלו וַיֵּצֵא אין נזקקין לו".

הא תו למה לי? היינו הך!

מהו דתימא: האי רמי עליה,

והאי לא רמי עליה

קא משמע לן.

תנו רבנן:

"לא ישכיר אדם כליו לגוי בערב שבת,

ברביעי ובחמישי - מותר.

בַּיּוֹצֵא בו, אין משלחין איגרות ביד גוי בערב שבת,

ברביעי ובחמישי - מותר.

אמרו עליו על רבי יוסי הנהו ואמרי לה על רבי יוסי החסיד:

שלא נמצא כתב ידו גוי מעולם".

תנו רבנן:

"אין משלחין איגרות ביד גוי ערב שבת, אלא אם כן קוצץ לו דמים.

בית שמאי אומרים:

כדי שיגיע לביתו.

ובית הלל אומרים:

כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה".

והלא קצץ?

אמר רב ששת:

הכי קאמר:

ואם לא קצץ:

בית שמאי אומרים:

עד שיגיע לביתו.

ובית הלל אומרים:

עד שיגיע לבית הסמוך לחומה.

והאמרת רישא "אין משלחין"!

לא קשיא:

הא - דקביע בי דואר במתא,

והא - דלא קביע בי דואר במתא.

תנו רבנן:

"אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת.

במה דברים אמורים: לדבר הרשות,

אבל לדבר מצוה - שפיר דמי.

ופוסק עמו על מנת לשבות, ואינו שובת.

רָשׁ"י

ומצור לצידן. אין אלא מהלך
יום ובע"ש היה שם יום השוק
כדאמרינן בפסחים במקום
שנהגו [דף נ:]:

רבן שמעון בן גמליאל אומר:
אינו צריך.
מצור לצידן- אפילו בערב שבת מותר".

תנו רבנן:

"אין צריך על עיירות של גוים פחות משלשה ימים קודם לשבת,
ואם התחילו - אין מפסיקין.

וכן היה שמאי אומר:

"עד רדתה"¹³ (דברים כ, כ) - אפילו בשבת".

¹³ ובניית מצור על העיר אשר היא עושה עמך מלחמה עד רדתה

רפ"י

73. יט, א

ומדבריהם למדנו כו'. ונפקא מינה לשכר הכובס: לקצרא. כובס: כמה בעית עלויה. בשכר כיבוס: כבר קדמוך רבנן. שלמדונו שהלבנים קשים לכבסן יותר מן הצבועים: לימשחיה. ימדדנו בנתינתו ובחזירתו: דכווצי. ברותחין:

אמר רבן שמעון בן גמליאל:

נוהגים היו [בית אבא, שהיו נותנים כלי לבן לכובס גוי שלשה ימים קודם לשבת].

תניא:

"אמר רבי צדוק:

כך היה מנהגו של בית רבן גמליאל, שהיו נותנין כלי לבן לכובס שלשה ימים קודם לשבת. וצבועים אפילו בערב שבת.

ומדבריהם למדנו שהלבנים קשים לכבסן יותר מן הצבועין".

אבוי הוה יהיב ליה ההוא מנא דצביעא לקצרא.

אמר ליה: כמה בעית עלויה?

אמר ליה: כדחיונרא.

אמר ליה: כבר קדמוך רבנן.

אמר אבוי:

האי מאן דיהיב מנא לקצרא,

במשחא נתיב ליה,

ובמשחא נשקול מיניה.

דאי טפי - אפסדיה, דמתחיה.

ואי בציר - אפסדיה דכווציה.

74. יט, א-ב

רש"י

דאתי ממילא. כגון משקין הללו שנסחטים מאליהם ובלבד שיתחיל מבעוד יום: **בוסר.** ענבים בתחילתן כשהן דקים מוציא מהן משקין לטבל בו בשר לפי שהוא חזק וקרוב להחמיץ: **מלילות.** שבולין שלא בשלו כל צרכן מרסקן וטוענן באבנים ומשקה זב מהן ומטבל בו: **יגמור.** מאחר שרסקן וצברם בכובד יניחם בכלים ויצאו מעצמן ומותר לכתחילה: **לא יגמור.** אסור להניחם מבעוד יום תחת כובדן כדי לגמור משתחשך: **ור' אלעזר אומר.** הוא ר' אלעזר בן פדת שהוא אמורא: **ר' אלעזר היא.** הוא ר' אלעזר בן שמוע סתם ר' אלעזר של משנה וברייתא: חלות דבש שהכורות רודה ועשויין כמין חלות של שעה והדבש בתוכן: **שריסקן.** כותתן: **אסורין.** לאותו שבת באכילה: דבש לאחר שזב מן החלות נמי אוכלא הוא הלכך ליכא למיגזר ביה שמא יסחוט משתחשך דלא שייכא ביה סחיטה: **הכא.** זיתים וענבים דמתני' דמעיקרא אוכלא והשתא משקה איכא למיגזר שמא יסחוט משתחשך דהא ודאי סחיטה היא: **ור' יוסי בר' חנינא.** הך ברייתא דקתני דפליג ר' אלעזר אף בזיתים ובענבים לא הוה שמיע ליה ומההיא דחלות דבש שהיא משנה בפרק חבית שנשברה לא הוי מצי לדמויה למתני' משום פירכא דלעיל:

ושוין אלו ואלו:
שטוענין [קורת בית הבד.
ועגולי הגת].

מאי שנא כולהו דגזרו בהו בית שמאי, ומאי שנא קורות בית הבד ועיגולי הגת דלא גזרו?

הנה דאי עביד להו בשבת מיחייב חטאת - גזרו בהו בית שמאי ערב שבת עם חשכה. קורות בית הבד ועיגולי הגת דאי עביד להו בשבת - לא מיחייב חטאת - לא גזרו.

מאן תנא דכל מידי דאתי ממילא שפיר דמי?

אמר רבי יוסי בר חנינא:
רבי ישמעאל היא.

דתנן:
"השום והבוסר והמלילות שרסקן מבעוד יום,
רבי ישמעאל אומר:
יגמור משתחשך.
ורבי עקיבא אומר:
לא יגמור" (עדויות ב,ו).

ורבי אלעזר אומר:
רבי אלעזר היא.

דתנן:
"חלות דבש שריסקן בערב שבת ויצאו מעצמן - אסור.
ורבי אלעזר מתיר" (משנה שבת כב,א).

ורבי יוסי בר חנינא מאי טעמא לא אמר כרבי אלעזר?

אמר לך:
התם - הוא דמעיקרא אוכל ולבסוף אוכל.
הכא - מעיקרא אוכל והשתא משקה.

ורבי אלעזר אומר לך:
הא שמעינן ליה לרבי אלעזר דאפילו זיתים וענבים נמי שרי.

דהא כי אתא רב הושעיא מנהרדעא,
אתא ואיתי מתניתא בידיה:
"זיתים וענבים שריסקן מערב שבת ויצאו מעצמן אסורין.
ורבי אלעזר ורבי שמעון - מתירין!"

ורבי יוסי בר חנינא ברייתא לא שמיע ליה.

ורבי אלעזר מאי טעמא לא אמר כרבי יוסי בר חנינא?

אמר לך:
לאו איתמר עלה:
אמר רבא בר חנינא אמר רבי יוחנן:

רפ"ז

במחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי.
 דאסירי דטעינתן היא גומרת
 ונמצא הכל עשוי בשבת:
שחיקה. יותר מדיכה לשון או
 דכו במדוכה (במדבר יא) ורבותי
 גורסין כי פליגי במחוסרין
 סחיטה שנידוכו יפה ואין
 טעינתן גומרת אלא סחיטה
 ולמאן דגריס שחיק' טעינתן
 שוחקתן והני דמתניי מחוסרין
 דיכה הן וטעינתן היא דיכתן
 היא שוחקתן היא סוחטתן
 ובהא ר' ישמעאל מודה דאסור:

במחוסרין דיכה - דכולי עלמא לא פליגי.
 כי פליגי במחוסרין שחיקה.
 והני, נמי כמחוסרין דיכה דמו.

הורה רבי יוסי בר חנינא כרבי ישמעאל.

75. יט, ב

רס"י

שמן של בדדין. איידי דאיירי בבית הבד נקט ליה שמן המשתייר בזויות הבד תחת הטעינה והוא ניתן לבדדין וכן מחצלות של בדדין שמכסין בהן את הזיתים: **רב אסר**. לטלטולי משום מוקצה דרב סבר כר' יהודה במוקצה ושמואל סבר כר"ש דלית ליה מוקצה והכי אמרין במי שהחשיך: **כרכי דזוזי**. זוג של מחצלות שמכסים בהן את פרגמטיא של ספינה וזוזי לשון זוג לפי שהן שתיים ועשויות כאהל ובתשובות הגאונים מצאתי כרכי דזוזי ומפרש שהוא לשון ספינה בלשון ארמי: **עז**. העומדת לחלבה: **וכן רחל**. העומדת לגיזתה: **ותורא דרידיא**. העומד לחרישה: **ותמרי דעיסקא**. העומדין להוליכן לסחורה למקום אחר: **פלוגתא דר' יהודה כו'**. דלר' יהודה דאית ליה מוקצה בפרק אחרון (דף קנו:) אסור לשוחטן ביום טוב אלא אם כן הזמינן מבעוד יום ולר' שמעון שרו: **חרתא**. שם מקום: **דארגיז**. אדם אחד היה אמגושי שבנה לאותה העיר ורב המנונא דר בה ועדיין מערת קבורתו קיימת שם כך מצאתי בתשובה: **והא כר' שמעון סבירא לן**. השתא כדלקמן ואמאי שמתיה: **חד מציל**. אוכלין ומשקין מפני הדליקה הרבה לחצר המעורבת: **בחד מנא**. כדתנן מצילין סל מלא ככרות ואע"ג שיש בו מאה סעודות: **וחד מציל בארבע וחמש מאני**. אלא שמקפלין כולן לתוך כלי גדול ונושאן בפעם אחת: **וקא מיפלאי כו'**. בפרק כל כתבי הקדש:

שמן של בדדין ומחצלות של בדדין,
רב: אסר.
ושמואל: שרי.

הני כרכי דזוזי,
רב: אסר.
ושמואל: שרי.

אמר רב נחמן:
 עז לחלבה, ורחל לגיזתה, ותרגולת לביצתה, ותורי דרידיא,
 ותמרי דעיסקא,
רב: אסר.
ושמואל אמר: מותר.

וקמיפלאי בפלוגתא דרב יהודה ורב שמעון.

ההוא תלמידא דאורי בחרתא דארגיז כרבי שמעון,
 שמתיה רב המנונא.

והא כרבי שמעון סבירא לן!

באתריה דרב הוה,
לא איבעי ליה למיעבד הכי.

הני תרי תלמידי,
חד מציל בחד מנא,
וחד מציל בארבע וחמש מאני.

וקמיפלאי בפלוגתא דרבה בר זבדא ורב הונא.

76. יט, ב - כ, א

רפ"י

מתני' חררה. עוגת רצפים (מלכים א יט) פוגאר"ה {טורטי"ל: עוגה עגולה} בלע"ז: יקרמו. כמו קרום קרושטי"ן {קרושטי"ר: לקרום (מדובר בשכבה החיצונית של הלחם)} בלע"ז: התחתון. מפרש בגמרא: משלשלין את הפסח כו'. והוא נצלה והולך משתחשך ואע"ג דבעלמא אין צולין כדאמרן הכא שרי דבני חבורה זריזין הן ומדכרי אהדדי ולא אתו לחתויי בגחלים: ומאחיזין את האור. מעט מעט בעצים של מדורת בית המוקד שהיתה בעזרה והיא מתבערת והולכת משתחשך ולא חיישינן שמא יהו כהנים צריכין להבעירה משתחשך כדמפרש בגמרא: בית המוקד. לשכה גדולה היא שהכהנים מתחממין שם במדורת אש הנסקת תמיד מפני שמהלכין יחפים על רצפת שיש בעזרה כדאמרי' בזבחים (פ"ב דף כד.) הואיל ורצפה מקודשת דכתיב ביום ההוא קדש המלך את תוך החצר וכלי שרת מקודשין דכתיב וימשחם ויקדש אותם מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה: ובגבולין. צריך להבעיר מדורתן מבעוד יום כדי שתאחוז האש ברובו: ר' יהודה אומר. אם היתה מדורת פחמין אין צריך להאחיז בהן האור אלא כל שהוא והיא דולקת והולכת דאין דרכה להיות כבה והולכת וא"צ לחתות בהן:

גמ'

בן דרוסאי. לסטים היה ומבשל בישולו שלישי: איתמר נמי. דמאכל בן דרוסאי חשוב בישול: כל שהוא. מבושל ביד ישראל כמאכל בן דרוסאי שוב אין בגמרו משום בישולי נכרים: גרוף. מן הגחלים במגריפה שקורין וודילי {ודי"ל: יעה, מרדך} : קטום. מפזרים אפר מלמעלה כדי להפיג חומו שלא יוסיף הבל בשבת וזה תבשיל שהוא כמאכל בן דרוסאי לא חיישי' אם מתבשל והולך בשבת:

משנה

אין צולין בשר בצל וביצה, אלא כדי שיצולו מבעוד יום. אין נותנין פת לתנור עם השכה, ולא חררה על גבי גחלים. אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום. רבי אלעזר אומר: כדי שיקרום התחתון שלה.

משלשלין את הפסח בתנור עם השכה. מאחיזין את האור במדורת בית המוקד. ובגבולין - כדי שתאחוז האור ברובו. רבי יהודה אומר: בפחמין - כל שהוא.

כ,א

גמרא

וכמה?

אמר רבי אלעזר אמר רב: כדי שיצולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי.

איתמר נמי:

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - אין בו משום בישולי גוים.

תניא:

"חנניה אומר:

כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - מותר להשהותו על גבי פיכה, ואף על פי שאין גרופה וקטומה".

רש"י

דגבי תנור. שהכרות נדבקים בדופני התנור סביב הילכך מבעיא ליה הי קרי תחתון הנך פנים דגבי דופני התנור או פנים הפונים למטה לחלל התנור לצד האור: **מדובקים בתנור.** וחומרא היא דפנים שכלפי האור ממהרין לקרום:

77. כ"א

"אין נוֹתְנִין פֶּת [לתנור עם חשכה, ולא חרדה על גבי גחלים, אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום. רבי אליעזר אומר: כדי שיקרום התחתון שלה]".

איבעיא להו:
 "תחתון" - האיק דגבי תנור,
 או דילמא "תחתון" דגבי האור?

תא שמע:
"רבי אליעזר אומר:
 כדי שיקרמו פניה המדובקין בתנור".

רש"י

78. כ"א

התם מנתח. ואם פותח פי התנור עייל ביה זיקא וקשי ליה: **הכא לא מנתח.** דכתיב (שמות יב) על ראשו ועל קרבו ואי מגלי ליה לא קשי ליה זיקא הלכך אי לא דזריזין הן אסור:

"מַשְׁלֵשְׁלִין אֶת הַפֶּסַח [בְּתַנּוּר עִם חֲשֻכָה]."

מאי טעמא?

משום דבני חבורה זריזין הן.

הא לאו הכי לא?!

והאמר מר:

גדיא בין שריק בין לא שריק שפיר דמי!

התם - מינתח.

הכא - לא מינתח.

79. כ, א

רש"י

אברים ופדרים הוא דאתא. להתיר את הקטירן כל הלילה אבל מדורת בית המוקד שאינה צורך גבוה אלא צורך כהנים לא הותרה וסמוך לחשיכה היינו טעמא דלא גזור משום דכהנים זריזין הם שכולם היו בני תורה וחרדים וזוכרים ולא אתו לחתויי משתחשך:

"וּמֵאַחֲזִיזִין אֶת הָאוֹר [בְּמְדוּרַת בֵּית הַמוֹקֵד]".

מָנָא הָנִי מִיָּלִי?

אָמַר רַב הוּנָא:

"לֹא תִבְעֶרְוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם" (שמות לה, ג),
 "בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם" - אִי אֶתְהָ מִבְּעִיר אֵשׁ,
 אָבַל אֶתְהָ מִבְּעִיר אֵשׁ בְּמְדוּרַת בֵּית הַמוֹקֵד.

מִתְקִיף רַב הַסְּדָא:

אִי הֲכִי,

אֶפְּיֵלוּ בְּשַׁבַּת נְמִי!

אָלָא, אָמַר רַב הַסְּדָא:

קָרָא כִּי אֶתְא לְמִישְׁרֵי אַבְרָם וּפְדָרִים הוּא דְאַתָּא, וְכֹהֲנִים זְרִיזִין הֵן.

רפ"י

80. כ, א

כל אחד ואחד. כל עץ ועץ ולא תימא כיון שאחזה ברוב מנין העצים: **ושמואל אמר**. כדי שלא צריך לומר הבא עצים דקים ונניח תחתיהן להבעיר את אלו: **תני ר' חייא**. בפי במה מדליקין לגבי מנורה להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה מאליה אלמא בכי האי גוונא הויא הדלקה משום ר"י הלוי וקשה לי חדא דרמי בר חמא קתני לה התם ועוד דלאו מתניתא היא אלא הוא אמר לה בפירוש דמתניי אחריתי ושאר רבותינו תנו לה לענין מדורה ואני מצאתי אותה בת"כ לגבי מנורה: **עץ יחידי**. כעין צוק"ש {צוקי"ש: גדמי-עץ} שלנו: **רוב עביו**. שיכנס האור בתוך עביו עד רובו: **רוב היקפו**. מבחוץ: **כתנאי**. רוב עביו או רוב היקפו: **שישחת**. רוב עביו: **ב' צדדיו**. רוב היקפו: **זכר לדבר**. דשוב הולך ודולק: **שני קצותיו אכלה האש**. בידוע שתוכו נחר והלכה לחה שלו ונעשה יבש: **נחר**. פסק לחה שלה ויבש כמו נחר גרוני (תהלים סט) וכן חרה מני חורב (איוב ל): **והאח**. בשריפת יהויקים המגילה כתיב: **אחוונא**. ערבה: **באחיה**. כל העצים נדלקין זה מזה הקטן מדליק הגדול:

"ובגבולין - בדי שתאחוז [האור ברובו]".

מאי "רובו"?

אמר רב:

רוב כל אחד ואחד.

ושמואל אמר:

בדי שלא יאמרו: "הבא עצים ונניח תחתיהם".

תנא רב חייא לסייעיה לשמואל,

"בדי שתהא שלהבת עולה מאליה

ולא שתהא שלהבת עולה על ידי דבר אחר".

עין יחידי?

אמר רב:

רוב עביו.

ואמרי לה:

ברוב היקפו.

אמר רב פפא:

הלכך בעינן רוב עביו,

ובעינן רוב היקפו.

כתנאי

"רבי חייא אמר:

בדי שישחת העץ ממלאכת האומן,

ורבי יהודה בן בתירא אומר:

בדי שתאחז האש משני צדדיו".

ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר:

"את שני קצותיו אכלה האש ותוכו נחר היצילח למלאכה"¹⁴ (יחזקאל טו, ד).

"והאח לפניו מבערת" (ירמיה לו כב).

מאי "אח"?

אמר רב:

אחוונא.

ושמואל אמר:

עצים שנדלקו באחוונא.

ההוא דאמר להו:

מאן בעי אחוונא?

אישתכח ערבתא.

¹⁴ הגה לאש ניתן לאכלה את שני קצותיו אכלה האש ותוכו נחר היצילח למלאכה

רס"י

אין צריכין רוב. להצית את האור ברובן מע"ש אלא מאחין בהן אור מבעוד יום לפי שאין כבין והולכים אלא דולקים והולכים: **צריכים רוב.** לפי שאין שלהבת יכול ליכנס ביניהם: **גרעינין.** של תמרה אם עשה מהם מדורה לכשיבשו אין צריכין רוב: **נתנן בחותלות.** כלים שעושין מלולבין ונתן הכלי מלא במדורה צריכין רוב לפי שצבורין יחד ואין השלהבת יכולה להכנס בהן: **קנים מבדרן.** לכאן ולכאן ואחת מהן היוצאה לא תמצא את חברתה לבערה הלכך כי לא אגדן צריכי רוב אבל אגדן לא מבדרן ואין צריכין רוב וכן גרעינין:

רב כהנא אמר קנים שאגדן צריכין רוב. כרב הונא דלא עיילא בהן נורא ולאבדורי לא חיישינן דארוכין הן וכבדין: **גרעינין שנתנן בחותלות אין צריכין רוב.** כרב חסדא שנוחין לידלק אבל בלא חותלות מבדרי: **מדורה.** לשון היסק גדול: **רבב.** שומן ושעוה וכל דבר הניתך: **גבבא.** שגובבין מן השדה בל"א שטובלי"א {**איטבול"א:** קש (הנשאר עומד בשדה אחר הקציר)} : **קש.** זנבות שבולין אשטרי"ס {**איטרי"ס:** קש (בעיקר המשמש למרבץ הבהמות)} : **סילתי.** לאחר שעשאוים עצים דקים ובבבל נוהגין כן: **השתא פתילה.** של בגד הטבולה בשמן ונוח לידלק: **אמר עולא המדליק.** נר של שבת צריך שידליק ברוב היוצא מראש הפתילה חוץ לנר: **שוכא דארזא.** יבש הוא ודק ויש כמין צמר בין קליפה לעץ והוא מבעירו משאחזה בו אור: **זאזא.** מולש"א {**טחב}** בלעז:

אמר רב הונא:
קנים - אין צריכין רוב.
אגדן - צריך רוב.
גרעינין - אין צריכין רוב.
נתנן בחותלות - צריכין רוב.

מתקיף לה רב חסדא:
אדרבא, איפכא מסתפרא!
קנים - מבדרן,
אגדן - לא מבדרן.
גרעינין - מבדרן,
נתנן בחותלות - לא מבדרן.

אי תמר נמי:
אמר רב כהנא:
קנים שאגדן - צריכין רוב,
לא אגדן - אין צריכין רוב,
גרעינין - צריכין רוב,
נתנן בחותלות - אין צריכין רוב.

כב

תני רב יוסף:
"אדבע מדורות אין צריכין רוב:
של זפת,
ושל גפרית,
ושל גבינה
ושל רבב".

במתניתא תנא:
"אף של קש ושל גבבא".

אמר רבי יוחנן:
עצים של כבל - אין צריכין רוב.

מתקיף לה רב יוסף:
מאי היא?
אילימא סילתי?!
השתא פתילה אמר עולא: המדליק צריך שידליק ברוב היוצא - סילתי מבציא?

אלא אמר רב יוסף:
שוכא דארזא.

רמי בר אבא אמר:
זאזא.

הדרן עלך יציאות השבת